

แนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF TEMPORARY SHELTER FOR
EMERGENCY DISASTER VICTIMS IN THE TEMPLE AREA

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาสหวิทยาการการวิจัยเพื่อการออกแบบ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ. 2566

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น มิอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF TEMPORARY SHELTER FOR
EMERGENCY DISASTER VICTIMS IN THE TEMPLE AREA

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
DOCTOR OF ARCHITECTURE PROGRAM IN MULTIDISCIPLINARY DESIGN RESEARCH
FACULTY OF ARCHITECTURE
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG
2023

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้ KMITL-2023-AR-D-007-013 อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2023

FACULTY OF ARCHITECT

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อผู้ประสบภัยพิบัติ ฉุกเฉินในพื้นที่วัด
นักศึกษา	นางสาวดวงใจ ลิ่มศักดิ์ศรี
รหัสประจำตัว	59602003
ปริญญา	สถาปัตยกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา	สหวิทยาการการวิจัยเพื่อการออกแบบ
พ.ศ.	2566
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณินทร์ รั้ววงค์วาน

บทคัดย่อ

ที่พักพิงฉุกเฉินที่กำหนดไว้ในประเทศไทยคืออาคารที่มีอยู่แล้วซึ่งไม่ได้ออกแบบมาเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยเนื่องจากสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกไม่สามารถรองรับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางอายุและเพศรวมถึงกลุ่มเปราะบางได้ ส่งผลให้ผู้ประสบภัยที่อพยพไปอยู่ที่ศูนย์พักพิงฉุกเฉินรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิ่งนี้ดูเหมือนจะทำให้สภาพจิตใจของเหยื่อแย่ลง ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิจัยดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาปรากฏการณ์ภัยพิบัติฉุกเฉินที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร รวมถึงการอพยพผู้ประสบภัยพิบัติไปอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวและศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่เกี่ยวข้อง 2) ลงพื้นที่สำรวจกายภาพอาคาร รูปแบบลักษณะอาคารและบริบทสภาพแวดล้อม วัดที่เคยตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในเหตุการณ์จริง 3) สัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ภัยในพื้นที่พักพิงชั่วคราว ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้ดูแลพื้นที่ภายในวัดและผู้ประสบภัย และ 4) สนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญด้านสาขาชีพ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปนิก ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเพื่อทุกคน และผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ (Survey) และ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผลสรุปการวิจัยแนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 : การจัดสภาพแวดล้อมที่มีอยู่เดิม

ระดับที่ 2 : การปรับปรุงเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในการเข้าถึงพื้นที่อย่างปลอดภัย และ

ระดับที่ 3 : การสร้างสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสร้างความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

ผู้วิจัยได้แยกข้อเสนอแนะออกเป็น 2 มิติ 1) การดำเนินการของภาครัฐ และ 2) การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัดระหว่าง หน่วยงานภาครัฐ ชุมชน และวัด

คำสำคัญ : ที่พักพิงฉุกเฉิน, ผู้ประสบภัยพิบัติ, พื้นที่วัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis	Guidelines for The Development of Temporary Shelter for Emergency Disaster Victims in The Temple Area
Student	Miss. Doungjai Limsaksri
Student ID	59602003
Degree	Doctor of Architecture (Arch. D.)
Program	Ultidisciplinary Design Research
Year	2023
Thesis Advisor	Asst. Prof. Dr. Yanin Rugwongwan

ABSTRACT

As defined in Thailand, emergency shelter is the existing building which is not designed for using as residential building because its environment and facilities cannot support people with variety of ages and genders as well as vulnerable people. Consequently, victims who evacuated to emergency shelters would not feel safe with their life and assets that would worsen mental condition of victims. With this reason, this research on guidelines for the development of temporary shelter for emergency disaster victims in the temple area aimed to obtain guidelines for developing temporary shelters for supporting victims from emergency disasters in temple areas through qualitative research. Research methodology was divided into 4 procedures including: 1) studying on emergency disasters occurred in Bangkok as well as evacuation of victims to temporary shelters and studying on related secondary data; 2) conducting a field study to survey physical condition, design, and characteristics of buildings as well as environmental context of temples that were used as temporary shelters for victims in the actual situations; 3) interviewing with persons in temporary shelters including abbots, oversees, and victims; and 4) conducting a focus group with multidisciplinary experts including experts on architecture, universal design, and public health. Research tools were Survey Form and Interview Form. In conclusion, the results revealed that the guidelines for developing temporary shelters for supporting victims from emergency disasters in temple areas could be divided into 3 levels as follows:

Level 1 - management of existing environment

Level 2 - improvement for developing environment for safe accessibility; and

Level 3 - building necessary environment and facilities for security of life and assets.

The researcher divided suggestions into 2 dimensions including: 1) operations of government sector; and 2) participation in establishment of temporary shelters in local areas among government agencies, communities, and temples.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และคุ้มครองอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Keywords : Emergency Shelter, Victim, Temple Area

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และคุ้มครองอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จรูปล่วงได้เป็นอย่างดี ด้วยความกรุณาช่วยเหลือให้คำแนะนำอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณินทร์ รัทวงศ์วาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยถ่ายทอดความรู้ด้านวิธีวิทยาการวิจัย ทักษะการทำวิจัย เสียสละเวลาให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง ให้โอกาสพัฒนาตนเอง รวมถึงเป็นแบบอย่างของความเป็นครูและนักวิจัยที่ดีที่สุดสำหรับผู้วิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ เรืองธรรม ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้ความรู้และข้อเสนอแนะต่างๆ ทำให้ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมร บุญต่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉิรายุ ชุมสาย ณ อยุธยา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชำนาญ บุญญาพุทธิพงศ์ ที่สละเวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ความรู้และข้อเสนอแนะต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและกรุณาให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 ท่าน ที่ได้กรุณาเสนอแนะความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์และเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาท ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ตลอดมาที่ได้ศึกษา ขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้อง ๆ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกๆ ท่าน ที่ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือร่วมมือเป็นอย่างดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณแม่ คุณพ่อ และครอบครัวที่คอยให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ แก่ผู้วิจัยจนสำเร็จการศึกษา และคุณความดีใดๆ ที่จะเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา ครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ดวงใจ ลឹมหักดิ์ศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	II
กิตติกรรมประกาศ.....	III
สารบัญ.....	IV
สารบัญตาราง.....	VI
สารบัญภาพ.....	VIII
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามงานวิจัย.....	3
1.3 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของงานวิจัย.....	3
1.5 รูปแบบและขั้นตอนการวิจัย.....	5
1.6 ระยะเวลาดำเนินงานวิจัย.....	5
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.8 กรอบแนวคิดของงานวิจัย.....	6
1.9 นิยามศัพท์.....	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	8
2.1 ภัยพิบัติฉุกเฉินในประเทศไทย.....	8
2.2 การจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว.....	12
2.3 ศูนย์พักพิงชั่วคราว.....	17
2.4 วิธีชีวิตการใช้พื้นที่วัด ความเชื่อ และ วัดในพระพุทธศาสนา.....	20
2.5 กรณีศึกษา.....	23
2.6 พฤติกรรมผู้ใช้สอยพื้นที่และปัจจัยพื้นฐานขั้นต่ำที่จำเป็น.....	33
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	41
3.1 ระเบียบวิธีวิจัย.....	41
3.2 ขั้นตอนการวิจัย.....	41
3.3 บริบทที่ศึกษา.....	43
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	48
3.5 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญ.....	49
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล.....	51
4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจเทียบเกณฑ์การจัดพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ใช้สอย สำหรับศูนย์พักพิงชั่วคราว พิจารณาจากมาตรฐานขั้นต่ำ.....	51
4.2 เปรียบเทียบศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับภัยพิบัติฉุกเฉินของไทยกับกรณีศึกษา ศูนย์พักพิงฉุกเฉินของประเทศญี่ปุ่น.....	61
4.3 วิเคราะห์บทสัมภาษณ์วัดที่เคยรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน (อัครคีรีชัย).....	66
4.4 สันทนาการกับผู้เชี่ยวชาญด้านสหวิชาชีพ.....	67
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	71
5.1 สภาพกายภาพของวัดที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน มีสภาพปัญหาและสภาพที่เอื้อต่อการจัดตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว.....	71
5.2 แนวทางการพัฒนาพื้นที่วัดเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว.....	72
5.3 ข้อจำกัดงานวิจัย.....	75
5.4 ข้อเสนอแนะ.....	75
บรรณานุกรม.....	77
ภาคผนวก.....	82
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ.....	83
ภาคผนวก ข กรุงเทพมหานครแบ่งพื้นที่การปกครอง.....	89
ประวัติผู้เขียน.....	91

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1	แสดงระยะเวลาดำเนินงานวิจัย..... 6
2.1	แสดงอำนาจผู้สั่งการตามลำดับเขตกรุงเทพมหานคร..... 14
2.2	แสดงข้อดีข้อเสียเกี่ยวกับประเภทอาคารที่ถูกกำหนดเป็นที่พักพิงชั่วคราว..... 19
2.3	เปรียบเทียบภัยพิบัติกับพื้นที่อพยพผู้ประสบภัย..... 30
2.4	สรุปเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย การจัดสถานที่อพยพผู้ประสบภัย..... 32
2.5	สรุปประเด็นงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง..... 37
2.6	สรุปประเด็นปัจจัยสำคัญทางกายภาพด้านที่อยู่อาศัย..... 39
3.1	แสดงกรุงเทพมหานครแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 50 เขต..... 44
3.2	แสดงรายละเอียดในการเลือกตัวแทนในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล..... 45
4.1	แสดงพื้นที่จำเป็นต่อการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวเทียบกับเกณฑ์การจัดพื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่ใช้สอยสำหรับศูนย์พักพิงชั่วคราว พิจารณาจากมาตรฐานขั้นต่ำ..... 51
4.2	แสดงขนาดพื้นที่และจำนวนรองรับผู้ประสบภัยเทียบกับเกณฑ์การจัดพื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่ใช้สอยสำหรับที่พักพิงฉุกเฉิน พิจารณาจากมาตรฐานขั้นต่ำ..... 53
4.3	แสดงขนาดพื้นที่และจำนวนรองรับผู้ประสบภัยเทียบกับเกณฑ์การจัดพื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่ใช้สอยสำหรับศูนย์พักพิงชั่วคราว พิจารณาจากมาตรฐานขั้นต่ำ..... 54
4.4	แสดงภาพอาคารภายนอกและในวัดกรณีศึกษา..... 57
4.5	แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัด..... 57
4.6	ประเมินความต้องการเบื้องต้นของชุมชน..... 58
4.7	การสำรวจและประเมินสถานที่ปลอดภัยและสาธารณูปโภค..... 59
4.8	แสดงการวิเคราะห์ผังโรงเรียนประถม ประเทศญี่ปุ่น โดยกำหนดให้สามารถปรับเปลี่ยน เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นต้นแบบที่ใช้ทั่วประเทศ..... 63
4.9	แสดงการวิเคราะห์ผังอาคารอเนกประสงค์ภายในวัดที่ถูกกำหนดเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว รองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในประเทศไทย..... 64

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และแจ้งอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1	แสดงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 3
2.1	แสดงสถิติด้านสาธารณสุขภัยเขตกรุงเทพมหานคร..... 10
2.2	ความเชื่อมโยงการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวกับแผนการป้องกันและบรรเทา สาธารณสุขแห่งชาติ..... 14
2.3	ตัวอย่างการวางผังการใช้พื้นที่ใช้สอยภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว..... 15
2.4	เหตุการณ์พายุเฮอริเคนรินา ปี พ.ศ.2548 นำท่วมบ้านเรือน ผู้ประสบภัย พายุเฮอริเคนรินาอพยพไปอยู่ที่พักชั่วคราวที่จัดเตรียมไว้..... 23
2.5	เหตุการณ์แผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิ ประเทศญี่ปุ่น..... 24
2.6	ศูนย์อพยพในโรงยิมโตเกียว บุโดกัน ผู้ประสบภัยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อพยพมาจาก จังหวัดฟุกุชิมะ..... 24
2.7	เหตุการณ์แผ่นดินไหวที่คุมะโมะโตะ..... 25
2.8	ศูนย์อพยพในญี่ปุ่น หลังเกิดแผ่นดินไหวที่เมืองคุมาโมโตะ..... 25
2.9	ผู้ประสบภัยนับหมื่นคนยังต้องพักในเต็นท์ชั่วคราว เพราะบ้านพังเสียหาย..... 25
2.10	แผ่นดินไหว-สึนามิอินโดนีเซีย..... 26
2.11	คนไข้และคนเจ็บได้รับการรักษาด้านนอกอาคารโรงพยาบาล..... 26
2.12	ศูนย์พักพิงการจัดเต็นท์ที่พักให้ผู้ประสบภัยที่บ้านเรือนพังเสียหาย..... 27
2.13	เหตุการณ์สึนามิ ภาคใต้ประเทศไทย..... 28
2.14	ศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยน้ำท่วม อาคารอิมเซียม 2 ม.ธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต..... 29
2.15	ศูนย์อพยพภายในวัดและโรงเรียน..... 29
2.16	ไฟไหม้ชุมชนตากสิน 23 ผู้ประสบอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในวัดสันติธรรมชั่วคราว..... 30
2.17	ไฟไหม้ชุมชนหลังวัดมหาสุวรรณฯ เสียหายกว่า 20 หลังคาเรือน..... 31
2.18	Tsunami Evacuation Tower at Nakano 5-Chome..... 32
3.1	ขั้นตอนการวิจัย..... 43
3.2	วัดราษฎร์พื้นชั้นใน เขตธนบุรี ตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชนแออัด ระยะทางเดินไม่เกิน 1 กิโลเมตร..... 46
3.3	แสดงตำแหน่งและระยะทางระหว่างวัดสันติธรรมมารามกับชุมชนแออัด..... 46
3.4	แสดงตำแหน่งและระยะทางระหว่างวัดกัณฑ์การารามกับชุมชนแออัด..... 47
3.5	แสดงตำแหน่งและระยะทางระหว่างวัดบางไส้ไก่กับชุมชนแออัด..... 47
3.6	แสดงตำแหน่งและระยะทางระหว่างวัดประดิษฐารามกับชุมชนแออัด..... 47
3.7	แสดงตำแหน่งและระยะทางระหว่างวัดใหญ่ศรีสุพรรณกับชุมชนแออัด..... 48
4.1	แสดงโรงเรียนประถมต้นแบบ (จังหวัดไอจิ) การแสดงผังแผนผังพื้นที่ภายในโรงเรียน เพื่อกำหนดพื้นที่ใช้สอยภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว..... 62
4.2	แสดงแผนผังภายในโรงยิม การแสดงแผนผังพื้นที่ภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว สถานที่ที่ผู้ประสบภัยพักอาศัยอยู่ภายในโรงยิม..... 62

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และแจ้งอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเกิดภัยพิบัติฉุกเฉินเป็นสถานการณ์ที่เกิดเหตุอันนำไปสู่สภาพของการสูญเสียทั้งทรัพย์สินและชีวิต ซึ่งภัยพิบัติฉุกเฉินเป็นไปได้ทั้งภัยอันเกิดจากธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาตภัย หรือภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ เช่น อัคคีภัย รวมทั้งการก่อวินาศกรรมต่างๆ โดยภัยพิบัติฉุกเฉินเหล่านี้บางสถานการณ์ก็สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าถึงการเกิดได้ บางสถานการณ์ก็ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ แต่อย่างไรก็ตามในกระบวนการจัดการด้านภัยพิบัติ การเตรียมพื้นที่พักอาศัยชั่วคราวให้กับผู้ประสบภัย ถือว่าเป็นมาตรการหนึ่งที่สำคัญเพราะเป็นการนำไปสู่การลดการสูญเสียชีวิต รวมทั้งยังทำให้หน่วยงานที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัยสามารถปฏิบัติการช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่และเหมาะสม โดยในแต่ละพื้นที่ของโลกล้วนมีลักษณะของภัยพิบัติฉุกเฉินที่แตกต่างกัน เช่น ประเทศญี่ปุ่นมักเกิดภัยจากแผ่นดินไหว และพายุ หรือประเทศสหรัฐอเมริกา มักจะประสบภัยธรรมชาติจากพายุเช่นกัน จึงทำให้ประเทศต่างๆ เหล่านี้ได้พัฒนากระบวนการเตรียมพื้นที่พักพิงชั่วคราวในกรณีที่เกิดภัยพิบัติฉุกเฉินให้กับพลเมืองของตน เพื่อที่ในเวลาที่เกิดภัยพิบัติฉุกเฉินประชาชนจะได้มีหลักประกันในด้านความปลอดภัยในด้านที่พักอาศัยชั่วคราว อย่างเช่น ในกรณี 1) ประเทศอินเดียได้มีการกำหนดแนวทางการจัดสร้างที่พักพิงชั่วคราวให้กับผู้ประสบภัย โดยได้จัดทำเป็นแนวทางขึ้นเป็นเอกสาร “National Guidelines on Temporary Shelters for Disaster - Affected Families” ขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานด้านการจัดสร้างที่พักพิงชั่วคราวให้กับผู้ประสบภัย (Ministry of Home Affairs, 2019) 2) ประเทศญี่ปุ่นมีการเตรียมความพร้อมที่พักพิงให้กับกลุ่มคนผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวกระจายตามพื้นที่ต่างๆ ที่มีการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติได้อย่างรวดเร็ว แนวทางหนึ่งคือการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวฉุกเฉินโดยใช้พื้นที่โรงเรียนประถม โดยมีการกำหนดแนวทางการใช้พื้นที่ภายในโรงเรียนประถม และประเทศสหรัฐอเมริกา เตรียมการสร้างที่พักชั่วคราวฉุกเฉินในชุมชนแถบชายฝั่ง รวมทั้งมีที่พักชั่วคราวที่เตรียมไว้ได้แก่ สนามกีฬาซูเปอร์โดม เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยจากสถานการณ์ที่ผ่านมาในอดีตถ้าเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ ของโลก การเกิดภัยฉุกเฉินที่เป็นภัยธรรมชาติถือได้ว่ามีอัตราที่น้อยกว่า เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศไทยที่มีข้อได้เปรียบแต่อย่างไรก็ตาม ภัยธรรมชาติที่เกิดบ่อยในประเทศไทยมักจะเป็นเรื่องของอุทกภัยสำหรับพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งชัยภูมิที่ไม่ค่อยได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติมากนัก แต่ภัยฉุกเฉินที่มักเกิดในกรุงเทพมหานคร คือ อัคคีภัย โดยภัยฉุกเฉินที่มีสถิติด้านสาธารณสุขภัยจากอัคคีภัยสูงเป็นอันดับ 1 ของกรุงเทพมหานคร ในสถิติปี พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมาพบว่าเกิดเหตุเพลิงไหม้ทั้งหมด 1,625 ครั้ง (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2559) สถานที่เกิดอัคคีภัยมักเกิดในย่านที่อยู่อาศัยที่ชุมชนย่านแออัด โดยชุมชนย่านแออัดในกรุงเทพมหานครมักมีการปลูกสร้างบ้านเรือนอย่างแออัด มีลักษณะเป็นชุมชนที่มีความหนาแน่น ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยมาก ด้วยลักษณะกายภาพชุมชน สภาพบ้านเรือนเป็นบ้านไม้หรือกิ่งไม้กึ่งปูนปลูกเรียงติดกัน ทางเข้าแคบ ประกอบกับชุมชนมีรายได้น้อย หลากๆ เหตุการณ์ที่ผ่านมาในกรุงเทพมหานคร เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจากอัคคีภัยเป็นวงกว้าง ถือได้ว่าเป็นภัยพิบัติฉุกเฉินเป็นภัยอันตรายที่เกิดขึ้นโดยไม่ทันตั้งตัวเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน โดยที่ไม่คาดคิด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์หรือการเชิงพาณิชย์เท่านั้น เมื่ออนุญาตให้เผยแพร่โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

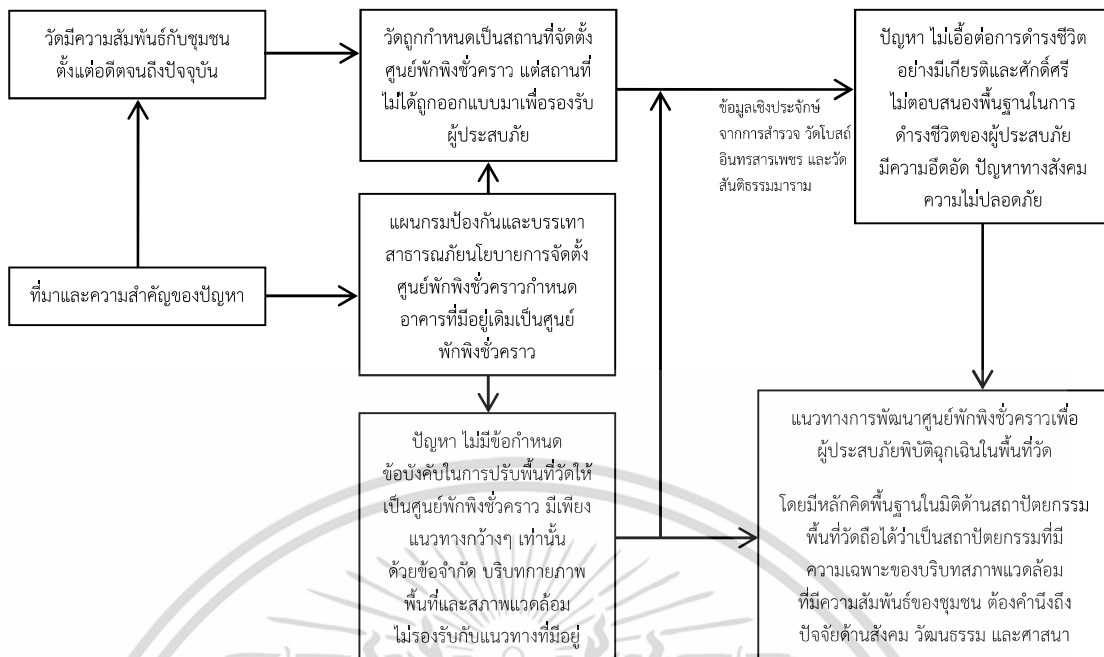
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไม่มีการคาดการณ์ไวล่วงหน้า หรือเป็นสถานการณ์ไม่ปกติที่เกิดขึ้นและไม่มีเวลาเตรียมตัว ดังเช่น เหตุการณ์ไฟไหม้ชุมชนหลังวัดคูหาสวรรค์ เสียหายกว่า 20 หลังคาเรือน หรือกว่า 100 คน ผู้ประสบภัย ได้รับการอพยพเข้ามาอาศัยอยู่วัดโกลนรัตนาราม และเหตุการณ์ไฟไหม้ชุมชนตากสิน 23 เสียหาย กว่า 70 หลังคาเรือน ผู้ประสบภัยได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในวัดสันติธรรมเป็นการชั่วคราวกว่า 300 คน โดยใช้วัดตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัย เป็นต้น

จากข้อเท็จจริงปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยสำรวจเก็บข้อมูลเบื้องต้นของเหตุการณ์เกิดภัยพิบัติฉุกเฉิน ในกรุงเทพมหานคร เจ้าอาวาสได้จัดเตรียมอาคารศาลาการเปรียญไว้เป็นสถานที่พักอาศัยชั่วคราว แต่ด้วยอาคารนี้ไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อใช้สำหรับพักอาศัย เมื่ออาคารศาลาการเปรียญถูกเปลี่ยนการใช้ประโยชน์จากรูปแบบเดิมที่เป็นพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมทางศาสนาเป็นสถานที่พักอาศัย ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว ไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีให้กับผู้พักพิงได้

เมื่อวัดถูกกำหนดได้รับบทบาทเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวชุมชนตามพระราชบัญญัติกรมป้องกัน บรรเทาสาธารณภัยในเขตกรุงเทพมหานคร จากการเก็บข้อมูลผู้วิจัยเล็งเห็นถึงปัญหาภายในศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัดถึงความเหลื่อมล้ำจากความหลากหลายของกลุ่มคนที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิต ไม่มี สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานรองรับ อุปสรรคในการเข้าถึงพื้นที่ของผู้สูงอายุและผู้พิการ ย่อมส่งผลกระทบต่อ ความไม่ปลอดภัยในช่วงที่อาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราว ดังนั้นแนวทางพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราว ที่จำเป็นต้องมีโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงการใช้งานและความปลอดภัย ที่เหมาะสมตรงกับความต้องการผู้ใช้ในอนาคต เพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์นโยบายวางแผนทางปฏิบัติ ในการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและความเป็นอยู่ให้มีความสะดวกให้กับ ผู้ประสบภัยในระหว่างที่อาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราว เพื่อการวางแผนจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว ในพื้นที่วัดเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานสากลควรมีแนวทางพัฒนาพื้นที่วัดเตรียมการจัดพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นเพื่อรองรับการเข้าอยู่อาศัยให้เหมาะสมกับผู้ประสบภัยได้ทัน่วงที

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 1.1 แสดงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
ที่มา : ดวงใจ ลิ้มศักดิ์ศรี

1.2 คำถามงานวิจัย

1.2.1 สภาพกายภาพของวัดที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน มีสภาพปัญหาและสภาพที่เอื้อต่อการจัดตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวอย่างไร

1.2.2 แนวทางการพัฒนาพื้นที่วัดเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด

1.4 ขอบเขตของงานวิจัย

ขอบเขตของงานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.4.1 บริบทที่ศึกษา

บริบทที่ศึกษาในงานวิจัย คือ พื้นที่วัดในศาสนาพุทธ เขตกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาตาม วัตถุประสงค์ที่อยู่ใกล้แหล่งชุมชนแออัดที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติฉุกเฉินหรืออัคคีภัย สามารถเดิน เข้าถึงได้ในระยะไม่เกิน 1 กิโลเมตร กรุงเทพมหานครแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 50 เขต โดยแบ่ง อาณาเขตได้แก่ เขตพื้นที่ชั้นใน เขตพื้นที่ชั้นกลาง และ เขตพื้นที่ชั้นนอก (แผนการบริหารราชการ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556-2560) กำหนดเลือกพื้นที่ในแต่ละอาณาเขต อย่างละ 1 เขต เพื่อเป็น

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวแทนในการลงพื้นที่สำรวจมีเขตธนบุรี เขตภาษีเจริญ และเขตลาดกระบัง ตามเขตที่เป็นตัวแทนในการลงพื้นที่สำรวจรวมทั้งสิ้น 26 วัด จากการลงพื้นที่สำรวจทั้ง 26 วัด พบว่า ลักษณะอาคารภายในวัดที่สามารถนำมาเป็นพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยของผู้ประสบภัยนั้น ถูกกำหนดให้เป็นอาคารศาลาการเปรียญ จัดกลุ่มรูปแบบอาคารศาลาการเปรียญได้ออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) อาคารศาลาการเปรียญชั้นเดียว 2) อาคารศาลาการเปรียญ 2 ชั้น และ 3) อาคารศาลาการเปรียญ 3 ชั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงคัดเลือก วัดเขตธนบุรีเป็นตัวแทนในการทำวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากมีชุมชนแออัดมากที่สุด จึงสรุปพื้นที่กรณีศึกษาได้ 5 วัด ได้แก่ 1. วัดสันติธรรมมาราม 2. วัดกัณฑ์ทาราราม 3. วัดบางไส้ไก่ 4. วัดใหญ่ศรีสุพรรณ และ 5. วัดประดิษฐาราม

1.4.2 ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล : กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง มีดังต่อไปนี้

1.4.2.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวัดที่เคยตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในเหตุการณ์จริง ได้แก่ เจ้าอาวาส/ ผู้ดูแลพื้นที่ภายในวัด

1.4.2.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านสาขาชีพ ได้แก่

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปนิก
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเพื่อทุกคน
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข

1.4.2.3 เจ้าอาวาสวัดที่เป็นตัวแทนในการลงพื้นที่สำรวจ

1.4.3 พื้นที่ที่ใช้ในงานวิจัย : เป็นการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ด้วยการสำรวจและสัมภาษณ์ โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในพื้นที่เขตธนบุรี ที่มีชุมชนแออัดมากที่สุด เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาสภาพพื้นที่ของวัด ที่ตั้งอยู่ใกล้ชุมชนแออัดที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติฉุกเฉินหรืออัคคีภัย สามารถเดินเข้าถึงได้ในระยะไม่เกิน 1 กิโลเมตร โดยมีจำนวนวัดที่เป็นกรณีศึกษาทั้งสิ้น 5 วัด ได้แก่ 1. วัดบางไส้ไก่ 2. วัดใหญ่ศรีสุพรรณ 3. วัดกัณฑ์ทาราราม (เคยรองรับผู้ประสบภัย) 4. วัดสันติธรรมมาราม (เคยรองรับผู้ประสบภัย) 5. วัดประดิษฐาราม โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

1.4.3.1 วัดที่เคยตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในเหตุการณ์จริง จำนวน 2 วัด ได้แก่ วัดสันติธรรมมาราม และวัดกัณฑ์ทาราราม

1.4.3.2 วัดที่จะศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยฉุกเฉินที่เป็นตัวแทนทั้งหมด 3 วัด ได้แก่ 1. วัดบางไส้ไก่ 2. วัดใหญ่ศรีสุพรรณ และ 3. วัดประดิษฐาราม

1.4.4 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1.4.4.1 แบบสำรวจ (Survey)

1.4.4.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง

1.4.4.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.5 รูปแบบและขั้นตอนการวิจัย

1.5.1 รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลเริ่มจากศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสำรวจและสัมภาษณ์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

1.5.2 ขั้นตอนการวิจัย

1.5.2.1 ศึกษาปรากฏการณ์ภัยพิบัติฉุกเฉินที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่เกี่ยวข้องเพื่อการวิเคราะห์

1.5.2.2 ลงพื้นที่สำรวจกายภาพอาคาร รูปแบบลักษณะอาคารและบริบทสภาพแวดล้อมวัดที่เป็นกรณีศึกษาที่เคยตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในเหตุการณ์จริง และวัดที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยฉุกเฉิน

1.5.2.3 สัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์จริงภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว ได้แก่ เจ้าอาวาสหรือผู้ดูแลพื้นที่ภายในวัด

1.5.2.4 วิเคราะห์ สภาพปัญหา ข้อจำกัดและบริบทของการใช้วัดเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวที่ได้จากการสำรวจและการสัมภาษณ์

1.5.2.5 สนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญด้านสหวิชาชีพ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปนิก ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเพื่อทุกคน และผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข

1.5.2.6 สรุปข้อพิจารณาแนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด

1.5.2.7 สรุปผลการวิจัยเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ภายในวัด เพื่อเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด

1.6 ระยะเวลาดำเนินงานวิจัย

ในการดำเนินงานวิจัยนี้ผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลลักษณะทางกายภาพบริบทพื้นที่ ดังนั้นใช้ระยะเวลา 12 เดือน ในการเก็บข้อมูลและทำวิจัย

ตารางที่ 1.1 แสดงระยะเวลาดำเนินงานวิจัย

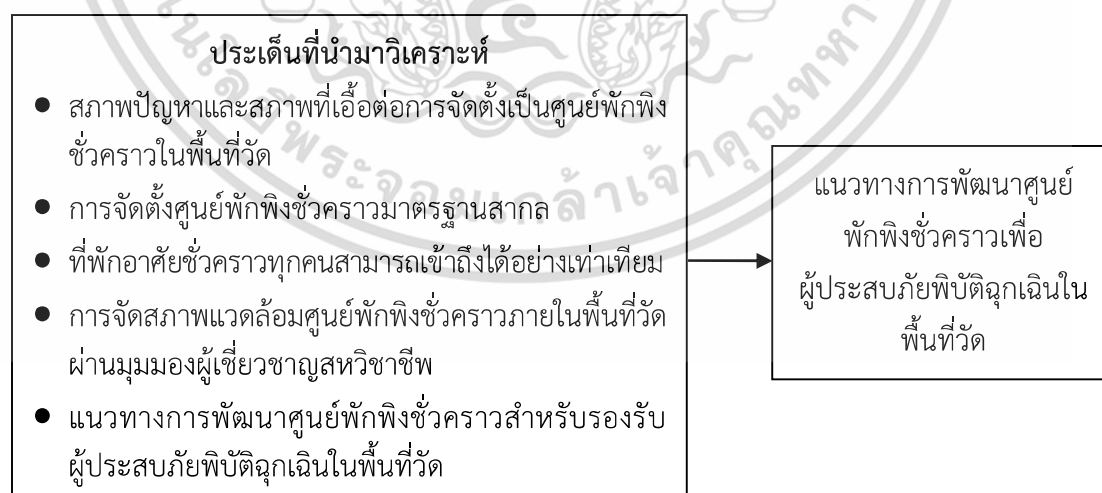
กิจกรรม	ระยะเวลา(เดือน)												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ลงพื้นที่สำรวจกายภาพ	■	■											
สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น			■	■									
วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและสัมภาษณ์				■	■								
สนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ						■	■						
สรุปข้อพิจารณาแนวทาง							■	■	■				
สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ										■	■	■	■

ที่มา : ดวงใจ ลีมศักดิ์ศรี

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

แนวทางการพัฒนาพื้นที่ภายในวัดเพื่อเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว วัดที่มีความประสงค์จะพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวสามารถนำแนวทางที่ผู้วิจัยค้นพบไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ภายในวัดเพื่อรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน มีการจัดพื้นที่ให้เหมาะสมและเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้เป็นสถานที่ที่มีความพร้อม ถูกหลักสุขาภิบาล จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้ประสบภัย รวมถึงผู้ประสบภัยพิบัติและชุมชนรู้สึกปลอดภัย เมื่อได้เข้ามาอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัด

1.8 กรอบแนวคิดของงานวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.9 นิยามศัพท์

ศูนย์พักพิงชั่วคราว หมายถึง เป็นที่รองรับกลุ่มบุคคลที่มีความจำเป็นต่อการโยกย้ายที่อยู่อาศัย อันเนื่องมาจากเหตุการณ์ภัยพิบัติฉุกเฉินที่ไม่ทราบล่วงหน้า ลักษณะอาคารเป็นอาคารที่มีอยู่เดิม

ผู้ประสบภัย หมายถึง ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากภัยพิบัติฉุกเฉิน เช่น อัคคีภัย มีความจำเป็นต้องอพยพออกจากที่อยู่อาศัยเดิม เนื่องจากได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ไฟไหม้จนไม่สามารถอาศัยอยู่ในบ้านเรือนของตนเองได้ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือในด้านที่พักอาศัยชั่วคราว

ศาลาการเปรียญ หมายถึง อาคารที่ถูกออกแบบมาเพื่อใช้เป็นอาคารเรียนหนังสือสำหรับพระสงฆ์ และเป็นพื้นที่ทำบุญของประชาชน ถือได้ว่าเป็นอาคารอเนกประสงค์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด ผู้วิจัยศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 2.1 ภัยพิบัติฉุกเฉินในประเทศไทย
- 2.2 การจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว
- 2.3 ศูนย์พักพิงชั่วคราว
- 2.4 วิธีชีวิตการใช้พื้นที่วัด ความเชื่อ และ วัดในพระพุทธศาสนา
- 2.5 กรณีศึกษา
- 2.6 พฤติกรรมผู้ใช้สอยพื้นที่และปัจจัยพื้นฐานขั้นต่ำที่จำเป็น
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ภัยพิบัติฉุกเฉินในประเทศไทย

2.1.1 นิยามภัยพิบัติฉุกเฉิน

นิยามหรือขอบเขตความหมายของคำสำหรับในงานนิพนธ์ทางวิชาการถือได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องด้วยเพราะเป็นการกำหนดขอบเขตของการอธิบาย การให้ความหมาย อันจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ตรงกันในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนนิยามที่เกี่ยวข้องกับ “ภัยพิบัติฉุกเฉิน” ดังนี้

2.1.1.1 ภัย (Hazard)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติหรือการกระทำของมนุษย์ ที่อาจนำมาซึ่งความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2.1.1.2 ภัยพิบัติ (Disaster)

การหยุดชะงักอย่างรุนแรงของการปฏิบัติหน้าที่ของชุมชนหรือสังคม อันเป็นผลมาจากการเกิดภัยทางธรรมชาติหรือเกิดจากมนุษย์ซึ่งส่งผลต่อชีวิต ทรัพย์สิน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง เกินกว่าความสามารถของชุมชนหรือสังคมที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวจะรับมือได้โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่

2.1.2 พื้นที่พักฉุกเฉินสำหรับผู้ประสบภัยฉุกเฉิน

2.1.2.1 พื้นที่ฉุกเฉินคืออะไร

ในนิยามของผู้วิจัย พื้นที่ฉุกเฉิน คือ พื้นที่อันตราย หรือพื้นที่เกิดสถานการณ์อันตรายรุนแรงที่ไม่มีการแจ้งเตือนล่วงหน้า หรือมีสิ่งให้ทราบล่วงหน้าเพียงเล็กน้อย เกิดขึ้นกะทันหันฉับพลัน ไม่สามารถควบคุมได้ในทันที ซึ่งก่อให้เกิดเหตุอันตรายแก่ชีวิต บาดเจ็บและความเสียหายทางทรัพย์สิน ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.2.2 ภัยฉุกเฉินคืออะไร/แตกต่างกับไม่ฉุกเฉินอย่างไร

สำหรับคำที่มีความหมายที่ใกล้เคียงกันในเรื่องของ “ภัยพิบัติฉุกเฉิน” ได้แก่ ภัยฉุกเฉิน สาธารณภัย เป็นต้น ซึ่งคำเหล่านี้มีความหมายที่ใกล้เคียงกันแต่ถ้าพิจารณาในรายละเอียดคำเหล่านี้ จะแสดงนัยยะที่แตกต่างกัน คือ

ภัยฉุกเฉิน หมายถึง ที่เป็นไปโดยปัจจุบันทันด่วน และต้องรีบแก้ไขโดยฉับพลัน เช่น ภาวะฉุกเฉิน สถานการณ์ฉุกเฉิน (ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554)

สาธารณภัย หมายถึง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดเหตุอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ ให้หมายความรวมถึง ภัยทางอากาศและการก่อวินาศกรรมด้วย (พระราชบัญญัติป้องกันบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550)

สาธารณภัย เป็นสภาวะฉุกเฉินที่มีความรุนแรงของสภาพภัยสูงและสามารถขยายความเสียหายได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งเกิดขึ้นทั้งจาก โดยการกระทำของธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ อันนำไปสู่ความเสียหายอย่างกว้างขวางในภาพรวม (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 4)

ภัยพิบัติ หมายถึง สิ่งที่น่ากลัว อันตราย หรือสิ่งที่ทำให้เกิดความเสียหายเดือดร้อน เป็นอย่างมาก (วิกิพจนานุกรม พจนานุกรมเสรี พ.ศ. 2562)

ภัยพิบัติ ก้นด เอี่ยมอินทรา (2559 : 6-7) มีความหมายในทางสากลและถูกนิยามโดย สำนักงานว่าด้วยกลยุทธ์ระหว่างประเทศ เพื่อการลดภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (United Nations International Strategy for Disaster Reduction - UNISDR. 2007) ว่า คือ การหยุดชะงักอย่างรุนแรงของการปฏิบัติหน้าที่ ของชุมชนหรือสังคมอย่างกว้างขวาง อันเป็นผลมาจากการเกิดภัยทางธรรมชาติ หรือเกิดจากมนุษย์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตทรัพย์สิน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบเกินกว่าความสามารถในการรับมือบริหารจัดการของชุมชนหรือสังคมที่ได้รับผลกระทบดังกล่าว จะรับมือได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ (Reduction. 2007)

ดังนั้น ภัยฉุกเฉิน คือ ภัยอันตรายที่เกิดขึ้นโดยไม่ทันตั้งตัว เกิดขึ้นโดยฉับพลันไม่สามารถควบคุมได้ในทันที ทำให้เกิดการบาดเจ็บ เสียชีวิต รวมถึงเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินและต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งสาเหตุเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น อันเป็นการพิจารณาในมิติของการเกิดภัยเหล่านั้น โดยไม่ได้มีการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า แต่สำหรับสาธารณภัยจะพิจารณาในมิติของระดับของการเกิดภัยนั้นว่ามีผลต่อผู้คนจำนวนมากหรือไม่หรือส่งผลในวงกว้างของพื้นที่หรือไม่ เช่น อุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น ส่วนไม่ฉุกเฉิน คือ ภัยที่ไม่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือบาดเจ็บเพียงเล็กน้อยไม่ส่งผลถึงเสียชีวิต เป็นภัยที่สามารถรอเวลาในการแก้ไขได้

2.1.3 สถิติภัยพิบัติฉุกเฉินในประเทศไทย

จากสถิติสาธารณภัยสถานการณ์สาธารณภัยประเทศไทยที่สำคัญที่เกิดขึ้นและสร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินด้วยประเทศไทยโดยภาพรวมไม่ค่อยเกิดภัยพิบัติธรรมชาติรุนแรงซึ่งแตกต่างจากหลายๆ ประเทศมีภัยพิบัติฉุกเฉินที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติบ่อยครั้งยกตัวอย่างกรณีประเทศญี่ปุ่นที่ต้องมีการเตรียมตัวตั้งรับและเตรียมความพร้อมตลอดเวลา เป็นต้น ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุดในประเทศไทยมีพื้นที่ชุมชนแออัดกระจายตัวอยู่ทั่วทำให้เกิดเหตุอัคคีภัย เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ซึ่งเป็นภัยพิบัติฉุกเฉินเป็นเหตุการณ์ที่ยากจะคาดเดาว่าจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่ ไม่สามารถตั้งรับและเตรียมการได้ทันทั่วถึง อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายรุนแรง ปัญหาที่เกิดเหตุอัคคีภัยที่นับวันมีแต่จะเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากร ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีสถิติด้านสาธารณภัยจากอัคคีภัยสูงกว่าสาธารณภัยประเภทอื่น

เดือน	ประเภทสาธารณภัย (ครั้ง)							ความเสียหาย				
	อัคคีภัย*	วาตภัย	อุทกภัย	สงครมและวัดอันตราย	อาคารทรุดและอาคารถล่ม	การก่อวินาศกรรม	อุบัติเหตุ	รวม	อัคคีภัย (คน)		สาธารณภัยอื่น ๆ (คน)	
									เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ
มกราคม	120	2	-	9	-	-	-	131	2	6	-	2
กุมภาพันธ์	116	4	-	8	-	-	-	128	1	24	-	1
มีนาคม	139	3	-	11	1	-	-	154	1	9	8	74
เมษายน	122	6	-	6	1	-	-	135	1	6	-	3
พฤษภาคม	157	13	-	3	1	1	1	176	2	8	-	2
มิถุนายน	149	42	1	14	-	-	6	212	-	2	2	1
กรกฎาคม	108	11	-	13	-	-	-	132	1	8	-	-
สิงหาคม	113	18	1	14	1	-	1	148	-	11	-	7
กันยายน	132	7	-	8	3	-	2	152	2	4	1	4
ตุลาคม	132	19	1	12	-	-	-	164	-	15	-	-
พฤศจิกายน	113	1	-	5	-	-	1	120	-	28	5	1
ธันวาคม	105	-	-	11	1	-	-	117	1	14	4	1
รวม	1,506	126	3	114	8	1	11	1,769	11	135	20	96

แหล่งข้อมูล : ฝ่ายแผนงาน กองวิชาการและแผนงาน สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร

หมายเหตุ : * อัคคีภัย รวมไฟฟ้าลัดวงจรที่เกิดทั้งภายในและภายนอกอาคาร

ภาพที่ 2.1 แสดงสถิติด้านสาธารณภัยเขตกรุงเทพมหานคร
ที่มา : สถิติ 2559 กรุงเทพมหานคร, สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางสถิติด้านสาธารณสุขเขตกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2559 เกิดเหตุอัคคีภัยมากที่สุด คือ 1,506 ครั้ง สร้างความเสียหายมีผู้เสียชีวิต 11 คน และได้รับบาดเจ็บ 135 คน

2.1.4 กลไกการบริหารจัดการภัยพิบัติฉุกเฉินในประเทศไทย

2.1.4.1 กลไกการบริหารจัดการภัยพิบัติฉุกเฉิน

กระบวนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีการเตรียมความพร้อมเพื่อลดความเสี่ยง และผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับการจัดการปัญหาให้มีความครอบคลุมทางด้านทรัพยากร ซึ่งกระบวนการจัดการสาธารณภัย แบ่งระยะการจัดการออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะก่อนเกิดภัย เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเกิดภัย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำประเมินความเสี่ยง เพื่อเตรียมการเฝ้าระวังและกำหนดแนวทางการจัดการ ทั้งด้านทรัพยากร และการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมทันต่อสถานการณ์ ได้แก่ งบประมาณ กำลังพลและความพร้อมต่อการเผชิญภัยของประชาชน

ระยะเกิดภัย หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องบริหารจัดการภัยที่เกิดขึ้นให้ลดระดับความรุนแรงและเตรียมการรับมือกับผลกระทบที่เกิดขึ้นในขณะเกิดภัย เช่น แจกเตือนภัยและประเมินสถานการณ์ จัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ ประชาสัมพันธ์สื่อสารข้อมูลข่าวสารในภาวะฉุกเฉิน ประกาศพื้นที่ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน การค้นหาและการกักภัย การอพยพ การรักษาพยาบาลฉุกเฉิน การรับบริจาคประสานความช่วยเหลือจากองค์กรการกุศล เป็นต้น

ระยะหลังเกิดภัย เมื่อเหตุการณ์ภัยพิบัติได้ยุติลง ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมมือกับกองอำนวยการเฉพาะกิจของอำเภอ ดูแลการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่และเยียวยาประชาชนให้กลับสู่สภาพปกติ และของงบประมาณในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในกรณีฉุกเฉิน ไปยังกรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัยส่วนกลาง

2.1.4.2 การจัดการภัยพิบัติฉุกเฉินในประเทศไทย

สำหรับในประเทศไทยในเวลาที่เกิดภัยพิบัติฉุกเฉินต่างๆ ทั้งในขนาดเล็ก หรือขนาดใหญ่ที่มีลักษณะเป็นสาธารณภัยจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้ามาจัดการในการบรรเทาเหตุและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยหลายหน่วยงานด้วยกัน ได้แก่

1) หน่วยงานทหาร อันเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงกลาโหมและกองทัพไทย ซึ่งประกอบด้วยกองทัพบก กองทัพเรือและกองทัพอากาศ บรรเทาสาธารณภัยร่วมมือกับพลเรือนและทหาร ฝ่ายทหารจะเป็นผู้พิจารณาจัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างพลเรือนกับทหาร แลกเปลี่ยนข้อมูลในการจัดการสาธารณภัยยึดกรอบแนวทางปฏิบัติตามมาตรฐานหลักสากลและพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

2) หน่วยงานภาคประชาสังคมและองค์การสาธารณกุศล ช่วยเหลือสงเคราะห์ ผู้ประสบภัยให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ ร่วมปฏิบัติในการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ อุปกรณ์และเครื่องมือ เพื่อปฏิบัติงานสาธารณสุขในแต่ละระดับ

3) หน่วยงานต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ เมื่อต้องการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศจะเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย

2.2 การจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว

2.2.1 นิยามศูนย์พักพิงชั่วคราว

ศูนย์พักพิงชั่วคราว หมายถึง สถานที่เพื่อให้ผู้ประสบภัยใ้อยู่อาศัยเมื่อไม่สามารถอาศัยอยู่ในบ้านเรือนตามปกติได้ อาจเป็นสถานที่ที่สร้างจากวัสดุชั่วคราว เช่น เต็นท์ บ้านชั่วคราวจากวัสดุสังเคราะห์ วัสดุในท้องถิ่น ที่พักอาศัยชั่วคราวชนิดอื่น หรืออาจจะมีการปรับใช้อาคารสถานที่ที่มีอยู่แล้วในชุมชนให้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวก็ได้ เช่น อาคารในโรงเรียน สนามกีฬา ห้องประชุม โดยมีรายละเอียดด้านบุคลากร สถานที่ ระยะเวลา และแนวทางปฏิบัติอย่างชัดเจน

การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว หมายถึง กระบวนการดำเนินการ ประสานงาน และบริหารหน้าที่ต่างๆ เพื่อให้ผู้ประสบภัยที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์สาธารณสุขภัย สามารถเข้าถึงปัจจัยความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่พักพิง เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนจากสาธารณสุขภัย ให้ความปลอดภัย และป้องกันอันตรายให้แก่ผู้ประสบภัยรวมถึงเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดูแลศูนย์พักพิงชั่วคราว

ผู้ประสบภัย หมายถึง ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากสาธารณสุขภัย มีความจำเป็นต้องอพยพออกจากที่อยู่อาศัยเดิม เนื่องจากได้รับผลกระทบจากสาธารณสุขภัยจนไม่สามารถอาศัยอยู่ในบ้านเรือนของตนเองได้ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือในด้านที่พักอาศัยชั่วคราว ด้านการแพทย์ และการสาธารณสุขเบื้องต้น เป็นต้น

ผู้พักพิง หมายถึง ผู้ประสบภัยที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราว จนกว่าสถานการณ์ภัยจะยุติ หรือที่อยู่อาศัยเดิมจะได้รับการฟื้นฟูหรือมีการซ่อมสร้างให้สามารถอพยพกลับไปอาศัยได้

กลุ่มเปราะบาง หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความสามารถจำกัดในการตัดสินใจและการเผชิญเหตุการณ์สาธารณสุขภัย ซึ่งต้องการความดูแลเป็นพิเศษ เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ สตรีมีครรภ์ ผู้ป่วย กลุ่มชาติพันธุ์รวมถึงผู้ย้ายถิ่น (Migrant) ได้แก่ แรงงานข้ามชาติ นักท่องเที่ยว และชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เป็นต้น

2.2.2 การจัดตั้งและการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว

การจัดตั้งและการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการในภาวะฉุกเฉินแบบบูรณาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบและแนวทางปฏิบัติในการบรรเทาทุกข์ และตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติแนวทางปฏิบัติในการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว ซึ่งศูนย์พักพิงชั่วคราวเป็นสถานที่ที่ได้จัดเตรียมไว้สำหรับผู้ประสบภัยที่มีความจำเป็นต้องย้ายออกจากที่อยู่อาศัยเดิม เนื่องจากได้รับผลกระทบจากสาธารณสุขภัยจนไม่สามารถอาศัยอยู่ได้ โดยผู้ประสบภัยจะอาศัยอยู่ชั่วคราวจนกว่าสถานการณ์ภัยจะยุติ หรือที่อยู่อาศัยเดิมจะได้รับการฟื้นฟูหรือมีการซ่อมสร้างให้สามารถอพยพกลับไปอาศัยได้ จึงต้องเป็นไปตามมาตรฐานของแผนการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว โดยจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานให้แก่ผู้ประสบภัยได้อย่างพอเพียงทั้งการบริการด้านโภชนาการอาหาร น้ำดื่ม ความปลอดภัย คุณภาพชีวิต สาธารณูปโภค รวมถึงสุขาภิบาลและสุขอนามัย โดยจะต้องดำเนินการ ดังนี้

1) การเปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว

จัดให้มีการทำทะเบียนผู้อพยพอย่างละเอียด โดยคำนึงถึงกลุ่มเปราะบางทางสังคม เพื่อให้ทราบความต้องการพิเศษของผู้อพยพ จัดให้มีอาหาร น้ำดื่ม และความต้องการพิเศษอย่างเพียงพอจัดให้มีการกำหนดพื้นที่อาศัยภายในศูนย์พักพิงชั่วคราวโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้อพยพ ซึ่งหมายความรวมถึงข้อจำกัดทางการแพทย์ ประเด็นมิติหญิงชาย เพศสภาพ และกลุ่มเปราะบาง จัดให้มีระบบสาธารณสุขโรค เช่น ประปา ไฟฟ้า จัดให้มีระบบการแพทย์และการสาธารณสุขสนับสนุนภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว เพื่อดูแลทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต

2) การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว

กำหนดผู้รับผิดชอบตามโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวให้มีความชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้อพยพภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว กำหนดให้มีการชี้แจงทำความเข้าใจกฎระเบียบในการอาศัยอยู่ร่วมกันภายในศูนย์พักพิงชั่วคราวที่ชัดเจนให้ผู้อพยพรับทราบ และถือปฏิบัติ จัดให้มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลสถานการณ์ภัยอย่างเป็นระบบและทั่วถึง และจัดระบบรักษาความสงบเรียบร้อยภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว

3) การปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว

เมื่อสถานการณ์ภัยยุติ และผู้อพยพสามารถอพยพกลับไปยังที่อยู่อาศัยเดิมหรือที่อยู่อาศัยใหม่ จัดให้มีการแจ้งการปิดศูนย์พักพิงชั่วคราวให้ผู้อพยพทราบล่วงหน้า ประสานการเตรียมความพร้อมอพยพกลับตามแผน

2.2.3 การจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว

เพื่อรองรับผู้ประสบภัยให้ได้อยู่อาศัยในขณะเกิดสาธารณภัย และเข้าถึงการช่วยเหลือขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชนอย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติระดับจังหวัดกรุงเทพมหานคร ระดับอำเภอ/สำนักงานเขต ไปจนแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดตั้งและบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวเป็นการดำเนินการที่จะต้องอาศัยการประสานความร่วมมือและการระดมทรัพยากรจากหน่วยงานรัฐ เอกชน อาสาสมัครตลอดจนชุมชนที่ประสบภัยและชุมชนข้างเคียง

ภาพที่ 2.3 ตัวอย่างการวางผังการใช้พื้นที่ใช้สอยภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว
ที่มา : คู่มือการจัดตั้งและการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว

2.2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.2.4.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติฉุกเฉิน

ในการดำเนินการเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทั้งในลักษณะฉุกเฉินหรือภัยที่ทราบล่วงหน้าและต้องมีการเตรียมการช่วยเหลือในกรณีของประเทศไทยนั้น จะมีกฎหมายในระดับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยกฎหมายเหล่านี้จะเป็นการจัดตั้งและมอบหมายขอบเขตของอำนาจในการความรับผิดชอบและการปฏิบัติต่างๆ ให้กับหน่วยงานในภาครัฐ โดยกฎหมายเหล่านี้ประกอบด้วย

- กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย
- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นกฎหมายหลักในการจัดการกำหนดบทบาทหน้าที่สำหรับการจัดการสาธารณภัยและกระบวนการจัดการสาธารณภัย
- กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายจากการบำบัดภัยอันตรายจากสาธารณภัย พ.ศ. 2554
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2553
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยกิจการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2553
- งบกลาง งบประมาณที่ได้เตรียมไว้ ไปใช้จ่ายเพื่อบรรเทา/ช่วยเหลือความเดือดร้อนของประชาชนที่ประสบสาธารณภัยให้ครอบคลุมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยกรณีเร่งด่วน โดยเฉพาะงบประมาณด้านการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าระยะยาว การอพยพการจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวและการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- เงินอุดหนุนราชการตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินเมื่อเกิดภัยพิบัติ ให้จังหวัดใช้เงินอุดหนุนราชการ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติในกรณีฉุกเฉินให้ถูกต้องตามวิธีการและหลักเกณฑ์ที่กำหนด

- พระราชกำหนดการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย จากอุทกภัย พ.ศ. 2555

- ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556

2.2.4.2 กฎหมายภาคีระหว่างประเทศ

ประเทศไทยเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครอง และการตอบสนองด้านมนุษยธรรมเพื่อรักษาไว้ซึ่งความปลอดภัย ศักดิ์ศรี และสิทธิของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณภัย ได้แก่

1) กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (International Human Right Law) และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งวางหลักว่า “มนุษย์ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ มีสิทธิในระเบียบทางสังคมและระหว่างประเทศ”

2) โครงสร้างสเฟียร์ : มาตรฐานมนุษยธรรมและมาตรฐานขั้นต่ำในการตอบสนองต่อภัยพิบัติ (Humanitarian Charter and Minimum Standards I Disaster Response/ The Sphere Project) เป็นแนวทางการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติขององค์กรต่างๆ เพื่อบรรเทาความทุกข์ยากเดือดร้อนด้วยความเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มุ่งเน้นการประสานงาน และการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยของแต่ละองค์กรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นมาตรฐานและแนวทางเดียวกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยเหลือ ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ น้ำ สุขาภิบาลการส่งเสริมสุขอนามัย อาหารและโภชนาการ และการบริการทางสุขภาพ

3) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities : UNCRPD) เป็นกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ส่งเสริม พิทักษ์ และรับรองให้คนพิการ ได้รับการคุ้มครองในเข้าถึงเสรีภาพขั้นพื้นฐานและความเสมอภาคอย่างทั่วถึง โดยมีความเกี่ยวข้องกับสาธารณภัย ได้แก่ การที่รัฐจะต้องดำเนินการที่จำเป็นทั้งปวงเพื่อประกันความปลอดภัยให้แก่คนพิการจากสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง สถานการณ์ฉุกเฉินทางมนุษยธรรม สถานการณ์ฉุกเฉินจากภัยพิบัติธรรมชาติ

2.2.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว

2.2.5.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

กำหนดให้บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกาย หรือสุขภาพสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใดจะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

2.2.5.2 พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

เป็นกฎหมายหลักในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ และในการบรรเทาสาธารณภัย มีผู้อำนวยการและเจ้าพนักงาน ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการ จัดให้มีสถานที่ชั่วคราวเพื่อให้ผู้ประสบภัยอยู่อาศัยหรือรับการปฐมพยาบาลและการรักษาทรัพย์สินของผู้ประสบภัย

2.2.5.3 แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2564-2570

เป็นแผนกำหนดทิศทางการดำเนินการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศ ให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกันอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งการกำหนดมาตรการเป้าหมาย และการปฏิบัติงาน ให้มีความเชื่อมโยงในทุกระดับ โดยแบ่งเป็นสองหลัก ได้แก่ ภาคการพัฒนาในการลดความเสี่ยงให้มีประสิทธิภาพและภาคการปฏิบัติในการจัดการสาธารณภัยให้มีมาตรฐาน เพื่อให้ทุกภาคส่วนจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยอย่างบูรณาการ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างบูรณาการเป็นระบบ และมีทิศทางเดียวกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือ “การรับรู้-ปรับตัว-ฟื้นเร็วทั่ว-อย่างยั่งยืน”

2.2.5.4 กฎหมายอาคารในประเทศไทย

กฎหมายอาคารเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่น่าไปสู่การปฏิบัติในการออกแบบอาคารที่เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยอาคารต่างๆ โดยเป้าหมายของกฎหมายอาคารเหล่านี้ ก็เพื่อนำไปสู่มาตรฐานขั้นต่ำที่อาคารนั้นๆ พึ่งมีเพื่อที่จะรักษาสิทธิและประโยชน์ในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นสำคัญ กฎหมายอาคารประเทศไทยในปัจจุบันที่ใช้อยู่กล่าวถึงกฎหมายอาคารทั่วไป ไม่ได้กล่าวถึงอาคารสำหรับรองรับภัยพิบัติ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบร่น โครงสร้างอาคารรองรับแผ่นดินไหว การติดตั้งอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อป้องกันอัคคีภัย ซึ่งไม่มีกฎหมายพื้นที่รองรับสาธารณภัย คือ หลังจากเกิดเหตุภัยพิบัติแล้วจะหนีไปที่ไหน หรือชีวิตหลังประสบภัยจะไปอาศัยอยู่ที่ไหน ซึ่งหน่วยงานที่ดูแลมีแค่อำนาจการจัดการ โดยไม่รู้สถานที่ที่จะจัดการอยู่ที่ไหน แต่ต่างประเทศได้มีการเตรียมการส่วนนี้ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ออกกฎหมายอาคารโรงเรียนออกแบบเพื่อรองรับภัยฉุกเฉิน เมื่อเกิดเหตุภัยพิบัติผู้ประสบภัยสามารถอพยพไปอยู่ได้ทันทีในส่วนข้อกำหนดพื้นที่ใช้สอยสำหรับผู้ประสบภัย (คู่มือการเลือกพื้นที่ปลอดภัย และการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับเหตุอุทกภัยในประเทศไทย) ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงแนวทางเท่านั้นแต่สามารถบังคับใช้ได้

2.3 ศูนย์พักพิงชั่วคราว

การเตรียมจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว

แนวทางในการจัดตั้งและบริหารการจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นเป็นแนวทางการเลือกพื้นที่ปลอดภัย การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว แนวทางปฏิบัติการจัดสรรพื้นที่ และการดูแลศูนย์พักพิงชั่วคราว ส่วนที่สอง เป็นแนวทางให้ผู้ปฏิบัติงานนำไปใช้กับการปฏิบัติงาน เช่น Check List รายการสิ่งที่ต้องดำเนินการในการจัดตั้งและบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว การจัดตั้งและบริหารจัดการศูนย์พักพิง

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชั่วคราวควรคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ เช่น ห้องสุขา ทางลาด การจัดพื้นที่พักอาศัยโดยไม่ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ประสพภัยในการเลือกพื้นที่หรือสถานที่จัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว ศูนย์พักพิงชั่วคราวจะต้องให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นของผู้ประสพภัยอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยไม่แบ่งแยกศาสนา ภาษา ชนชาติ หรือสัญชาติ เพศสภาพ ความพิการ และจะต้องจัดให้มีความคุ้มครองผู้ประสพภัยที่อยู่อาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราว ทั้งร่างกายและจิตใจ

ศูนย์พักพิงชั่วคราวเป็นการใช้อาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอยู่เดิม เพื่อเป็นที่รองรับกลุ่มผู้คนที่มีความจำเป็นต้องโยกย้ายที่อยู่อาศัย เนื่องจากเหตุการณ์ความขัดแย้งหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ อาคารที่ใช้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวเป็นอาคารที่มีอยู่เดิมก่อนมีการอพยพ และเป็นอาคารที่ไม่ได้ออกแบบมาเพื่อเป็นที่พักอาศัย (แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว, 2553) ตามที่กรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัยกำหนดโรงเรียนวัด และอาคารสาธารณะ ให้ตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสพภัย และผู้อำนวยการเขตกรุงเทพมหานครมีอำนาจสั่งการนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย ภายภาพอาคารทั้งสองลักษณะ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2.2 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของพื้นที่อาคารแต่ละประเภท ทำให้เห็นว่า วัดเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ มีแนวโน้มในการนำมาวิเคราะห์ถึงความเหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาเป็นที่พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้ประสพภัยพิบัติฉุกเฉิน

วัดเป็นหนึ่งในสถานที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวตามนโยบายกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปัจจัยในการพิจารณาเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวชุมชน ด้วยวัดในศาสนาพุทธมักมีสถานที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชน สำหรับการใช้งานก่อนนำมาปรับเปลี่ยนเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว คือเป็นสถานที่สำหรับกิจกรรมทางศาสนา สภาพแวดล้อมทั่วไป มีลักษณะอาคารที่สามารถปิดอาคารได้สนิท ผับ ประตู หน้าต่าง หลังคามีความมั่นคงแข็งแรง มีระบบถ่ายเทอากาศตามธรรมชาติ มีระบบสาธารณูปโภค ระบบน้ำ ระบบสุขาภิบาล มีความปลอดภัย วัดทางศาสนาพุทธ มีข้อดี คือมีจำนวนมาก กระจายไปในพื้นที่ต่างๆ ของเมืองและตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชนดั้งเดิมของผู้พักพิง มีความพร้อมในการรองรับคนจำนวนมาก มีโครงสร้างบริหารจัดการที่ชัดเจน มักมีความสัมพันธ์พื้นฐานกับผู้พักพิงอยู่แล้ว เข้าถึงได้ง่ายและเป็นที่รู้จัก วัด (Temple) คือคำเรียกศาสนสถานของศาสนาพุทธในประเทศไทยเป็นที่อยู่ของพระภิกษุสงฆ์และประกอบศาสนกิจของพระพุทธรูปศาสนิกชน ใช้ประกอบศาสนพิธีต่างๆ ศาลาการเปรียญเป็นหนึ่งในอาคารตั้งอยู่ในพื้นที่วัดและถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่สำหรับผู้ประสพภัย ซึ่งเดิมอาคารศาลาการเปรียญถูกออกแบบมาเพื่อเป็นอาคารเรียนหนังสือสำหรับพระสงฆ์ ในพื้นที่เขตวัดมักตั้งอยู่ในตำแหน่งที่พระสงฆ์สามารถเข้ามาใช้สอยได้สะดวกขณะเดียวกันก็สามารถเฝ้าต่อประชาชนที่เข้ามาใช้ประโยชน์และสามารถเข้าถึงได้ง่าย(การศึกษาการกระจายตัวของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2560, กองนโยบายและแผนงาน สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.2 แสดงข้อดีข้อเสียเกี่ยวกับประเภทอาคารที่ถูกกำหนดเป็นที่พักพิงชั่วคราว

ประเภทอาคาร	ข้อดี	ข้อเสีย
โรงเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - ใกล้แหล่งชุมชน เป็นที่รู้จักของชุมชน - มีผู้บริหาร ครู บุคลากร ช่วยในการบริหารจัดการพื้นที่ - มีสาธารณูปโภคจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า ห้องน้ำ โรงครัว เป็นต้น - มีพื้นที่และอาคาร ห้องเรียนรองรับจำนวนผู้ประสบภัยจำนวนมากได้ อาจจะต้องตั้งเต็นท์หรือสุขาชั่วคราวเพิ่มเติมได้ - มีสนามหญ้าสำหรับออกกำลังกายและปศุสัตว์ 	<ul style="list-style-type: none"> - การพักอาศัยอาจรบกวนการเรียนการสอนของโรงเรียนในกรณีที่ใช้เป็นที่เรียนและเป็นที่พักชั่วคราวในเวลาเดียวกัน - การปรับใช้โรงเรียนเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวอาจส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสุขอนามัยแก่นักเรียนตามมา - มีอุปสรรคเพิ่มปัญหาความเสี่ยงต่อเด็กกรณีที่โรงเรียนและที่พักพิงชั่วคราวต้องใช้พื้นที่ การประสานงานมีหลายขั้นตอน ผู้ประสบภัยอาจถูกขับไล่
สำนักงาน อบต./เทศบาล	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นที่รู้จักของคนในชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ สะดวกต่อการติดต่อประสานงาน - มีหน่วยงานความปลอดภัย - มีสาธารณูปโภคจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น ประปา ไฟฟ้า ห้องน้ำ เป็นต้น - มีบุคลากรประจำสำนักงานดูแล 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดพื้นที่พักพิงอาจรบกวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ - การจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว อาจส่งผลต่อการรักษาความปลอดภัยของทรัพย์สินทางราชการ
วัด	<ul style="list-style-type: none"> - มีจำนวนมากตั้งอยู่ใกล้กับชุมชนดั้งเดิม ผู้ประสบภัย มีความสัมพันธ์กับชุมชน - มีขนาดพื้นที่หลากหลาย - มีสาธารณูปโภคจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น ประปา ไฟฟ้า ห้องน้ำ เป็นต้น - วัดส่วนใหญ่มีโรงครัว อุปกรณ์เครื่องใช้ ห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ เป็นต้น - มีความพร้อมในการรองรับคนจำนวนมาก - มีโครงสร้างคณะกรรมการบริหารจัดการที่ชัดเจน สามารถเข้าปฏิบัติการได้ทันที 	<ul style="list-style-type: none"> - อาจตกเป็นเป้าโจมตีเมื่อเกิดความขัดแย้ง เกิดข้อจำกัดของคนต่างศาสนาเกิดการไม่เหมาะสมต่อพฤติกรรมขาดความเป็นส่วนตัว บางพื้นที่อาจเกิดความไม่ปลอดภัยเมื่อใช้พื้นที่ร่วมกันระหว่างชายหญิง - ข้อบัญญัติทางศาสนาอาจจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือความขัดแย้งในการใช้สถานที่พักพิง - ผู้พักพิงต่างศาสนาอาจไม่สะดวกใจในการใช้พื้นที่ร่วมกัน - อาจมีข้อจำกัดเรื่องสัตว์เลี้ยง และปศุสัตว์ เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ประเภทอาคาร	ข้อดี	ข้อเสีย
สนามกีฬา สวนสาธารณะ หอประชุม	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่กว้างขวาง รองรับจำนวนประชาชนจำนวนมากได้ - เป็นที่รู้จักของคนในชุมชน - มีสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ห้องพยาบาล ห้องน้ำ ลานจอดรถ ห้องเก็บของ เป็นต้น - มีพื้นที่ตั้งเต็นท์ สุขาเคลื่อนที่เพิ่มเติมได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่ร่มน้อย หรือพื้นที่อาคารอาจมีน้อยต้องใช้เต็นท์เป็นที่พักพิงหรือใช้จัดกิจกรรม - อาคารโล่งกว้าง ยากต่อการจัดพื้นที่อาศัยให้มีความเป็นส่วนตัว

2.4 วิถีชีวิตการใช้พื้นที่วัด ความเชื่อ และ วัดในพระพุทธศาสนา

2.4.1 พระพุทธศาสนาในประเทศไทย

พระพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทยก่อนสมัยอยุธยา พุทธศาสนิกชนมีความเลื่อมใสศรัทธา จึงบวชเป็นพระภิกษุเป็นจำนวนมาก เมื่อเข้าสู่สมัยอยุธยา กษัตริย์มีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา อย่างแนบแน่น ได้ออกบวชและเริ่มประเพณีการบวชเรียนของเจ้านายและข้าราชการตั้งแต่ยุคนั้น เมื่อใครที่ต้องการตำแหน่ง เช่น ขุนนาง คหบดี หรือข้าราชการ ต้องผ่านการบวชเรียนมาเท่านั้น เมื่อถึงคราวบวชก่อนออกศึกมีการยกทัพไปกราบไหว้ขอให้ปกป้องคุ้มครองขอชัยชนะเป็นขวัญกำลังใจ ยามจบศึกผู้ที่ได้รับบาดเจ็บก็เข้ามารับการรักษาในพื้นที่วัด เมื่อถึงยามเจ็บป่วยครั้นเหตุการณ์โรคทำระบาดในบ้านป่าโมก พระครูป่าโมกขมุณีเจ้าอาวาสวัดป่าโมกวรวิหารในสมัยนั้นได้บันทึกไว้พอสรุปได้ว่า “พระโต เป็นพระในวัดป่าโมกป่วยหนักด้วยโรคคหิวาต์ หมอที่ไหนก็รักษาไม่หาย สึกาเหลียน ซึ่งเป็นหลานของพระโตที่ป่วยจึงมาตั้งสัตยาธิษฐานต่อพระพุทธไสยาสน์และมีเสียงออกมาจากพระอุระของพุทธไสยาสน์บอกตำรายาแก้สึกาเหลียน แล้วจึงนำไปไม่ต่างๆ ที่ว่าเป็นยามาต้มให้พระที่อาพาธฉัน พระโตก็หายเป็นปกติ” เป็นความมหัศจรรย์ของพระพุทธไสยาสน์ของวัดป่าโมกวรวิหาร เป็นที่พึ่งพิงรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้หายและเรื่องขอชัยชนะต่างๆ เข้าสู่ยุครัตนโกสินทร์ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนในพื้นที่วัดสำหรับสังฆวาสตามหัวเมืองต่างๆ เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้หมู่ประชาชน วัดตั้งอยู่เกือบทุกๆ หมู่บ้าน และในตัวเมืองเองก็มีวัดหลายวัดด้วยกัน ซึ่งในพื้นที่วัดจะมีโรงเรียนตั้งอยู่คู่กับวัด ทำให้เห็นได้ว่าพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ จึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งในทุกช่วงชีวิตของประชาชนในประเทศไทย

2.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน

สังคมไทยเคารพและศรัทธาต่อพระภิกษุมาก เพราะเชื่อว่า พระภิกษุเป็นผู้ทรงศีล และเป็นครูบาอาจารย์ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนที่มีต่อวัด มีความผูกพันแนบแน่นกับวิถีชีวิตของทุกคนนับตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้น พระสงฆ์จึงกลายเป็นที่พึ่งของสังคมในทุกๆ เรื่อง (พุทธะ Phuttha.com) การสร้างวัดเป็นประเพณีที่นิยม วัดจึงมีปรากฏอย่างแพร่หลายทั้งในเมืองใหญ่และชนบทใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระวินัยกำหนดไว้ว่า วัดจะต้องตั้งไม่ห่างจากหมู่บ้านที่ใกล้ที่สุดประมาณ 1 กิโลเมตร เพื่อเอื้อให้พระภิกษุสามารถเดินบิณฑบาตและกลับมาทันฉันอาหารเพล

วัดและศาสนสถานมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชนสำหรับปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม โดยความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนโดยรอบถูกเชื่อมโยงไว้ด้วยกิจกรรมต่างๆ (ดำรงศักดิ์ มีสุนทร) วัดเป็นสถานที่รับใช้บริการงานประเพณีการทำบุญต่างๆ เป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่ชุมชน นับตั้งแต่การบวชเณรจนถึงบวชเป็นพระภิกษุ อีกทั้งบางวัดจัดพื้นที่สำหรับให้การศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไปเกิดเป็นโรงเรียนที่เผยแพร่การศึกษา เป็นสถานที่ให้ความสงบเยือกเย็นทางใจ เช่น การแสดง พระธรรมเทศนา การฝึกปฏิบัติธรรม เป็นสถานที่ชุมชนของสังคมทุกกาลวาระ เช่น การประชุมกรรมการ หมู่บ้าน งานเทศกาลรื่นเริง มหรสพต่างๆ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมในการตาย เช่น การตั้งศพสวด อภิรกรรม การเผาศพ เป็นต้น ดังนั้น วัด อันเป็นที่ตั้งของพุทธสถานนั้น ดำรงอยู่ในฐานะศูนย์รวมทางจิตใจ เป็นที่พึ่งทางกายและทางใจวัดจึงเป็นศูนย์กลางของชุมชนจึงมีความสำคัญ

2.4.3 บทบาทของวัด

พระพุทธศาสนามีความแน่นแฟ้นต่อสังคมไทยมายาวนานตั้งแต่อดีต บทบาทของวัดมีหน้าที่เหมือนศูนย์กลางที่ต้องรับใช้ตอบแทนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ ชุมชน (ดำรงศักดิ์ มีสุนทร) วัดเป็นโรงเรียนอบรมทางศีลธรรม เป็นสถานพยาบาลที่รักษาคนป่วยตามภูมิปัญญาของคนไทย ที่พบปะสังสรรค์พักผ่อนหย่อนใจของชุมชน เป็นที่เผยแพร่คำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นสถานที่จัดเทศกาล และมหรสพต่างๆ ทำบุญ บำเพ็ญกุศล สำหรับชาวบ้าน ทำหน้าที่เหมือนศาลที่คอยไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ไขปัญหาชีวิตครอบครัวของชาวบ้าน เป็นคลังวัสดุสำหรับเก็บของใช้สาธารณะ เป็นศูนย์กลางประชุมเพื่อแจ้งกิจกรรมต่างๆ และเป็นสถานสงเคราะห์สำหรับคนที่เดือดร้อน ให้มาอาศัย ประคองชีวิต รวมถึงเป็นที่พักอาศัยของคนเดินทางทำหน้าที่รับรองผู้เดินทางจากต่างแดน

2.4.4 บทบาทของพระสงฆ์

พระสงฆ์มีความสำคัญต่อสังคมไทยเป็นอันมาก เพราะเป็นผู้นำในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ในเรื่องคำสั่งสอน พิธีกรรม ให้แก่ประชาชน กล่อมเกลาให้เกิดสำนึกที่ดี และช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุข ให้แก่ประชาชนพระสงฆ์ทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ในการอนุเคราะห์ให้วัดเป็นแหล่งที่พัก สำหรับคนยากจนหรือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากเข้ามาอาศัย (ดำรงศักดิ์ มีสุนทร) เห็นได้ว่า วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนไทยกับวัดในศาสนาพุทธ ถัดได้ว่าเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย ซึ่งคนไทยต่างให้การยอมรับนับถือมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนที่มีต่อวัดผูกพันแนบแน่นกับวิถีชีวิตของทุกคนและมีบทบาทในการดำเนินชีวิตของสังคมไทยนับตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งทางด้านการศึกษา เป็นสถานที่เล่าเรียน ด้านสังคมที่วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่พึ่งทั้งกายและใจในทุกๆ เรื่องไม่ว่าจะเป็นการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข บริการด้านประเพณีการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาพุทธ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ดังนั้น วัด จึงเปรียบได้กับแหล่งศูนย์รวมวัฒนธรรมที่เกิดจากค่านิยมที่สืบทอดกันมาอย่างช้านานที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

2.4.5 วัดในศาสนาพุทธ

วัด เป็นคำเรียกสถานที่ทางพระพุทธศาสนามาแต่โบราณ เป็นคำเรียกรวมที่ดินและอาคาร เช่น อุโบสถ วิหาร ศาลา กุฏิ ที่ตั้งอยู่บนที่ดิน (คำวัดโดยพระธรรมกิตติวงศ์) ประเภทของวัดจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พระอารามหลวง และ วัดราษฎร์ พระอารามหลวง หรือที่บุคคลทั่วไปเรียกอีกอย่างว่าวัดหลวงคือ วัดที่เกี่ยวข้องกับพระเจ้าแผ่นดินที่ทรงสร้างไว้ ส่วนวัดราษฎร์ เป็นวัดที่ชาวบ้านช่วยกันสร้างไว้ เพื่อเป็นพุทธบูชา ได้แก่ วัดทั่วไป

วัดโดยทั่วไปนิยมแบ่งเขตพื้นที่ภายในออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ เขตพุทธาวาสเขตสังฆาวาส เขตธรณีสงฆ์ (พุทธะ Phuttha.com)

เขตพุทธาวาส หมายถึง เป็นพื้นที่สำหรับพระสงฆ์ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นพื้นที่กึ่งสาธารณะ (Semi-Public zone) ประกอบด้วยสถาปัตยกรรมหลักๆ คือ

- พระเจดีย์ พระมณฑป พระปราสาท : อาคารที่สร้างเพื่อใช้เป็นศูนย์กลางหลังของวัด
- พระอุโบสถ : อาคารที่ใช้ประกอบพิธีกรรมในการสังฆกรรม
- พระวิหาร : อาคารที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาระหว่างพระสงฆ์และฆราวาส
- เจดีย์ : อาคารที่ใช้บรรจุอัฐิ หรือประกอบเพื่อให้ฝังวัดสมบูรณ
- หอระฆัง : อาคารที่ใช้เป็นเครื่องตีบอกเวลาสำหรับพระภิกษุสงฆ์
- ศาลาต่างๆ : อาคารที่ใช้เป็นที่นั่งพักของผู้มาเยือน อาคารที่ใช้ล้อมอาคารสำคัญ
- พระระเบียง : อาคารที่ล้อมอาคารหลักสำคัญหรือล้อมแสดงขอบเขตแห่งพุทธาวาส

สำหรับให้ที่นั่งพัก ใช้ประโยชน์ใช้สอย หรือประกอบเพื่อให้ฝังรวมสมบูรณในทางสถาปัตยกรรมเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส หมายถึง ขอบเขตบริเวณพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัด ที่กำหนดไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับพิธีการใดในศาสนา ในทางสถาปัตยกรรมเขตสังฆาวาสถูกแบ่งเป็นพื้นที่ส่วนตัว (Private Zone) เฉพาะของพระสงฆ์ พื้นที่บริเวณนี้ มักมีขอบเขตที่มิดชิด ได้แก่

- กุฏิ : อาคารที่ใช้สำหรับอาศัยหลับนอน
- กัปปียกุฏิ : โรงเก็บอาหาร
- หอฉัน : อาคารที่ใช้เป็นที่ฉันภัตตาหาร
- วัจกุฏิ : อาคารสำหรับใช้ขับถ่าย
- ศาลาการเปรียญ : อาคารที่ใช้เป็นที่เรียนหนังสือของพระสงฆ์
- หอไตร : อาคารที่ใช้เก็บรักษาคัมภีร์ทางศาสนา
- ธรรมศาลา : โรงเทศนาธรรม
- ห้องสรงน้ำ : ห้องชำระกาย

เขตธรณีสงฆ์ หมายถึง เขตพื้นที่ภายในวัดบางส่วนที่เหลือจากการจัดแบ่งเขตสำคัญ คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ให้เป็นพื้นที่สำหรับเอื้อประโยชน์ใช้สอยในเชิงสาธารณะประโยชน์ เช่น พื้นที่เปิดโล่งเพื่อสร้างความร่มเย็นให้วัด ใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างอาคารอื่นๆ เช่น สร้างเมรุสำหรับฌาปนกิจศพชุมชน หรือตั้งโรงเรียนเพื่อให้เกิดการศึกษาแก่สังคม เป็นต้น ในทางสถาปัตยกรรมเขตธรณีสงฆ์ถูกแบ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Zone) สำหรับคนทั่วไป

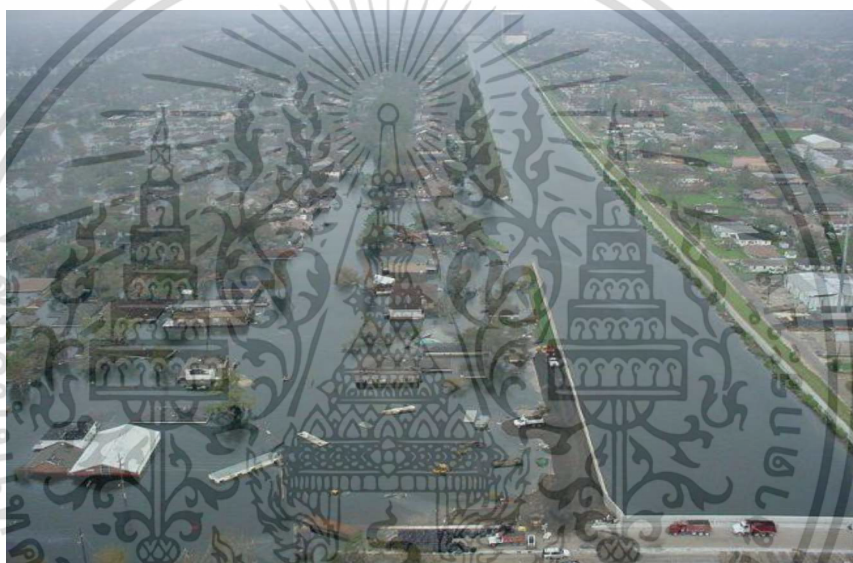
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5 กรณีศึกษา

2.5.1 การจัดการการอพยพผู้ประสบภัยพิบัติ

2.5.1.1 การจัดการการอพยพผู้ประสบภัยพิบัติต่างประเทศ

1) กรณีการเกิดพายุเฮอริเคนคาทรีนา ปี พ.ศ. 2548 เกิดขึ้นในมหาสมุทรแอตแลนติกเป็นการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติพายุและน้ำท่วม ที่มีความเสียหายมากที่สุดของสหรัฐอเมริกา มีระดับน้ำท่วมสูงถึง 7 เมตร และเกิดน้ำท่วมขังหลายสัปดาห์ การอพยพประชากร ได้ทำการอพยพจากพื้นที่ประสบภัยไปสู่พื้นที่อื่นกระจายทั้งสหรัฐอเมริกา โดยรัฐบาลท้องถิ่นรับผิดชอบในส่วนนี้ ได้เตรียมการสร้างที่พักชั่วคราวฉุกเฉินในชุมชนแถบชายฝั่ง รวมทั้งมีที่พักชั่วคราวที่เตรียมไว้ ได้แก่ สนามกีฬาซูเปอร์โดมสามารถรองรับผู้ประสบภัยได้ 26,000 คน

ภาพที่ 2.4 เหตุการณ์พายุเฮอริเคนคาทรีนา ปี พ.ศ.2548 น้ำท่วมบ้านเรือน ผู้ประสบภัยพายุเฮอริเคนคาทรีนาอพยพไปอยู่ที่พักชั่วคราวที่จัดเตรียมไว้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ : <https://thaipublica.org/2011/10/risk-communication-katrina-lessons/> การค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากภาพที่ 2.2 ผู้ประสบภัยจำนวนมากในประเทศสหรัฐอเมริกาเข้ามาอาศัยพักพิงชั่วคราวภายในอาคาร สนามกีฬา มีอุปกรณ์ที่ใช้แทนเตียงหรือเตียงพับเก็บได้ถูกวางเรียงกันเป็นแถวแบ่งพื้นที่ให้เป็นทางเดินเพื่อเป็นทางสัญจร ผู้ประสบภัยอาศัยนอนรวมกันไม่มีการแบ่งแยกชาย หญิง ผู้สูงอายุ เป็นต้น

2) เหตุการณ์แผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิ ในเขตโทโฮกุของเกาะฮอนชู ประเทศญี่ปุ่น วันที่ 11 มีนาคม 2554 เกิดแผ่นดินไหวอย่างรุนแรงหลายครั้ง จนทำให้เกิดคลื่นสึนามิพัดถล่มชายฝั่งตะวันออกของเกาะฮอนชู รัฐบาลญี่ปุ่นได้กำหนดให้พื้นที่ในรัฐสมี 20 กิโลเมตร รอบโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ฟูกูชิมะเป็นเขตพื้นที่อพยพ ประเทศญี่ปุ่นมีมาตรฐานการก่อสร้างโดยโครงสร้างอาคารสามารถรองรับการเกิดแผ่นดินไหว ได้แก่ โครงสร้างอาคารโรงเรียน โรงพยาบาล เพื่อให้สามารถรองรับเหตุการณ์ภัยพิบัติได้อาคารและสิ่งปลูกสร้างได้รับการออกแบบให้มีความยืดหยุ่น

ภาพที่ 2.5 เหตุการณ์แผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิ ประเทศญี่ปุ่น
ที่มา : <https://www.sanook.com/campus/934876/gallery/254803/>

ภาพที่ 2.6 ศูนย์อพยพในโรงยิมโตเกียว บุโดกัน ผู้ประสบภัยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อพยพมาจากจังหวัดฟูกูชิมะ

ที่มา : http://1517pibul.blogspot.com/2011/04/blog-post_6496.html

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อผู้เผยแพร่เห็นว่าเป็นประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากภาพที่ 2.4 แสดงให้เห็นถึงสภาพการดำรงชีวิตผู้ประสบภัยหลายๆ ครอบครัวอาศัยอยู่รวมกันภายในโรงยิมโรงเรียน ใช้อุปกรณ์โรงยิม เช่น ฉากผ้าใบและเบาะมาเรียงต่อกัน รวมถึงชุดที่พับชั่วคราวท่อนกระดาดและแผ่นกระดาดหลัง ที่รัฐบาลได้จัดเตรียมไว้ เพื่อให้แบ่งพื้นที่ให้มี ความเป็นส่วนตัวของแต่ละครอบครัว

3) แผ่นดินไหวบนเกาะคิวชู ประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่วันที่ 15 เมษายน 2559 เกิดเหตุแผ่นดินไหวมีแรงสั่นสะเทือน 6.5 ตามมาตราริกเตอร์ ที่จังหวัดคุมาโมโตะ มีบ้านพังถล่มลงมา และมีหลายคนติดอยู่ใต้ซากปรักหักพัง ได้มีการจัดเตรียมศูนย์อพยพกระจายตามจุดต่างๆ อาทิ อาคาร โรงยิมและด้านนอกลานกลางแจ้งโดยทางเดินที่ให้ผู้อพยพอาศัยชั่วคราว เมืองคุมาโมโตะ

ภาพที่ 2.7 เหตุการณ์แผ่นดินไหวที่คุมาโมโตะ
ที่มา : <https://mgronline.com/japan/detail/9590000049828>

ภาพที่ 2.8 ศูนย์อพยพในญี่ปุ่น หลังเกิดแผ่นดินไหวที่เมืองคุมาโมโตะ
ที่มา : <https://news.mthai.com/social-news/490500.html>

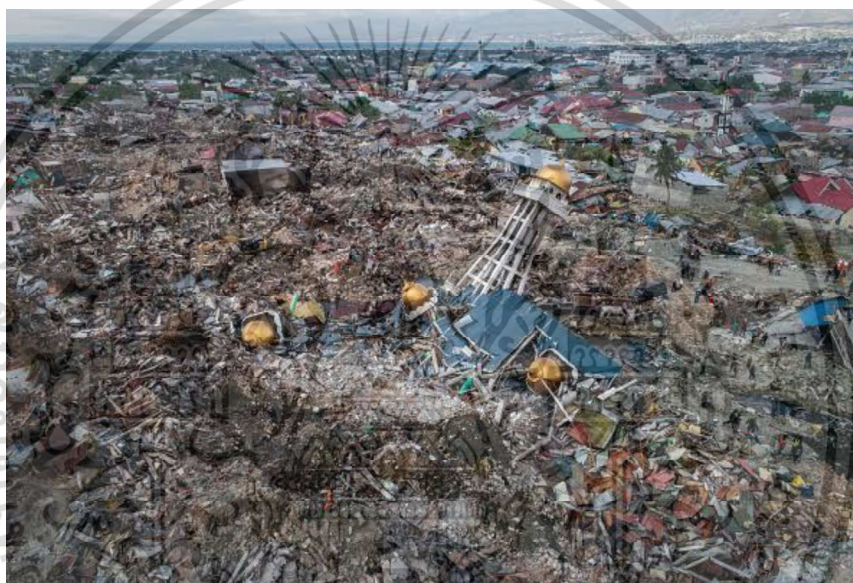

ภาพที่ 2.9 ผู้ประสบภัยนับหมื่นคนยังต้องพักในเต็นท์ชั่วคราว เพราะบ้านพังเสียหาย
ที่มา : <https://mgronline.com/japan/detail/9590000049828>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้เผยแพร่โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากภาพที่ 2.6-2.8 หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องได้จัดเตรียมศูนย์พักพิงชั่วคราวไว้สำหรับผู้ประสบภัยมาอาศัยอยู่ชั่วคราว ภายในอาคารโรงเรียนอนุกรมภายในโรงเรียนมาถันฉากแบ่งพื้นที่ส่วนตัวของแต่ละครอบครัวรวมถึงทางภาครัฐได้เตรียมอุปกรณ์โครงสร้างแกนกระดาดให้สำหรับผู้ประสบภัยและลานกีฬากลางแจ้งที่ถูกกางเต็นท์เป็นหลัง กระจายเต็มพื้นที่ลานกลางแจ้งให้อาศัยอยู่กันเป็นครอบครัว

4) แผ่นดินไหว-สึนามิอินโดนีเซีย จังหวัดสุลาเวสีกลาง วันที่ 28 ก.ย. 2561 มีความรุนแรงขนาด 7.5 ตามประกาศของสำนักงานสำรวจทางธรณีวิทยาสหรัฐ (ยูเอสจีเอส) อินโดนีเซียได้ออกคำเตือนภัยคลื่นยักษ์หรือสึนามิ มีอาคารหลายหลังพังถล่มเพราะแผ่นดินไหวอาคารบ้านเรือนตลอดแนวชายฝั่งของเมืองปาลู โรงพยาบาลหลักของเมืองปาลูได้รับความเสียหายจากแผ่นดินไหวด้วย มีการจัดเต็นท์ที่พักให้ผู้ประสบภัยที่บ้านเรือนพังเสียหาย โดยภัยพิบัติครั้งนี้ได้รับความช่วยเหลือจากหลายประเทศ

ภาพที่ 2.10 แผ่นดินไหว-สึนามิอินโดนีเซีย

ที่มา : <https://news.mthai.com/world-news/680556.html>

ภาพที่ 2.11 คนไข้และคนเจ็บได้รับการรักษาด้านนอกอาคารโรงพยาบาล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้ **ที่มา :** <https://www.thaipost.net/main/detail/18704> ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.12 ศูนย์พักพิงการจัดเต็นท์ที่พักให้ผู้ประสบภัยที่บ้านเรือนพังเสียหาย
ที่มา : <https://mgronline.com/around/detail/9610000079877>

จากภาพที่ 2.10 และ 2.11 แสดงให้เห็นถึงการดำรงชีวิตของผู้ประสบภัยแผ่นดินไหว-สึนามิ ในอินโดนีเซีย มีเพียงเต็นท์ชั่วคราวมีเพียงหลังคาและเสาเท่านั้น ผู้ประสบภัยรวมถึงผู้ที่ได้รับบาดเจ็บต้องนอนกระจายตามลานกลางแจ้ง

2.5.1.2 การจัดการการอพยพผู้ประสบภัยพิบัติในประเทศไทย

ในอดีตประเทศไทยมีประสบการณ์ในการเผชิญกับภัยธรรมชาติตามฤดูกาล ลักษณะภูมิอากาศแบบร้อนชื้น มีมรสุมพัดผ่านบริเวณประเทศอย่างต่อเนื่อง เกิดพายุในฤดูมรสุม ฝนตกหนักทำให้หลายภาคส่วนของประเทศเกิดภัยธรรมชาติน้ำท่วม แต่ยังคงอยู่ในสถานะที่สามารถจัดการได้ชุมชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้และใช้ภูมิปัญญาในการปรับตัวและวิถีชีวิตให้สามารถดำรงอยู่อาศัยกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติตามฤดูกาลได้เป็นอย่างดี เช่น ที่อยู่อาศัยลักษณะเป็นเรือนชั้นเดียวยกพื้นสูง ใต้ถุนโล่ง หลังคาจั่ว วัสดุที่ใช้เป็นไม้พื้นถิ่นที่หาได้ง่ายตามธรรมชาติ การยกใต้ถุนสูงเพื่อให้ความปลอดภัยจากสัตว์ร้ายในตอนกลางคืน เป็นที่เก็บของจากการทำอาชีพ ให้ลมพัดผ่านสะดวกและป้องกันน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนหรือหน้ามรสุม ซึ่งแสดงถึงวิวัฒนาการในการปรับตัวเมื่อเผชิญกับภัยธรรมชาติ

ปัจจุบันประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเกิดภัยพิบัติจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากสภาพอากาศที่มีการเปลี่ยนแปลง เกิดภาวะโลกร้อน เป็นปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดพายุและส่งผลถึงฝนตกหนักเกิดน้ำท่วมฉับพลัน มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการขยายตัวของประชากรและการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องของชุมชนเมือง ทำให้มีการขยายพื้นที่การตั้งที่อยู่อาศัยและประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจทำให้เพิ่มอัตราเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติมากขึ้น มีแนวโน้มเกิดความเสียหายและการรับมือในการเกิดภัยพิบัติมีความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้น ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบกับภัยพิบัติที่มีความรุนแรงมากขึ้นและบ่อยครั้ง จากการเกิดสึนามิในปี พ.ศ. 2547 ต่อมาเกิดมหาอุทกภัยปี พ.ศ. 2554 นับเป็นเหตุการณ์ที่มีความรุนแรงมากที่สุดครั้งหนึ่งของประเทศไทย รูปทรงอาคารปัจจุบันเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ได้รับอิทธิพลตะวันตกเข้ามาตัวอาคารก่อสร้างติดพื้น ปลูกอาคารติดๆ กันบ้าง อาคารตึกสูงบ้าง เมื่อถึงช่วงฝนตกหนัก เกิดภัยพิบัติน้ำท่วมอาคารบ้านเรือนถูกน้ำท่วมเสียหาย ไม่สามารถอาศัยอยู่ได้ จำเป็นต้องอพยพไปอยู่ในพื้นที่ปลอดภัย กรณีตัวอย่างเช่น

1) การเกิดคลื่นยักษ์สึนามิวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ถือเป็นภัยธรรมชาติที่ร้ายแรงที่สุดเท่าที่ประเทศไทยเคยได้รับ ไม่มีการแจ้งเตือนประกาศว่าจะเกิดภัยให้ทราบล่วงหน้า ทำให้มีผู้บาดเจ็บและผู้เสียชีวิตมหาศาล หลังเกิดเหตุประกาศแจ้งเตือนให้ประชาชนพักอาศัยในจุดที่ห่างจากชายฝั่งทะเลอย่างน้อย 300 เมตร เพื่อป้องกันเหตุการณ์ After Shock การจัดการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ประสบภัยพิบัติ จากการจัดการศูนย์พักชั่วคราวจากเต็นท์ ชัยป์ไปสู่อำเภอพัทลุง

ภาพที่ 2.13 เหตุการณ์สึนามิ ภาคใต้ประเทศไทย
ที่มา : <https://news.thaipbs.or.th/content/274895>

2) สถานการณ์อุทกภัย ปี พ.ศ. 2554 เกิดเหตุการณ์น้ำท่วมครั้งใหญ่ที่สุดในรอบหลายสิบปี มีความรุนแรงแผ่ขยายเป็นวงกว้างครอบคลุมหลายพื้นที่ กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตพื้นที่ประสบภัยจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว ยกตัวอย่าง ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่โรงเรียนสังกัด กทม. มหาวิทยาลัยต่างๆ สถานะที่ราชการและวัด (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. <http://www.thaihealth.or.th>) บางศูนย์ต้องปิดเพราะเจอน้ำท่วม บางรายต้องอพยพย้ายที่หลายครั้ง สะท้อนไปที่ศูนย์พักพิงที่ไม่ได้มาตรฐาน เพราะสถานที่ไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อรองรับสถานการณ์เช่นนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.14 ศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยน้ำท่วม อาคารอิมเซียม 2 ม.ธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
ที่มา : <http://topicstock.pantip.com/blueplanet/topicstock/2011/10/E11178813/E11178813.html>

จากภาพที่ 2.13 ผู้ประสบภัยในประเทศไทยอพยพมาอาศัยพักพิงชั่วคราวภายในอาคารโรงยิม ใช้เบาะเป็นที่นอนชั่วคราววางเรียงกัน นอนรวมกันไม่มีการแบ่งพื้นที่หรือแบ่งโซนอย่างชัดเจน

3) สถานการณ์พายุปากบึก ประเทศไทยได้เจอสถานการณ์ภัยพิบัติมาหลายครั้งได้มีการพัฒนาเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับเหตุการณ์ภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นได้ทันทั่วทั้งที่และเป็นระบบมากยิ่งขึ้นด้วยสถานการณ์พายุปากบึกที่เคลื่อนตัวมาทางภาคใต้ของประเทศไทย เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2562 ความเสียหายในพื้นที่ 23 จังหวัด โดยจังหวัดที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราชจังหวัดนราธิวาส และจังหวัดชุมพร ปกติที่ฤดูกาลของพายุทางตอนใต้ของไทยมักเกิดขึ้นช่วงปลายปี ประมาณตุลาคม-ธันวาคม ถือเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นในรอบ 60 ปี (<https://www.thaipost.net/main/detail/26420>) มีบ้านเรือนเสียหายจากลมพายุ 1,922 หลัง หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้เตรียมศูนย์พักพิงไว้รองรับผู้ประสบภัยตามพื้นที่ต่างๆ พื้นที่ที่ใช้ตั้งศูนย์อพยพ 29 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นวัดและโรงเรียน รวมถึงโรงพยาบาล

ภาพที่ 2.15 ศูนย์อพยพภายในวัดและโรงเรียน
ที่มา : ข่าวเที่ยง MCOT HD30

จากภาพที่ 2.14 ผู้ประสบวาตภัยทางภาคใต้อพยพมาอาศัยอยู่ในวัดและโรงเรียนเป็นการชั่วคราว ได้จัดเตรียมเสื่อ อุปกรณ์เครื่องนอนมานอนรวมๆ กันเป็นครอบครัว ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุและเด็ก เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งให้สำนักงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้วิจัยได้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการการอพยพผู้ประสบภัยพิบัติต่างประเทศและในประเทศ วิเคราะห์เปรียบเทียบในส่วนของสถานที่อพยพผู้ประสบจากเหตุการณ์ต่างๆ ดังตารางที่ 2.5 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 เปรียบเทียบภัยพิบัติกับพื้นที่อพยพผู้ประสบภัย

ประเทศ	ภัยพิบัติ	สถานที่อพยพ
ประเทศสหรัฐอเมริกา	พายุเฮอริเคนรินาและน้ำท่วม	เตรียมการสร้างที่พักชั่วคราวฉุกเฉินในชุมชนแถบชายฝั่ง รวมทั้งมีที่พักชั่วคราวที่เตรียมไว้ได้แก่ สนามกีฬาซูเปอร์โดม
ประเทศญี่ปุ่น	แผ่นดินไหวและคลื่นสึนามิ	ประเทศญี่ปุ่นมีมาตรฐานการก่อสร้างโดยโครงสร้างอาคารสามารถรองรับการเกิดแผ่นดินไหว ได้แก่ โครงสร้างอาคารโรงเรียนอาคารโรงยิม ทางเดินที่ โรงพยาบาล
ประเทศอินโดนีเซีย	แผ่นดินไหว-สึนามิ	มีการจัดพื้นที่พักให้ผู้ประสบภัย
กรุงเทพมหานคร	อุทกภัย และเหตุการณ์อัคคีภัย	ศูนย์พักพิงชั่วคราว ยกตัวอย่าง ในเขตกรุงเทพฯ ได้แก่ วัด โรงเรียนสังกัด กทม. มหาวิทยาลัยต่างๆ สถานที่ราชการ

ที่มา : ดวงใจ ล้อมศักดิ์ศรี

2.5.2 กรณีศึกษาเหตุการณ์ภัยพิบัติฉุกเฉิน

สถานการณ์อัคคีภัยในชุมชนแออัดเขตกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2561 เกิดขึ้นหลายครั้งที่ผู้ประสบภัยได้อพยพไปอาศัยอยู่ในพื้นที่วัดและเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ประสานกับทางวัดเพื่อจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวเป็นการฉุกเฉิน มี 2 เหตุการณ์ ดังนี้

1) เหตุการณ์ไฟไหม้ชุมชนตากสิน 23 มีความเสียหายกว่า 100 หลังคาเรือน ผู้ประสบภัยได้รับอพยพไปอยู่ที่วัดสันติธรรมมาราม

ภาพที่ 2.16 ไฟไหม้ชุมชนตากสิน 23 ผู้ประสบอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในวัดสันติธรรมชั่วคราว

ที่มา : <https://www.thairath.co.th/content/1176835>,

http://www.js100.com/en/site/post_share/view/50508 เตให้หน้าไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากภาพที่ 2.15 แสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของผู้ประสบภัยที่เข้ามาอาศัยภายในวัด แต่ละครอบครัวนอนเรียงรวมกันบนเสื่อที่วัดได้จัดเตรียมให้ ของเครื่องใช้วางกระจายตามพื้นที่ต่างๆ

2) เหตุการณ์ไฟไหม้ชุมชนหลังวัดคูหาสวรรค์ วันที่ 20 ก.พ. 2561 คืบแรกผู้ประสบภัยได้เข้าอาศัยอยู่ในวัดคูหาสวรรค์และย้ายไปอยู่วัดโบสถ์อินทราสารเพรจนสถานการณกลับสู่ภาวะปกติสร้างบ้านเสร็จหรือหาที่อยู่กันได้แล้ว

ภาพที่ 2.17 ไฟไหม้ชุมชนหลังวัดคูหาสวรรค์ เสียหายกว่า 20 หลังคาเรือน
ที่มา : <https://news.mthai.com/general-news/619536.html>

2.5.3 ระบบการจัดการภัยพิบัติต่างประเทศ

2.5.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การจัดการ มีคณะกรรมการที่ปรึกษาแห่งชาติ (National Advisory Council) คอยให้คำปรึกษากับหน่วยงานและคณะกรรมการชุดต่างๆ ซึ่งอยู่ภายใต้กระทรวงความมั่นคงภายในประเทศ สหรัฐอเมริกาบูรณาการความร่วมมือระหว่างทหาร หน่วยงานภาครัฐและอาสาสมัครจากที่ต่างๆ ความช่วยเหลือต่างประเทศมีการบริจาคเงิน สิ่งอำนวยความสะดวกอาหาร กาชาดอเมริกันและองค์กรศาสนา (การจัดการภัยพิบัติและการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัยกรณีศึกษาประเทศไทยและประเทศอื่นๆ)

กฎหมาย ด้านความมั่นคงภายในรัฐ ด้านการค้าภายในท้องถิ่น การช่วยเหลือด้านสังคม สาธารณูปโภคและการศึกษาการเตรียมการและช่วยเหลือเร่งด่วนในสถานการณ์ฉุกเฉิน ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการเกษตร ด้านการฟื้นฟูพื้นที่ลุ่มน้ำ ป่าไม้และด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ (การจัดการภัยพิบัติ การฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัยกรณีศึกษาประเทศไทยและประเทศอื่นๆ)

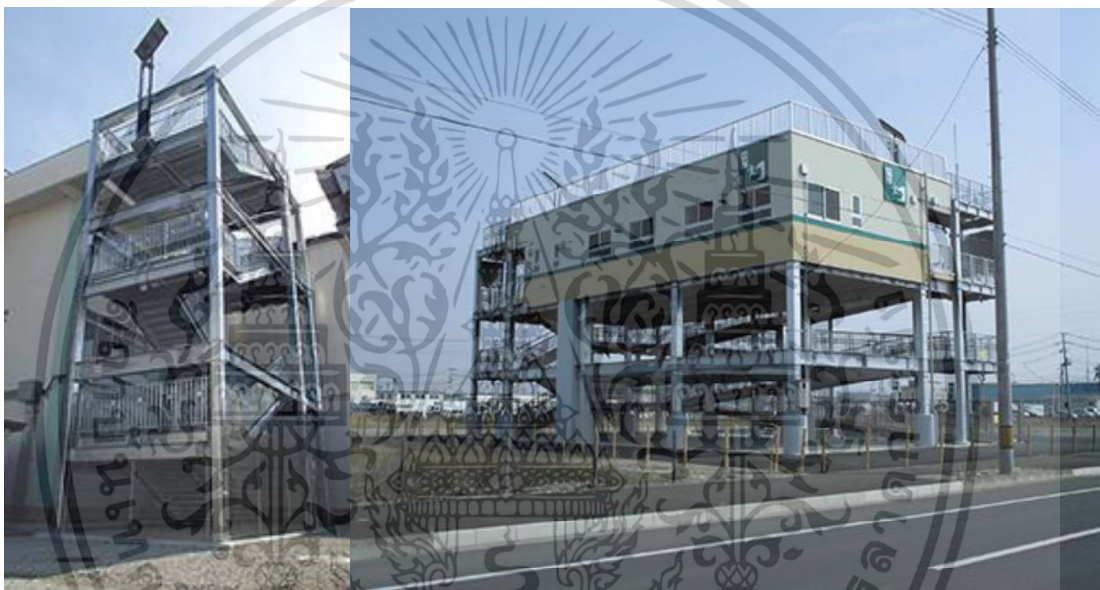
2.5.3.2 ประเทศญี่ปุ่น

การจัดการ หน่วยงานหลัก ได้แก่ Fire and Disaster Management Agency : FDMA ความช่วยเหลือต่างประเทศ องค์กรอิสระระหว่างประเทศ และรับความช่วยเหลือด้านการกู้ภัยและหน่วยแพทย์ฉุกเฉินเป็นหลัก (การจัดการภัยพิบัติและการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัยกรณีศึกษาประเทศไทยและประเทศอื่นๆ) กฎหมาย กฎหมายพื้นฐาน เพื่อรับมือกับภัยพิบัติ งบประมาณที่เกี่ยวข้อง การเตรียมการในภาวะฉุกเฉิน แผนงานป้องกันภัยพิบัติ ([www.362 degree.com](http://www.362degree.com)) และกฎหมายควบคุมการก่อสร้างอาคารเพื่อรองรับภัยพิบัติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเทศญี่ปุ่นได้เตรียมความพร้อมโดยรัฐบาลร่วมมือกับเอกชนสร้างอาคารไว้สำหรับอพยพในเวลาเกิดภัยพิบัติฉุกเฉิน เช่น หออพยพที่นาคาโน (Tsunami Evacuation Tower at Nakano 5-Chome) เป็นศูนย์อพยพ 24 ชั่วโมง ตั้งอยู่ที่ลานกลางแจ้งของโรงเรียนประถมศึกษาโอคาตะ สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2559 อาคารเป็นโครงสร้างเหล็ก โครงสร้างท่อเหล็กรูปตัว H ท่อเหล็กสี่เหลี่ยม ใช้สำหรับคอลัมน์และคาน H-shape น้ำหนักเบา มีความยืดหยุ่นทนต่อการเกิดแผ่นดินไหวและสึนามิ อาคารสูงสองชั้น ยกพื้นสูง 6 เมตร โดยค้ำยันถึงจำนวนคน อายุ และเพศ สามารถอาศัยอยู่ได้ 300 คน มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ทางลาดเพื่อรองรับรถเข็นสำหรับเด็ก ผู้สูงอายุ และคนพิการ มีเครื่องผลิตไฟฟ้าสำรองโดยใช้แผงพลังงานแสงอาทิตย์ติดตั้งหลังคาและเครื่องกำเนิดพลังงานก๊าซชนิดคาสเซ็ทต์ ห้องน้ำ อ่างน้ำ ชุดอุปกรณ์เครื่องนอนผ้าห่ม เครื่องอาบน้ำ เตาก๊าซ น้ำ อาหารและสิ่งของที่จำเป็น ติดตั้งการจัดการป้องกันภัยพิบัติและระบบรักษาความปลอดภัย

ภาพที่ 2.18 Tsunami Evacuation Tower at Nakano 5-Chome

ที่มา : sendai-resilience.jp/en/efforts/government/development/evacuation_facilities.html

เหตุการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นหลายๆ ประเทศได้มีการจัดเตรียมสถานที่เพื่อรองรับผู้ประสบภัยผู้วิจัยศึกษาระบบการจัดการภัยพิบัติของต่างประเทศ วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของสถานที่อพยพแต่ละแห่งดังตารางที่ 2.4 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.4 สรุปเปรียบเทียบข้อดี ข้อเสีย การจัดสถานที่อพยพผู้ประสบภัย

ประเทศ	สถานที่อพยพ	ข้อดี ข้อเสีย
สหรัฐอเมริกา	เตรียมการสร้างที่พักชั่วคราวฉุกเฉินในชุมชนแถบชายฝั่ง รวมทั้งมีที่พักชั่วคราวที่เตรียมไว้ ได้แก่ สนามกีฬาซูเปอร์โดม	ข้อดี มีการเตรียมความพร้อมพื้นที่สำหรับผู้ประสบภัย ไว้ล่วงหน้า และมีการวางแผนสร้างที่พักชั่วคราวฉุกเฉิน ข้อเสีย อาคารไม่ได้ถูกสร้างมาเพื่อรองรับผู้ประสบภัย ดังนั้นพื้นที่ใช้สอยอาจไม่ตอบสนองต่อการใช้งาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้เห็น ไปใช้ประโยชน์ใด ๆ

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ประเทศ	สถานที่อพยพ	ข้อดี ข้อเสีย
ญี่ปุ่น	โครงสร้างอาคารสามารถรองรับการเกิดแผ่นดินไหว ได้แก่ โครงสร้างอาคารโรงเรียน โรงพยาบาล	ข้อดี มีการเตรียมการตั้งแต่การออกแบบและการก่อสร้างอาคารเพื่อรองรับการเกิดภัยพิบัติต่างๆ ข้อเสีย กิจกรรมที่เกิดขึ้นในอาคาร เช่น การเรียนการสอนต้องมีการงดเพื่อปรับใช้เป็นพื้นที่รองรับผู้ประสบภัย

ที่มา : ดวงใจ ลี้มศักดิ์ศรี

2.6 พฤติกรรมผู้ใช้สอยพื้นที่และปัจจัยพื้นฐานขั้นต่ำที่จำเป็น

ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์มีปัจจัยพื้นฐานที่ไม่สามารถขาดได้ เพราะเมื่อขาดแล้วอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต พื้นฐานปัจจัย 4 เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก ซึ่งประกอบไปด้วยอาหารที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เมื่อมนุษย์ต้องเผชิญกับภัยพิบัติหรือเหตุอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินจนไม่สามารถอยู่อาศัยในถิ่นฐานตนเองได้อย่างปกติสุข ต้องมีการอพยพย้ายไปอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัยเป็นการชั่วคราว รอจนกว่าสถานการณ์จะกลับมาเป็นปกติอีกครั้ง สถานที่เหล่านี้ต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อให้ผู้ประสบภัยได้เข้ามาพักพิงและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติตามธรรมชาติที่เหมาะสม ในการดำรงชีวิตของผู้ประสบภัยไม่ต่างจากการใช้ชีวิตปกติมากนัก ด้วยพฤติกรรมและกิจกรรมที่ดำเนินในแต่ละวันยังคงเป็นไปตามปกติ เพียงแค่เปลี่ยนสถานที่ในการอยู่อาศัยชั่วคราวอาจมีความไม่สะดวกสบายเหมือนอย่างอยู่บ้านของตน ดังนั้นพื้นที่ใช้สอยและปัจจัยพื้นฐานขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับผู้ประสบภัยพิบัติที่พึงมีดังเช่น พื้นที่อยู่อาศัยสำหรับการนอนหรือพื้นที่ส่วนตัว พื้นที่ใช้สอย เช่น ห้องน้ำห้องส้วม ที่ซักผ้าตากผ้าที่ทำอาหาร ที่ปฐมพยาบาลในการรักษาคนบาดเจ็บหรือผู้ป่วย ที่ทิ้งขยะเมื่ออยู่อาศัยรวมกันกับคนหมู่มากหลากหลาย และต่างศาสนาจำเป็นต้องมีพื้นที่พิเศษ เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ ผู้พิการพื้นที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา ที่เก็บสิ่งของบริจาค เป็นต้น

ในส่วนของปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงภายในศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับกลุ่มเปราะบาง ได้แก่ เด็ก ผู้หญิงคนพิการและผู้สูงอายุ มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน มีอุปสรรคและความจำเป็นเฉพาะดังเช่น 1) ผู้หญิงมีความเครียดและไม่สะดวกใจที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นเพราะขาดความเป็นส่วนตัวและความกังวลเรื่องความปลอดภัย ศูนย์พักพิงชั่วคราวบางแห่งไม่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิง ไม่มีการคำนึงถึงความปลอดภัยของที่พัก ไม่มีระบบการรักษาความปลอดภัย กลอนประตูไม่หนาแน่น มีจุดอับจุดเสี่ยงสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2553) เสนอแนวทางการจัดการภัยพิบัติที่คำนึงถึงมิติของผู้หญิง มีการรักษาความปลอดภัยในที่พักพิง แยกห้องน้ำระหว่างชายหญิง ให้มีฉากกั้นหรือมีที่กำบัง กำหนดระยะห่างของห้องน้ำ มีแสงสว่างและไม่ไกลจากแหล่งที่พัก 2) คนพิการ มีข้อจำกัดทางกายภาพและอุปสรรคในการใช้ชีวิตประจำวัน จึงต้องมีการจัดเตรียมพื้นที่ทางกายภาพ สภาพแวดล้อมภายในศูนย์พักพิงชั่วคราวให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้พิการผู้ประสบภัย เช่น จัดให้มีห้องน้ำที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ จัดให้มีสิ่งของเครื่องใช้ ยา อุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการตอบสนองความต้องการที่จำเป็น 3) ผู้สูงอายุมักมีสภาพจิตใจที่อ่อนไหว สภาพร่างกายมีข้อจำกัดและเสื่อมตามวัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยเฉพาะเมื่อมีโรคประจำตัว ติดสถานที่อยู่ ไม่อยากเคลื่อนย้ายออกไปห่างไกลบ้าน คำนึงกับการอยู่อาศัยและยากที่จะปรับตัวเมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น ศูนย์พักพิงที่ผ่านมาไม่สอดคล้องและไม่รองรับกับความต้องการของผู้สูงอายุ Ashmore (2004) ปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้ประสพภัยต้องมีเสื้อผ้า ผ้าห่ม ที่นอน เต้าเชื้อเพลิง น้ำและสุขาภิบาลอย่างเพียงพอ ที่พักบรรเทาภัยพิบัติต้องมีหลังคา มีความปลอดภัย ถูกสุขลักษณะและมีสถานที่ที่น่าน้อยสำหรับผู้ประสพภัยที่เข้ามาอาศัยอยู่จนกว่าจะกลับไปยังที่อยู่อาศัยถาวรของตน ผู้วิจัยเห็นถึงพื้นฐานที่ควรคำนึงถึงเพิ่มเติมในส่วนของความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับความต้องการเฉพาะของแต่ละกลุ่มคนรวมถึง การคำนึงถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสม เพื่อช่วยเยียวยาสภาพจิตใจผู้ประสพภัยให้มีสภาพดีขึ้น

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7.1 ในประเทศ

2.7.1.1 ศูนย์พักพิงชั่วคราว

ศูนย์พักพิงชั่วคราวเป็นการบรรเทาทุกข์ผู้ประสพภัยด้านที่อยู่อาศัยจากผลกระทบของสถานการณ์วิกฤติหรือภัยพิบัติฉุกเฉิน ตามจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ประสพภัยใช้ชีวิตในศูนย์พักพิงชั่วคราวอย่างมั่นคงปลอดภัย และเป็นช่วงเวลาที่ผู้ประสพภัยได้มีโอกาสเตรียมความพร้อมในการกลับออกไปใช้ชีวิตตามปกติ เพื่อให้ชุมชนมีความพร้อมในการช่วยเหลือผู้ประสพภัยจากการไร้ที่อยู่อาศัย บรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้นให้ผู้ประสพภัยปลอดภัยต่อชีวิตและสุขภาพอย่างรวดเร็ว และดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และมาตรฐานขั้นต่ำในการตอบสนองภัยพิบัติ (กฤติสรา ชนเพิ่มพร และ เต็มดวง บุญเปี่ยมศักดิ์ศรี) ดังนั้นการจัดเตรียมศูนย์พักพิงชั่วคราวจึงมีความสำคัญและต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพราะเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อคุณภาพชีวิตตามจุดมุ่งหมายให้ผู้ประสพภัยหรือผู้พักพิงใช้ชีวิตในศูนย์อย่างมั่นคงปลอดภัย (Safety and Security) และมีความสำคัญอย่างยิ่งแก่ผู้ประสพภัยชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียง (กฤติสราชนเพิ่มพร และ เต็มดวง บุญเปี่ยมศักดิ์ศรี) ครั้นเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติฉุกเฉินไม่สามารถอพยพย้ายไปพักอาศัยกับญาติได้ทันที ศูนย์พักพิงชั่วคราวจะเป็นสถานที่ที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาที่พักพิงที่ปลอดภัยให้กับชุมชน

2.7.1.2 การจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว

นันทกา สวัสดิพานิช และ จุไร อภัยจิรรัตน์ (2013) สรุปผลการวิจัยสภาพที่พักในการจัดตั้งศูนย์อพยพสำหรับผู้ประสพอุทกภัย:มุมมองของเด็กและผู้ปกครองว่า สภาพที่พักในการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว พบ 5 ประเด็นหลัก คือ 1. อยู่อย่างอึดออดทั้งกายและใจ 2. ไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 3. สภาพการอยู่กินเสี่ยงต่อโรคภัย 4. มีสิ่งรบกวนแปรปรวนต่อการนอนหลับ และ 5. ปัญหาหลากหลายท้าทายให้จัดการ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ในการจัดตั้งศูนย์อพยพในเหตุการณ์ยังขาดเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประสพภัยและไม่เป็นไปตามหลักสากล การจัดพื้นที่ในศูนย์อพยพนั้นควรคำนึงถึงความเป็นส่วนตัว จัดสรรพื้นที่ให้เป็นระบบสัดส่วนในการทำกิจกรรมชีวิตประจำวัน เช่น การเตรียมพื้นที่ลงทะเบียนเข้าพัก คัดกรองแยกประเภทผู้ประสพภัยเป็นกลุ่มต่างๆ เด็ก ผู้สูงอายุผู้บาดเจ็บ ผู้พิการและบุคคลทั่วไป เพื่อสะดวกต่อการดำรงชีพในระหว่างอาศัยอยู่ในศูนย์อพยพเนื่องจากต้องอาศัยอยู่เป็นระยะเวลาเวลานาน ทำให้ส่งผลกระทบต่อสภาพ

เอกสารนี้จัดทำขึ้นเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.7.1.3 จิตวิทยาของผู้ประสบภัยกับพื้นที่ศูนย์พักพิงชั่วคราว

สถานที่ที่จัดตั้งเป็นศูนย์พักพิงผู้ประสบภัยเป็นหนึ่งในวิธีแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยชั่วคราว ในสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติ อาคารสิ่งก่อสร้างที่นำมาใช้เป็นศูนย์พักพิงมีหลายประเภทด้วยกัน ตั้งแต่โรงเรียน โรงพยาบาล สถานที่ทางศาสนาอาคารสาธารณะ พื้นที่โล่งแจ้งในชุมชน (พงศัตถวัน นันทศิริ และคณะ. 76 ข ; อคณา ช่วยคำชู. 2012 : 31-43) หรือพื้นที่สาธารณะที่มีความปลอดภัยที่ไม่เสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ อคณา ช่วยคำชู (2012) กล่าวอีกว่า ศูนย์อพยพเปรียบเสมือนบ้านพักชั่วคราว สำหรับผู้ประสบภัยและครอบครัวที่จะช่วยให้มีที่อยู่อาศัย ได้รับความช่วยเหลือให้ปลอดภัยและสามารถอยู่ร่วมกันในศูนย์ได้อย่างปกติสุข ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (นันทกา สวัสดิพานิช และ จุไร อภัยจิรรัตน์. 2013)

2.7.1.4 นโยบายและการบริหารจัดการพื้นที่พักพิงชั่วคราว

ทศพล ศรีบัวเอี่ยม (2554) งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ผ่านมุมมองด้านบริหารรัฐกิจ ซึ่งเกี่ยวกับศึกษานโยบายและการบริหารจัดการพื้นที่พักพิงชั่วคราวของผู้ลี้ภัยที่เข้ามาอยู่ภายในประเทศไทย ในนโยบายกระบวนการจัดการและผู้ที่เกี่ยวข้องที่นำไปสู่การปฏิบัติหรือบริหารจัดการพื้นที่จริง ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรค การรื้อนโยบายไปปฏิบัติการในการบริหารจัดการพื้นที่พักพิงชั่วคราวให้กับผู้ลี้ภัย รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อนโยบาย เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน และ เจ้าหน้าที่ในสังกัด UNHCR ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกิจกรรมภายในศูนย์พักพิงชั่วคราวและลงพื้นที่ภาคสนามในการหาข้อมูลทั่วไป เป็นการพบปะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งตามมติของสภามันคงแห่งชาติ ที่มีข้อกำหนดให้จัดตั้งพื้นที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้ลี้ภัย ในกระบวนการนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่พักพิงชั่วคราวที่กำหนดโดยหน่วยงานกลาง คือ สำนักงานความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีความซับซ้อนขององค์กรหลายระดับและมีตัวแสดงหลายตัวเข้ามาเกี่ยวข้องกัน เช่น ในส่วนของบทบาทหน้าที่ การจัดการส่วนต่างๆ เพื่อนำไปพัฒนาหรือปรับปรุงการกำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่สัมฤทธิ์ผล นโยบายไปใช้ในสถานการณ์จริงทำให้เห็นถึงสภาพปัญหาของข้อกำหนดนโยบายที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาด้านบุคคลากร การบริหารจัดการที่มีความแตกต่างของวัฒนธรรมองค์กร ความร่วมมือ อำนาจและความสัมพันธ์ขององค์กรความยืดหยุ่นของการตั้งพื้นที่ศูนย์พักพิงชั่วคราว

2.7.1.5 ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในการเตรียมสถานที่โดยการนำ Universal Design มาประยุกต์ใช้ด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่เป็นการออกแบบสำหรับทุกคนในสังคม มาเป็นมาตรฐานในการออกแบบสิ่งก่อสร้างและสภาพแวดล้อมในสังคม โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงได้ทั้ง เด็ก สตรีมีครรภ์ ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ประสบภัยพิบัติที่มีความหลากหลาย ดังนั้นในการตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยพิบัตินั้นควรคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยสำหรับทุกเพศทุกวัยให้ตอบสนองต่อการดำรงชีวิตที่ดีเพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์นโยบายแผนทางปฏิบัติในการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและความเป็นอยู่ให้มีความสะดวกให้กับผู้ประสบภัยในระหว่างที่อาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราว

2.7.2 ต่างประเทศ

2.7.2.1 สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับศูนย์พักพิงชั่วคราว

วิธีการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยชั่วคราวในหลายสถานการณ์ เพื่อเป็นที่รองรับกลุ่มบุคคลที่มีความจำเป็นต่อการโยกย้ายที่อยู่อาศัย เนื่องมาจากเหตุการณ์ภัยพิบัติฉุกเฉิน และถือได้ว่าเป็นพื้นที่สาธารณะเตรียมพื้นที่เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างเท่าเทียม (Choa, Hab, Lima & Chongb. 2018) ผู้เข้าใช้สอยคือกลุ่มผู้ประสบภัยหรือคนในชุมชนโยกย้ายที่อยู่อาศัย อาคารสิ่งก่อสร้างที่นำมาใช้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวมักเป็นอาคารก่อสร้างที่มีอยู่เดิมอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ภัยพิบัติฉุกเฉินที่ไม่ทราบล่วงหน้าอาคารที่ใช้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวเป็นอาคารที่ไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อพักอาศัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้กำหนดศูนย์พักพิงชั่วคราวโดยอาศัยสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่เพื่อเตรียมแผนรับมือสถานการณ์ฉุกเฉินอาจเป็นการแก้ไขปัญหาก็เหมาะสม แต่ในสภาพความเป็นจริงบ่อยครั้งที่การอยู่อาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราวอาจไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างสมเกียรติและศักดิ์ศรีเนื่องจากสภาพอาคารที่ทรุดโทรม ความแออัดของที่พักประกอบกับปัญหาทางสังคม เช่น เสี่ยงก่อการเกิดเหตุทะเลาะวิวาท ความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินเสี่ยงต่อการเกิดโรคร้าย เป็นต้น สภาพอาคารหรือการออกแบบที่คำนึงถึงความเหมาะสมกับทุกคนที่ใช้พื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกร่วมกัน (Wenyuan Wu, Xin Janet Ge. 2020) พิจารณาอายุ ความถี่ และระยะเวลาในการทำกิจกรรมอย่างละเอียดเพื่อจัดพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม (Kim. 2003 ; Wu, Tao & Ni. 2004 ; Astuti et al. 2017) สิ่งอำนวยความสะดวกคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มต่างๆ และพิจารณาจากด้านการใช้งาน (Tang. 2015 ; Yu 2018) สถานที่สาธารณะที่รองรับกลุ่มคนที่หลากหลาย ดังเช่น ศูนย์พักพิงชั่วคราวถือได้ว่าเป็นที่อยู่อาศัยประเภทหนึ่ง ที่อยู่อาศัยตอบสนองความต้องการทางกายภาพของบุคคลโดยการให้ความปลอดภัยและที่พักรักษา (Ainoriza Mohd Aini, Nooraisyilah Murni et al. 2016) ห้องน้ำที่สามารถเข้าถึงได้ตั้งอยู่ในอาคารหรือมีการเพิ่มห้องน้ำในตำแหน่งที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก (Wenyuan Wu, Xin Janet Ge. 2020) และต้องมีพื้นที่ว่างเพียงพอโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นพื้นที่สำหรับผู้ใช้รถเข็น (Phan Meng Hooi, Naziaty Mohd Yaacd. 2019) จึงควรได้รับการวางแผนอย่างเหมาะสมและตอบสนองความต้องการทางจิตใจของบุคคลโดยให้ความรู้สึกถึงพื้นที่ส่วนตัวสำหรับพื้นที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุและผู้บกพร่องทางการเคลื่อนไหวต้องการอิสระและความปลอดภัยเพื่อให้การเข้าถึงพื้นที่รอบๆ ที่พักสะดวก (Duncan. 2007 ; Verwer, 2012) เช่น การติดตั้งราวจับ ทางเดิน หรือบันได มีทางลาดเพื่อการเข้าถึง การจัดสภาพแวดล้อม ปัจจัยสำคัญคือความปลอดภัยและสะดวกสบายสำหรับผู้สูงอายุและผู้บกพร่องทางการเคลื่อนไหว (Rahravi Poodeh & Pouriage Vali. 2014 ; Chea et al. 2018) ย่อมส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนใหญ่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีให้กับผู้พักพิงได้ การพัฒนาพื้นที่ศูนย์พักพิงชั่วคราวอย่างยั่งยืน สามารถสร้างได้โดยความเข้าใจและวิเคราะห์จากมุมมองของความต้องการของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อสภาพแวดล้อมโดยรอบ (Wenyuan Wu, Xin Janet Ge. 2020) การใช้งานที่เท่าเทียมกันซึ่งใช้ได้จริงมีประโยชน์ ยุติธรรมและเป็นไปได้สำหรับทุกคน ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน มีประสิทธิภาพและสะดวกสบายในการเข้าถึง การใช้งาน และความปลอดภัย

2.7.2.2 รูปแบบที่พักพิงชั่วคราว

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล งานวิจัย บทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทำให้เห็นถึงรูปแบบที่พักพิงชั่วคราวไปในทิศทางเดียวกันคือส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะสร้างขึ้นใหม่และสามารถถอดประกอบเคลื่อนย้ายไปวางตามตำแหน่งที่ต้องการได้ อาจเนื่องมาจากภัยพิบัติฉุกเฉินในต่างประเทศ

ส่วนใหญ่เป็นภัยพิบัติที่มีความรุนแรงอย่างมาก อาคารบ้านเรือนพังเสียหาย หรืออีกประการหนึ่ง ที่พักพิงชั่วคราวไว้สำหรับผู้ลี้ภัยที่ต้องมีการอพยพย้ายถิ่นจึงต้องมีรูปแบบที่สามารถเคลื่อนย้าย ขนส่ง และประกอบได้อย่างรวดเร็วดังตารางที่ 2.5 ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่กรุงเทพมหานครไม่ค่อยประสบภัยพิบัติ ที่รุนแรงบ่อยครั้ง ด้วยเหตุภัยพิบัติฉุกเฉินที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นอัคคีภัย ในการจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดพื้นที่ติดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว เพื่อเป็นที่พักพิงให้ผู้ประสบภัยพิบัติได้อาศัยอยู่ชั่วคราวมักจะเป็นอาคารสถานที่ที่มีอยู่เดิมและปรับเปลี่ยนให้รองรับผู้ประสบภัยอาศัยอยู่ชั่วคราว ดังนั้นการทบทวนงานวิจัยต่างประเทศนี้ เพื่อที่จะศึกษาแนวทางในจัดตั้งที่พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยของต่างประเทศไปในทิศทางใดและในส่วนของ การจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว อันเนื่องจาก บริบทสถานที่ที่มีความแตกต่างกัน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัย ปัจจัยด้าน สังคม วัฒนธรรม ศาสนา ที่มีความหลากหลายและเด็กผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้หญิง เป็นกลุ่มคนที่มีความ ต้องการเฉพาะ เมื่อมีความเหลื่อมล้ำหรือมีปัจจัยที่รองรับในข้อจำกัดของบุคคลกลุ่มนี้ ทำให้ส่งผลกระทบ ทางร่างกายและสภาพจิตใจ เป็นการเหยียบย่ำศักดิ์ศรีสร้างความเครียดและตอกย้ำผู้ประสบภัยมากขึ้น

ตารางที่ 2.5 สรุปประเด็นงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ชื่อผู้วิจัย	สรุปประเด็น																
Gustavo Cortes *, Esteban Kang	ออกแบบที่พักพิงประกอบจากโครงสร้างไม้สำหรับผู้ประสบภัย จากพายุไต้ฝุ่น ที่ฟิลิปปินส์ 																
FRANCESCO BARRECA, VIVIANA TIRELLA	นำเสนอต้นแบบของโมดูลที่พักชั่วคราวประกอบไปด้วยไม้ก๊อก แผ่นเป็นวัสดุฉนวน โครงสร้างตันโอ๊ก เป็นที่พักพิงที่ยั่งยืนต่อ สิ่งแวดล้อมโครงสร้างอาคารรีไซเคิล <table border="1" data-bbox="675 1480 1370 1917"> <thead> <tr> <th></th> <th>Shelter of Wood Cork</th> <th>Brick/block</th> <th>Metal cladding</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Flat roof</td> <td>Thickness: 19 cm Heat Capacity: 9.63 kJ m⁻³ K⁻¹ Transmittance: 0.348 W m⁻² K⁻¹</td> <td>Thickness: 15 cm Heat Capacity: 4.9 kJ m⁻³ K⁻¹ Transmittance: 0.232 W m⁻² K⁻¹</td> <td>Thickness: 13.2 cm Heat Capacity: 32.61 kJ m⁻³ K⁻¹ Transmittance: 2.505 W m⁻² K⁻¹</td> </tr> <tr> <td>Wall</td> <td>Thickness: 19 cm Heat Capacity: 9.63 kJ m⁻³ K⁻¹ Transmittance: 0.348 W m⁻² K⁻¹</td> <td>Thickness: 29.4 cm Heat Capacity: 134 kJ m⁻³ K⁻¹ Transmittance: 0.331 W m⁻² K⁻¹</td> <td>Thickness: 6.9 cm Heat Capacity: 11.7 kJ m⁻³ K⁻¹ Transmittance: 2.547 W m⁻² K⁻¹</td> </tr> <tr> <td>Floor</td> <td>Thickness: 3 cm Heat Capacity: 34.19 kJ m⁻³ K⁻¹ Transmittance U: 1.505 W m⁻² K⁻¹</td> <td>Thickness: 10 cm Heat Capacity: 88.2 kJ m⁻³ K⁻¹ Transmittance: 2.929 W m⁻² K⁻¹</td> <td>Thickness: 10 cm Heat Capacity: 88.2 kJ m⁻³ K⁻¹ Transmittance: 2.929 W m⁻² K⁻¹</td> </tr> </tbody> </table>		Shelter of Wood Cork	Brick/block	Metal cladding	Flat roof	Thickness: 19 cm Heat Capacity: 9.63 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 0.348 W m ⁻² K ⁻¹	Thickness: 15 cm Heat Capacity: 4.9 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 0.232 W m ⁻² K ⁻¹	Thickness: 13.2 cm Heat Capacity: 32.61 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 2.505 W m ⁻² K ⁻¹	Wall	Thickness: 19 cm Heat Capacity: 9.63 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 0.348 W m ⁻² K ⁻¹	Thickness: 29.4 cm Heat Capacity: 134 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 0.331 W m ⁻² K ⁻¹	Thickness: 6.9 cm Heat Capacity: 11.7 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 2.547 W m ⁻² K ⁻¹	Floor	Thickness: 3 cm Heat Capacity: 34.19 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance U: 1.505 W m ⁻² K ⁻¹	Thickness: 10 cm Heat Capacity: 88.2 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 2.929 W m ⁻² K ⁻¹	Thickness: 10 cm Heat Capacity: 88.2 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 2.929 W m ⁻² K ⁻¹
	Shelter of Wood Cork	Brick/block	Metal cladding														
Flat roof	Thickness: 19 cm Heat Capacity: 9.63 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 0.348 W m ⁻² K ⁻¹	Thickness: 15 cm Heat Capacity: 4.9 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 0.232 W m ⁻² K ⁻¹	Thickness: 13.2 cm Heat Capacity: 32.61 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 2.505 W m ⁻² K ⁻¹														
Wall	Thickness: 19 cm Heat Capacity: 9.63 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 0.348 W m ⁻² K ⁻¹	Thickness: 29.4 cm Heat Capacity: 134 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 0.331 W m ⁻² K ⁻¹	Thickness: 6.9 cm Heat Capacity: 11.7 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 2.547 W m ⁻² K ⁻¹														
Floor	Thickness: 3 cm Heat Capacity: 34.19 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance U: 1.505 W m ⁻² K ⁻¹	Thickness: 10 cm Heat Capacity: 88.2 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 2.929 W m ⁻² K ⁻¹	Thickness: 10 cm Heat Capacity: 88.2 kJ m ⁻³ K ⁻¹ Transmittance: 2.929 W m ⁻² K ⁻¹														

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

ชื่อผู้วิจัย	สรุปประเด็น
Marco Imperadoria, Graziano Salvalaia, Cristina Pusceddua*	<p>โมดูลอาคารประกอบโครงสร้างเหล็ก แยกชิ้นส่วน สามารถถอดประกอบใหม่ได้ ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีทั้งตัววัสดุและส่วนประกอบต่างๆ ให้มีความยืดหยุ่น สะดวกต่อการใช้งานและทนต่อสภาพแวดล้อม</p>
Liz Nickels	<p>ที่พักชั่วคราวค่านึงถึงปัจจัย กับปริมาณการขนส่ง, น้ำหนัก, ราคา, ความปลอดภัย, สุขภาพและความสะดวกสบาย ถอดประกอบและนำกลับมาใช้ใหม่ได้ตามต้องการ ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ระบบไฟฟ้าโซล่าเซลล์</p>
Abdulrahman Bashawria*, Stephen Garritya and Krisen Moodleya	<p>ลักษณะที่พักพิงของศูนย์บรรเทาภัยพิบัติ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดตั้งศูนย์บรรเทาภัยพิบัติ ปัญหาประเภทที่พักพิงยังไม่มีชัดเจน ความเหมาะสมสำหรับสถานการณ์ภัยพิบัติ ความแตกต่างของบริบทและสถานที่ ศักดิ์ศรีและความปลอดภัยในที่พักพิง ผลกระทบอย่างสำคัญต่อบุคคลที่แตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาคชุมชนต่อชุมชนและวัฒนธรรมต่อวัฒนธรรม มาตรฐานการออกแบบที่พักพิงจะต้องคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของผู้ใช้ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม ผลกระทบทางร่างกายและจิตใจ ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ศาสนา ช่วงอายุ เพศ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็กและผู้หญิง</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

ชื่อผู้วิจัย	สรุปประเด็น		
ฐิติยา สารฤทธิ	หลังจากเกิดภัยพิบัติแล้ว ผู้รอดชีวิตควรจะไปที่ไหน ?		
		สถานที่	ระยะเวลา
	1) Emergency Evacuation Space พื้นที่หลบภัยฉุกเฉิน	สวนสาธารณะ, สนามเด็กเล่น, ดิกรหรืออาคารที่ปลอดภัย เช่น อาคารเรียน	-3 วัน หลังจากเหตุการณ์
	2) Emergency Living Space ที่พักพิงฉุกเฉิน	โรอิม, โรงแรม, แคนท์, ที่ทำการชุมชน (Indoors)	-6 เดือน หลังจากเหตุการณ์
	3) Temporary Living Space บ้านชั่วคราว	บ้านพักชั่วคราว, บ้านเช่า, บ้านญาติ	-2 -5 ปี หลังจากเหตุการณ์
4) Permanent Housing ที่อยู่อาศัยถาวร	บ้านสร้างใหม่, บ้านเช่า, บ้านเช่าถาวร		

ที่มา : ดวงใจ ลี้มศักดิ์ศรี

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับสถานที่สาธารณะที่รองรับกลุ่มคนหลากหลายเพื่ออยู่อาศัยตอบสนองความต้องการทางกายภาพของบุคคลโดยการให้ความปลอดภัยและที่พักพิง คำนึงถึงความเหมาะสมและความต้องการของกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย สามารถสรุปปัจจัยที่มีประเด็นสอดคล้องกันได้ 4 ประเด็น ได้แก่ ความต้องการ สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย และความเท่าเทียม ดังนี้

ตารางที่ 2.6 สรุปประเด็นปัจจัยสำคัญทางกายภาพด้านที่อยู่อาศัย

ปัจจัยที่อยู่อาศัยตอบสนองความต้องการทางกายภาพโดยการให้ความปลอดภัยและที่พักพิง คำนึงถึงความเหมาะสมและความต้องการของกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย	
ความต้องการ	- Tang. 2015; Yu. 2018 - Kim. 2003 ; Astuti et al. 2017 - Aiyoriza Mohd Aini, Nooraisyilah Murni et al. 2016 - Wenyuan Wu, Xin Janet Ge. 2020
สิ่งอำนวยความสะดวก	- Wenyuan Wu, Xin Janet Ge. 2020 - Kim. 2003 ; Wu, Tao & Ni. 2004 ; Astuti et al. 2017 - Wenyuan Wu, Xin Janet Ge. 2020 - Duncan. 2007 ; Verwer. 2012 - Burgstahler. 2012 ; Case. 2008 ; Duncan. 2007 - Rahravi Poodeh & Pouriage Vali. 2014 ; Chea et al. 2018

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.6 (ต่อ)

ปัจจัยที่อยู่อาศัยตอบสนองความต้องการทางกายภาพโดยการให้ความปลอดภัยและที่พักผ่อน คำนึงถึงความเหมาะสมและความต้องการของกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย	
ความปลอดภัย	<ul style="list-style-type: none"> - Ainoriza Mohd Aini, Nooraisyilah Murni et al. 2016 - Rahravi Poodeh & Pouriage Vali. 2014 ; Chea et al. 2018 - Case. 2008 ; Duncan. 2007 - Duncan. 2007 ; Verwer. 2012
ความเท่าเทียม	<ul style="list-style-type: none"> - Choa, Hab, Lima & Chongb. 2018 - Wenyuan Wu, Xin Janet Ge. 2020 - Case. 2008 ; Duncan. 2007

ที่มา : ดวงใจ ลี้มศักดิ์ศรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการตามโครงการศึกษาวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัดนั้น มีขั้นตอนการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญ และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดในการวิจัยดังนี้

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย (Research Methodology) เพื่องานวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัดนี้ คือ วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าการวิจัยเชิงคุณภาพที่ทำให้ได้ข้อมูลความจริงด้วยมุ่งศึกษาปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ภายในศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัด ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์จากส่วนย่อยของผู้ที่เกี่ยวข้องและการใช้พื้นที่ภายในศูนย์พักพิง เพื่อนำผลส่วนย่อยนั้นนำมาสังเคราะห์แล้วสรุปเป็นข้อเท็จจริงใหญ่ที่เรียกว่าการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Approach) (สุภางค์ จันทวานิช. 2547)

3.2 ขั้นตอนการวิจัย

จากที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยดำเนินการขั้นตอนการวิจัยได้ 8 ขั้นตอน ดังแผนภูมิภาพที่ 3.1 ดังต่อไปนี้

3.2.1 ศึกษาปรากฏการณ์ภัยพิบัติฉุกเฉินที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร รวมถึงการอพยพผู้ประสบภัยพิบัติไปอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวและศึกษาข้อมูลจากงานวิจัย บทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทบทวนวรรณกรรม ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์เอกสาร

3.2.2 ลงพื้นที่สำรวจกายภาพอาคาร รูปแบบลักษณะอาคารและบริบทสภาพแวดล้อม วัดที่เคยตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในเหตุการณ์จริง จำนวน 2 วัด ได้แก่ วัดสันติธรรมมารามและวัดกัณฑ์ธาราราม และวัดที่จะศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยฉุกเฉินที่เป็นตัวแทนทั้งหมด 3 วัด ได้แก่ 1. วัดบางไสไก่อ 2. วัดใหญ่ศรีสุพรรณ และ 3. วัดประดิษฐาราม เพื่อให้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์

3.2.3 สัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ภายในที่พักพิงชั่วคราว ได้แก่ เจ้าอาวาสผู้ดูแลพื้นที่ภายในวัดและผู้ประสบภัย เพื่อทราบถึงสภาพของปัญหา ข้อจำกัดและบริบทของการใช้วัดในการเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยฉุกเฉิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2.4 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์สภาพปัญหา ข้อจำกัดและบริบทของการใช้วัด เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวที่ได้จากการสำรวจและการสัมภาษณ์ จำแนกได้ดังนี้

1. ประเภทอาคารที่ใช้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว
2. กิจกรรมปกติที่เกิดขึ้นภายในอาคาร
3. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวภายในวัด
4. เปรียบเทียบสภาพพื้นที่วัดกับมาตรฐานสากลการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว

3.2.5 สนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญด้านสหวิชาชีพ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปนิก ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเพื่อทุกคน และผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข ในประเด็นดังต่อไปนี้

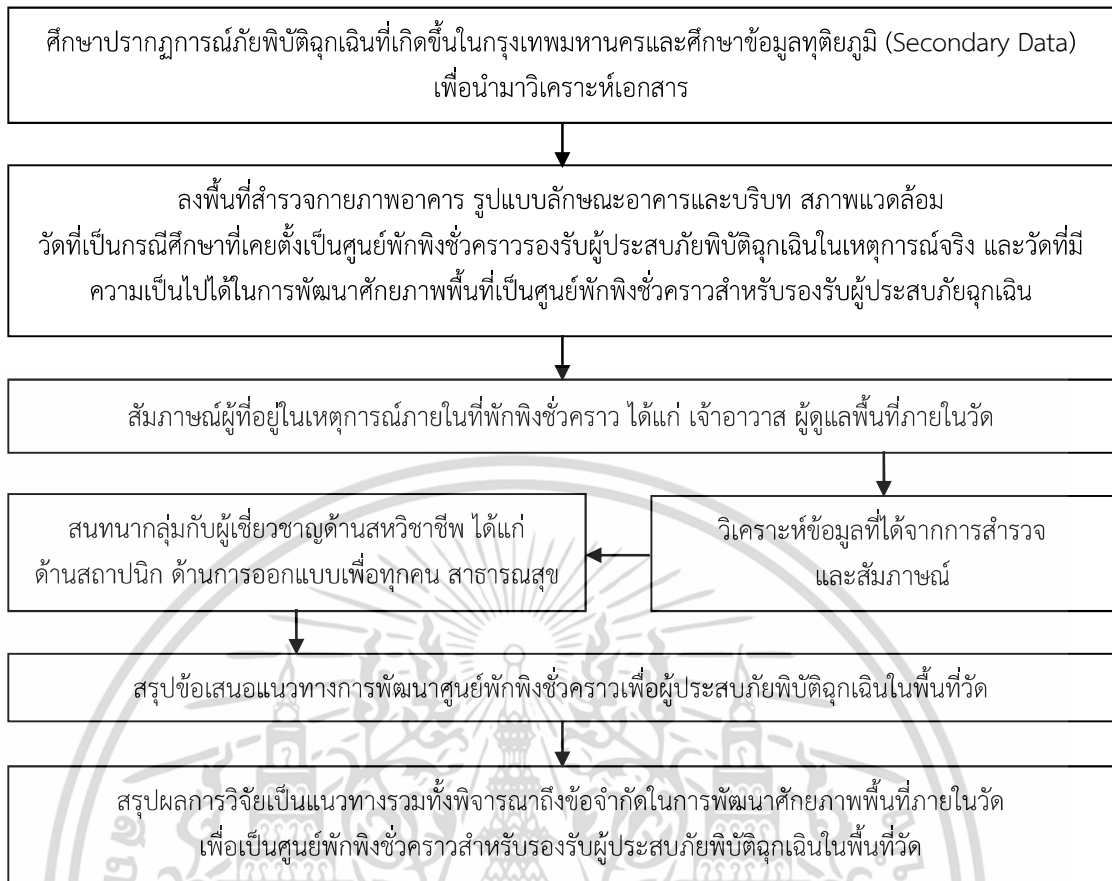
1. มีความคิดเห็นอย่างไรเมื่อวัดถูกกำหนดให้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว
2. สภาพกายภาพของวัดที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน มีสภาพปัญหาและสภาพที่เอื้อต่อการจัดตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวอย่างไร ในมิติดังนี้

- กายภาพอาคาร
- สภาพแวดล้อมภายในวัด
- พื้นที่ใช้สอย เช่น พื้นที่ใช้สอยที่จำเป็นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิต ลักษณะ จำนวน ขนานพื้นที่ และอื่นๆ เป็นต้น

- การเข้าถึงพื้นที่
  - สิ่งอำนวยความสะดวก
  - ความปลอดภัย
3. แนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัดควรเป็นอย่างไร

3.2.6 สรุปข้อเสนอแนะทางในการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวในการรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด เพื่อนำไปสอบถามความคิดเห็นจากเจ้าอาวาสของแต่ละวัด

3.2.7 สรุปผลการวิจัยเป็นแนวทางรวมทั้งพิจารณาถึงข้อจำกัดในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ภายในวัดเพื่อเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการวิจัย

ที่มา : ดวงใจ ลี้มศักดิ์ศรี

3.3 บริบทที่ศึกษา

เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนแออัดมากที่สุด มีลักษณะทางกายภาพเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย ซึ่งถือได้ว่าเป็นภัยพิบัติฉุกเฉินที่ไม่สามารถเตรียมการและตั้งรับได้ทันทั่วถึง วัดเป็นสถานที่ตั้งใกล้แหล่งชุมชนและถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ในการเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวในภาวะฉุกเฉิน ดังนั้นบริบทที่ศึกษาในงานวิจัย คือ พื้นที่วัดในศาสนาพุทธ เขตกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาตามวัดราษฎร์อยู่ใกล้แหล่งชุมชนแออัดที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติฉุกเฉินหรืออัคคีภัย สามารถเดินเข้าได้ถึงในระยะไม่เกิน 1 กิโลเมตร กรุงเทพมหานครแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 50 เขต โดยแบ่งอาณาเขตได้แก่ เขตพื้นที่ชั้นใน เขตพื้นที่ชั้นกลาง และ เขตพื้นที่ชั้นนอก กำหนดเลือกพื้นที่ในแต่ละอาณาเขตอย่างละ 1 เขต เพื่อเป็นตัวแทนในการลงพื้นที่สำรวจมี เขตธนบุรี เขตภาษีเจริญและเขตลาดกระบังตามเขตที่เป็นตัวแทนในการลงพื้นที่สำรวจรวมทั้งสิ้น 26 วัด จากการลงพื้นที่สำรวจทั้ง 26 วัด พบว่าลักษณะอาคารภายในวัดที่สามารถนำมาเป็นพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยของผู้ประสบภัยนั้น ถูกกำหนดให้เป็นอาคารศาลาการเปรียญ ซึ่งสามารถจัดกลุ่มรูปแบบอาคารศาลาการเปรียญได้ออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) อาคารศาลาการเปรียญชั้นเดียว 2) อาคารศาลาการเปรียญ 2 ชั้น และ 3) อาคารศาลาการเปรียญ 3 ชั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงคัดเลือก วัดเขตธนบุรีเป็นตัวแทนในการทำวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากมีชุมชนแออัดมากที่สุด และมีอาคารศาลาการเปรียญทั้ง 3 ลักษณะตามที่กล่าวมาข้างต้น เขตธนบุรีมีวัดอยู่ใกล้แหล่งเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุมชนแออัดที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติฉุกเฉิน สามารถเดินทางเข้าถึงได้ในระยะไม่เกิน 1 กิโลเมตร จำนวน 10 วัด จากการลงสำรวจพิจารณาสำหรับทำเลที่ตั้ง ประเด็น ความปลอดภัยความเสี่ยงเกิดภัยพิบัติฉุกเฉิน การเข้าถึงได้สะดวกเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภายนอกในช่วงวิกฤต ระบบสาธารณูปโภค อุปโภคพื้นฐาน สภาพอาคาร ลักษณะอาคาร การใช้งาน และระยะเวลาการใช้งาน ตามข้อพิจารณา การเลือกข้อกำหนดที่ตั้งแนวทางการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว จึงสรุปพื้นที่กรณีศึกษาได้ 5 วัด ได้แก่ 1. วัดสันติธรรมมาราม 2. วัดกัณฑ์ทาราราม 3. วัดบางไส้ไก่ 4. วัดใหญ่ศรีสุพรรณ และ 5. วัดประดิษฐาราม และสัมภาษณ์เจ้าอาวาสหรือผู้ดูแลวัด ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มพื้นที่ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ วัดที่เคยตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในเหตุการณ์จริง จำนวน 2 วัด ได้แก่ 1. วัดสันติธรรมมาราม 2. วัดกัณฑ์ทารารามและวัดที่จะศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยฉุกเฉินที่เป็นตัวแทนทั้งหมด 3 วัด ได้แก่ 1. วัดบางไส้ไก่ 2. วัดใหญ่ศรีสุพรรณ และ 3. วัดประดิษฐาราม รวมถึงประเด็นที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ สภาพปัญหา ภายภาพพื้นที่ของวัด ข้อจำกัดและบริบทของการใช้วัดเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว

ตารางที่ 3.1 แสดงกรุงเทพมหานครแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 50 เขต

พื้นที่ชั้นใน 21 เขต	พื้นที่ชั้นกลาง 18 เขต	พื้นที่ชั้นนอก 11 เขต
เขตพระนคร เขตป้อมปราบ ศักดิ์ศรีพ่าย เขตสัมพันธวงศ์ เขตปทุมวัน เขตบางรักเขตวัฒนา เขตยานนาวา เขตสาทร เขตบางคอแหลม เขตดุสิต เขตบางซื่อ เขตพญาไท เขตราชเทวี เขตห้วยขวาง เขตคลองเตย เขตจตุจักร เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ และ เขตดินแดง	เขตพระโขนง เขตประเวศ เขตบางเขน เขตบางกะปิ เขตลาดพร้าว เขตบึงกุ่ม เขตบางพลัด เขตภาษีเจริญ เขตจอมทอง เขตราชบุรีบูรณะ เขตสวนหลวง เขตบางนา เขตทุ่งครุ เขตบางแค เขตวังทองหลาง เขตคันนายาว เขตสะพานสูง และเขตสายไหม	เขตมีนบุรี เขตดอนเมือง เขตหนองจอก เขตลาดกระบัง เขตตลิ่งชัน เขตหนองแขม เขตบางขุนเทียน เขตหลักสี่ เขตคลองสามวา เขตบางบอน และเขตทวีวัฒนา

ที่มา : แผนการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556-2560

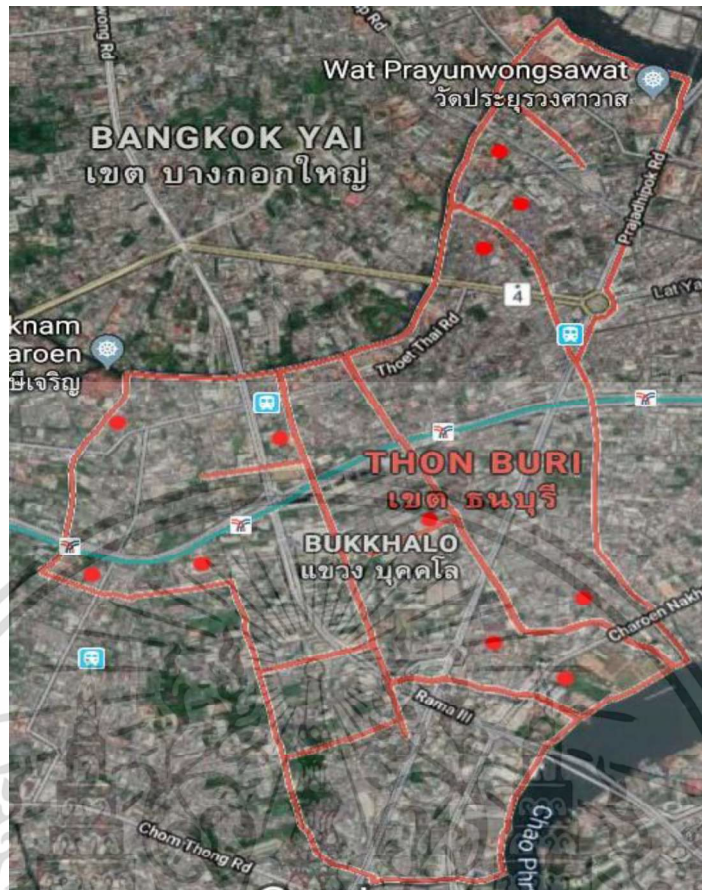
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.2 แสดงรายละเอียดในการเลือกตัวแทนในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

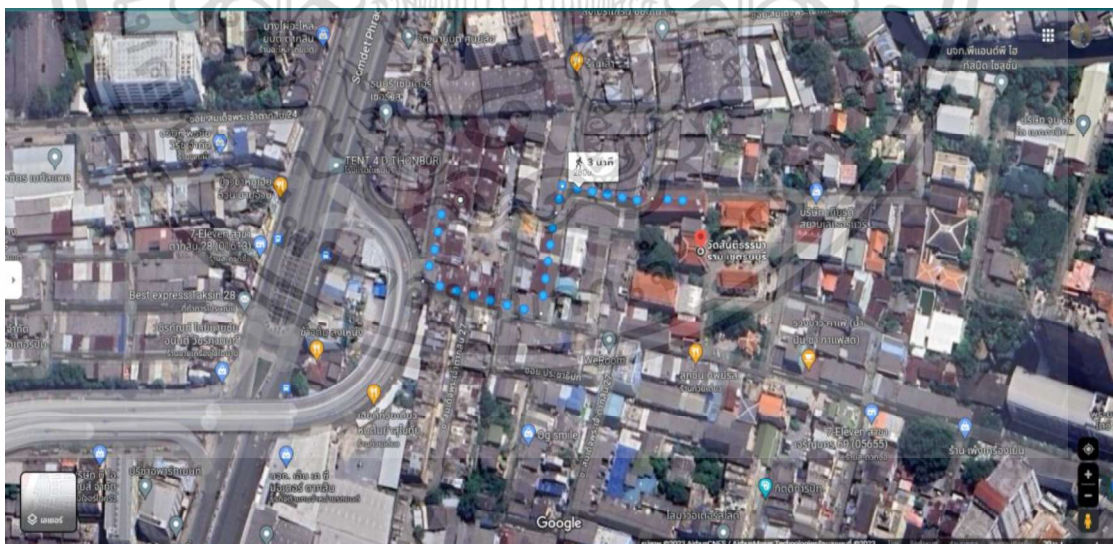
อาณาเขต กรุงเทพมหานคร	เขต	วัดราษฎร์	หมายเหตุ
เขตพื้นที่ชั้นใน	เขตธนบุรี มีชุมชนแออัด 44 ชุมชน	1. วัดบางไส้ไก่* 2. วัดประดิษฐาราม* 3. วัดใหญ่ศรีสุพรรณ* 4. วัดกระจับปี่นิจ 5. วัดบางน้ำชน 6. วัดราชวรินทร์ 7. วัดสันติธรรมมาราม* 8. วัดบางสะแก 9. วัดวรฆาตยภักทสธาราม 10. วัดกันตการาม* 11. วัดใหม่ยายนุ้ย	อยู่ใกล้แหล่งชุมชนแออัดที่ เสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติฉุกเฉิน สามารถเดินทางเข้าถึงได้ใน ระยะไม่เกิน 1 กิโลเมตร (ภาคผนวก ก ภาพที่ 1)
เขตพื้นที่ชั้นกลาง	เขตภาษีเจริญ มีชุมชนแออัด 13 ชุมชน	1. วัดบางแวก 2. วัดโบสถ์อินทรสารเพชร* 3. วัดปากน้ำฝั่งใต้ 4. วัดวิจิตรการนิมิตร 5. วัดจันทร์ประดิษฐาราม* 6. วัดโตนด 7. วัดโคกอน 8. วัดนิมมานรดี 9. วัดรางบัว 10. วัดอ่างแก้ว 11. วัดทองศาลางาม 12. วัดนาคปรก 13. วัดประดู่บางจาก 14. วัดเพลง	อยู่ใกล้แหล่งชุมชนแออัดที่ เสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติฉุกเฉิน สามารถเดินทางเข้าถึงได้ใน ระยะไม่เกิน 1 กิโลเมตร (ภาคผนวก ก ภาพที่ 2)
เขตพื้นที่ชั้นนอก	เขตลาดกระบัง มีชุมชนแออัด 1 ชุมชน	วัดลาดกระบัง	อยู่ใกล้แหล่งชุมชนแออัดที่ เสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติฉุกเฉิน สามารถเดินทางเข้าถึงได้ใน ระยะไม่เกิน 1 กิโลเมตร (ภาคผนวก ก ภาพที่ 4)

* ตัวแทนวัดที่ใช้เป็นกรณีศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

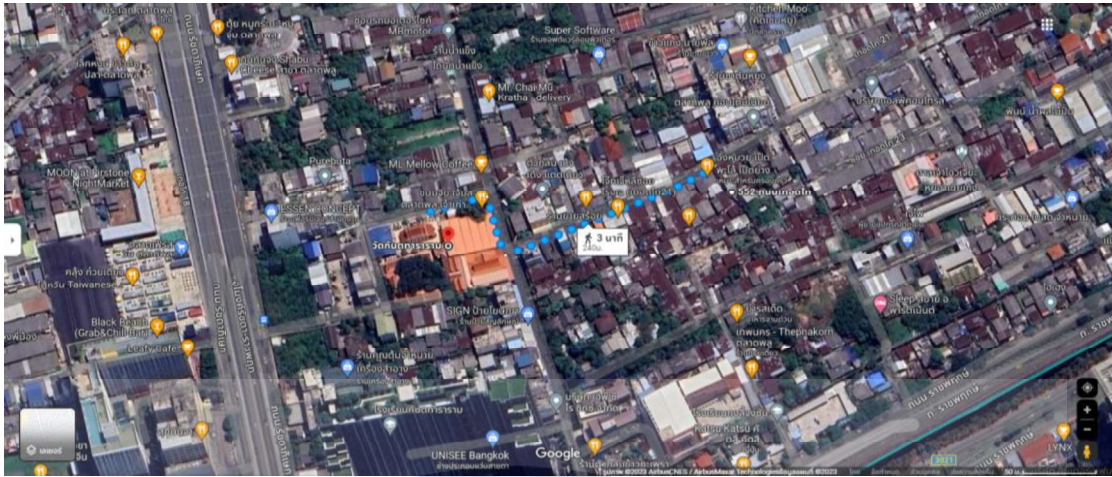

ภาพที่ 3.2 วัดราษฎร์พื้นชั้นใน เขตธนบุรี ตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชนแออัด ระยะทางเดินไม่เกิน 1 กิโลเมตร
ที่มา : ดวงใจ ลิ้มศักดิ์ศรี

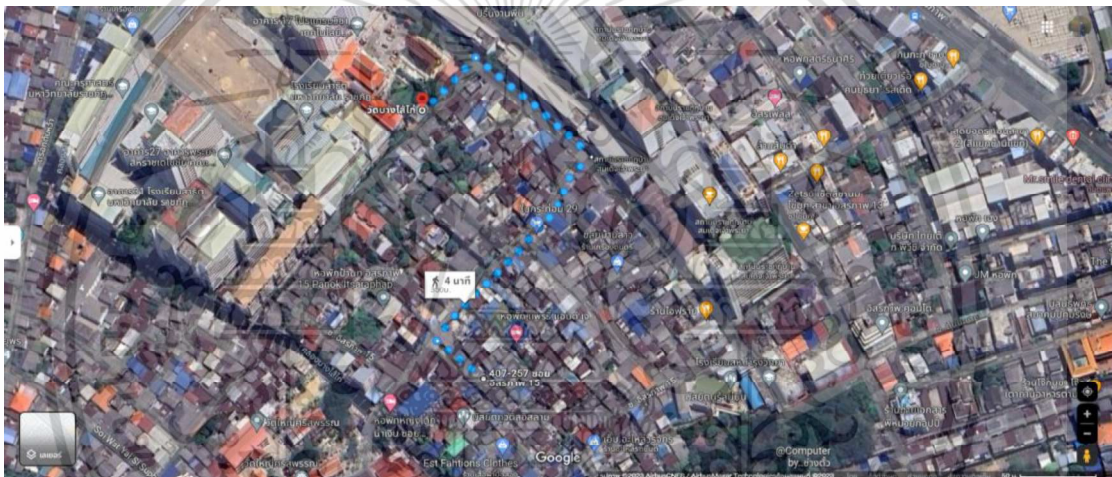

ภาพที่ 3.3 แสดงตำแหน่งและระยะทางระหว่างวัดสันติธรรมมารามกับชุมชนแออัด
ที่มา : ดวงใจ ลิ้มศักดิ์ศรี

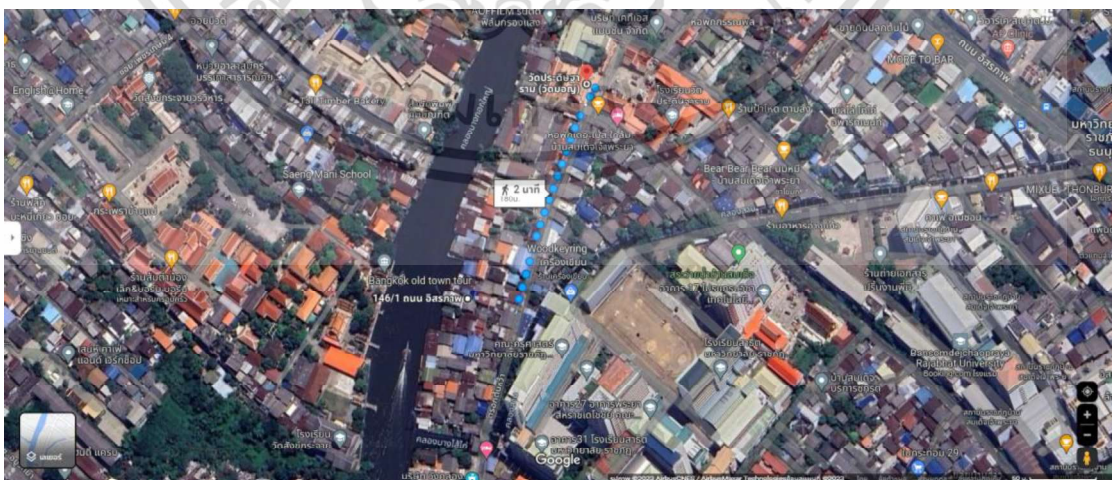
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.4 แสดงตำแหน่งและระยะทางระหว่างวัดกันตทารารามกับชุมชนแออัด
 ที่มา : ดวงใจ ลឹมศักดิ์ศรี

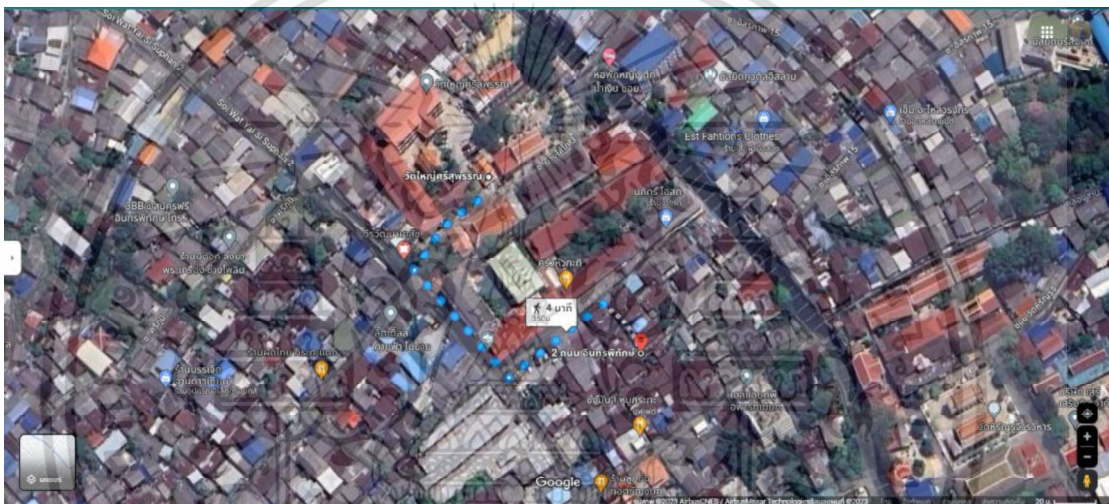
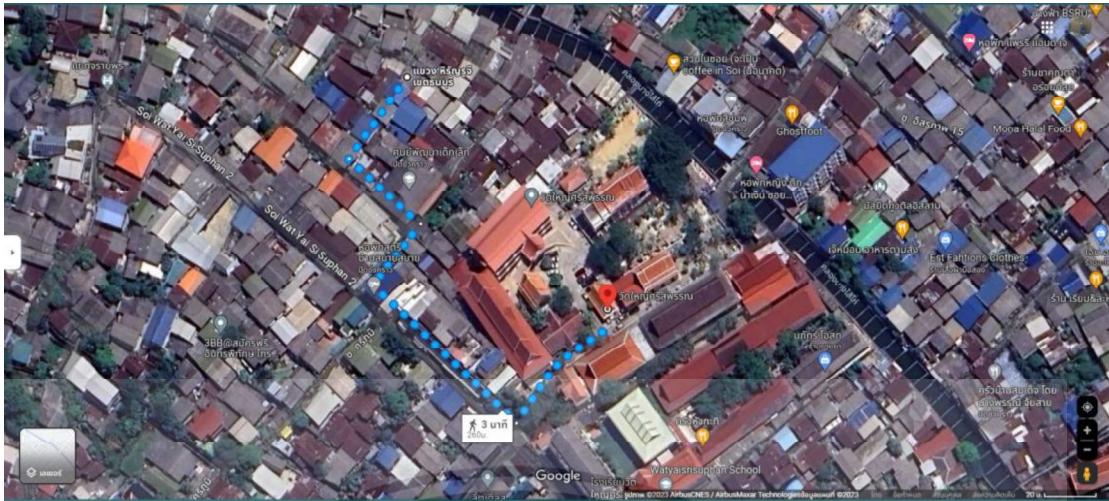

ภาพที่ 3.5 แสดงตำแหน่งและระยะทางระหว่างวัดบางไส้ไก่กับชุมชนแออัด
 ที่มา : ดวงใจ ลឹมศักดิ์ศรี

ภาพที่ 3.6 แสดงตำแหน่งและระยะทางระหว่างวัดประดิษฐารามกับชุมชนแออัด
 ที่มา : ดวงใจ ลឹมศักดิ์ศรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.7 แสดงตำแหน่งและระยะทางระหว่างวัดใหญ่ศรีสุพรรณกับชุมชนแออัด
ที่มา : ดวงใจ ลี้มศักดิ์ศรี

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

3.3.1 แบบสำรวจ (Survey) สำรวจพื้นที่เบื้องต้น ภายภาพอาคาร บริบทและสภาพแวดล้อมในพื้นที่วัด โดยวิธีการถ่ายภาพและจดบันทึกรายละเอียดข้อมูลในการไปใช้วิเคราะห์ข้อมูล จะแบ่งพื้นที่สำรวจออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

3.3.1.1 วัดที่เคยตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในเหตุการณ์จริง จำนวน 2 วัด ได้แก่ วัดสันติธรรมมาราม และ วัดก้นตทาราราม

3.3.1.2 วัดที่จะศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อผู้ประสบภัยฉุกเฉินที่เป็นตัวแทนทั้งหมด 3 วัด ได้แก่ 1. วัดบางไส้ไก่ 2. วัดใหญ่ศรีสุพรรณ และ 3. วัดประดิษฐาราม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยใช้คำถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบกึ่งนำ (Semi-Structure Interview or Guided Interview) โดยการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส ผู้ดูแลพื้นที่ภายในวัดและผู้ประสพภัย ในการสัมภาษณ์แยกเป็นกลุ่มย่อย เจ้าอาวาสกับผู้ดูแลพื้นที่ภายในวัดแยกกับผู้ประสพภัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความจริง โดยการเตรียมหัวข้อคำถาม กำหนดประเด็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในลักษณะคำถามปลายเปิดที่มีความสำคัญที่ต้องการ มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ซึ่งหัวข้อที่สัมภาษณ์จะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในงานวิจัย เพื่อทราบสภาพของปัญหา ข้อจำกัดและบริบทของการใช้วัดในการเป็นศูนย์พักชั่วคราวสำหรับผู้ประสพภัยฉุกเฉินถามทีละประเด็นโดยใช้ภาษาที่ง่ายต่อผู้ให้ข้อมูล วิธีการบันทึกข้อมูลใช้เครื่องบันทึกข้อมูลเพื่อเก็บรายละเอียด โดยการใช้เครื่องบันทึกเสียงในระหว่างการสัมภาษณ์พร้อมจดบันทึกร่วมระหว่างการสัมภาษณ์และหลังสัมภาษณ์ ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ในงานวิจัย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ ศึกษาวัตถุประสงค์ของงานวิจัย กำหนดหัวข้อประเด็นที่ต้องการถามตามวัตถุประสงค์ รวบรวมข้อคำถามที่ต้องการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ พิจารณาแต่ละข้อคำถาม หรือความชัดเจนของภาษากับการถามผู้ให้ข้อมูลหรือไม่ พิจารณาข้อคำถามว่ามีความครอบคลุมทุกประเด็นที่ต้องการสอบถามทั้งหมด หรือไม่ ผู้วิจัยนำข้อคำถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบในแต่ละข้อคำถามวัดได้ตรงและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาทั้งหมด เพื่อผ่านการตรวจสอบคุณภาพ เพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) จากนั้นปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

3.3.3 แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้เชี่ยวชาญสหวิชาชีพ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปนิก ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเพื่อทุกคน ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข วิธีการจัดสนทนากลุ่ม แต่ละกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีกลุ่มละ 2 ท่าน โดยวิธีการให้ผู้เชี่ยวชาญระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมสรุปข้อพิจารณาแนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้ประสพภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด ผู้วิจัยนำบทสรุปและข้อพิจารณาที่ผ่านการวิเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญด้านสหวิชาชีพมาเขียนแบบพรรณนา (Descriptive Writing) โดยแยกแต่ละประเด็น

3.5 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญ ที่ผู้วิจัยสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง มี 3 กลุ่ม ได้แก่

3.4.1 ผู้ที่อยู่ในวัดที่เคยตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสพภัยพิบัติฉุกเฉินในเหตุการณ์จริง จำนวน 2 วัด ได้แก่ วัดสันติธรรมมารามและวัดวัดกัณฑ์ทาราราม ได้แก่ เจ้าอาวาสหรือผู้ดูแลพื้นที่ภายในวัด

3.4.2 เจ้าอาวาสวัดราษฎร์ที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสพภัยฉุกเฉินที่เป็นตัวแทนทั้งหมด 3 วัด ได้แก่ 1. วัดบางไส้ไก่ 2. วัดใหญ่ศรีสุพรรณ และ 3. วัดประดิษฐาราม

3.4.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านสหวิชาชีพ ได้แก่

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปนิก มีประสบการณ์ในสายวิชาชีพไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเพื่อทุกคน มีประสบการณ์ในสายวิชาชีพไม่น้อยกว่า 5 ปี
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข มีประสบการณ์ในสายวิชาชีพไม่น้อยกว่า 5 ปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้เผยแพร่ขึ้นดำเนินการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในงานวิจัยนี้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์เนื้อหาถึงความสำคัญออกมา เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ (Content Analysis) และเทียบเคียงจากสิ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์ สํารวจพื้นที่ สันทนากลุ่ม จากนั้นผู้วิจัยตีความเบื้องต้น แล้วนำมาสรุปแบบพรรณนา (Descriptive Writing) ซึ่งจากการวิเคราะห์นั้นได้ผ่านการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Researcher Analysis) เป็นการถอดบันทึกเสียงที่อัดไว้เป็นตัวหนังสือ ผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญทำความเข้าใจสรุปร่วมกัน แล้วทำการเปรียบเทียบกับบันทึกที่เขียนไว้ระหว่างสัมภาษณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล

ในการดำเนินการตามโครงการศึกษาวิจัย เรื่องข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราว สำหรับรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัดนั้น ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดในการวิจัยดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจเทียบเกณฑ์การจัดพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ใช้สอย สำหรับศูนย์พักพิงชั่วคราว พิจารณาจากมาตรฐานขั้นต่ำ (ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย พ.ศ. 2560)

4.1.1 พื้นที่ใช้สอยจำเป็นต่อการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว

ตารางที่ 4.1 แสดงพื้นที่จำเป็นต่อการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวเทียบกับเกณฑ์การจัดพื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่ใช้สอยสำหรับศูนย์พักพิงชั่วคราว พิจารณาจากมาตรฐานขั้นต่ำ (ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย พ.ศ. 2560)

กรณีศึกษา	พื้นที่จำเป็นต่อการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว							พื้นที่ประกอบ กิจการ ศาสนา
	ที่อยู่อาศัย	ห้องอาบน้ำ	ห้องน้ำ - ห้องส้วม	พื้นที่ซักผ้าตากผ้า	ที่ทิ้งขยะ	โรงครัว	พื้นที่ปฐมพยาบาล	
วัดสันติ-ธรรมาราม*	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
วัดกัณฑ์ทาราราม*	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
วัดใหญ่ศรีสุพรรณ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
วัดบางไส้ไก่อ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
วัดประดิษฐาราม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

*วัดที่มีประสบการณ์ตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว

จากการลงพื้นที่สำรวจเพื่อประเมินสภาพกายภาพพื้นที่ของวัดเมื่อถูกกำหนดเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวชุมชน ตารางที่ 4.1 พบว่าภายในพื้นที่วัดกรณีศึกษาทั้ง 5 วัด เมื่อเทียบสิ่งอำนวยความสะดวกตามเงื่อนไขของผู้ประสบภัยมีพื้นที่จำเป็นต่อการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวตามเกณฑ์การจัดพื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่ใช้สอยสำหรับศูนย์พักพิงชั่วคราว พิจารณาจากมาตรฐานขั้นต่ำ (ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย พ.ศ. 2560) ได้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้

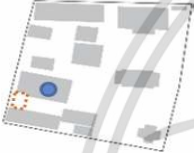
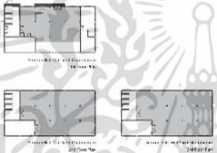

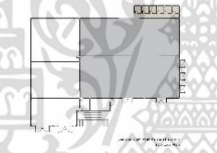

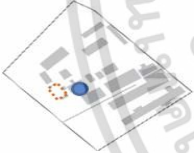
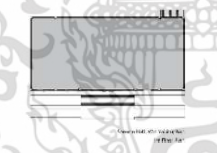

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภัยพิบัติแห่งเอเชีย พ.ศ. 2560) ได้แก่ ที่อยู่อาศัยอยู่อาคารศาลาการเปรียญหรืออาคารเอนกประสงค์ ห้องอาบน้ำ ห้องน้ำ-ห้องส้วม รวมอยู่ภายในห้องน้ำ มีโรงครัวและที่ทิ้งขยะตามจุดต่างๆ ส่วนพื้นที่ซักผ้า ตากผ้า พื้นที่ปฐมพยาบาล และพื้นที่ประกอบกิจทางศาสนา สามารถจัดสรรได้ตามความเหมาะสมภายใน บริเวณวัด

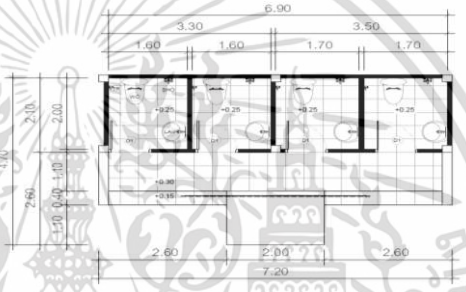

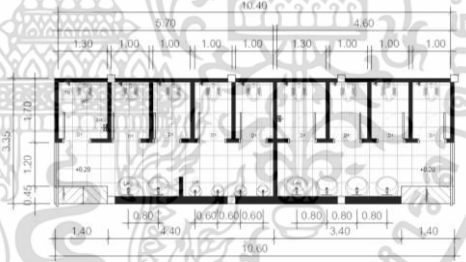

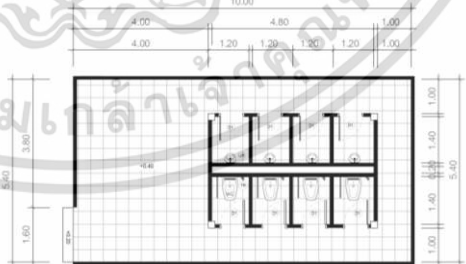

4.1.2 จำนวนและความเพียงพอของจำนวนผู้ประสภภัยที่สามารถรองรับได้ต่อจำนวน ปริมาณห้องน้ำเทียบกับเกณฑ์การจัดพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ใช้สอยสำหรับศูนย์พักพิงชั่วคราว พิจารณาจากมาตรฐานขั้นต่ำ (ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย พ.ศ. 2560)

เนื่องมาจากแนวคิดในการสร้างวัดในอดีตจะมีแนวคิดในการสร้างวัดในพื้นที่ดอนหรือพื้นที่สูง หรือการสร้างอาคารให้สูงเพื่อให้พ้นจากน้ำท่วมโดยเฉพาะในพื้นที่ราบลุ่มในบริเวณภาคกลางของ ประเทศไทย ภายในอาคารมักเป็นพื้นที่โล่ง บางแห่งมีพื้นที่สำหรับเก็บของ หรือห้องน้ำเป็นส่วนประกอบ ขนาดพื้นที่ภายในอาคารศาลาการเปรียญหรืออาคารเอนกประสงค์ถูกกำหนดให้เป็นที่พักอาศัยชั่วคราว ต่อความต้องการสำหรับพื้นที่ส่วนตัวหรือเป็นที่นอนพักอาศัย 3.5 ตร.ม./คน T1.101 คน, T2.48 คน, T3.137 คน, T4.34 คน และ T5.32 คน ดังนั้นทั้ง 5 วัด ภายในอาคารพักอาศัยสามารถเข้าพักได้ทั้งหมด 352 คน แต่ด้วยเขตธนบุรีมีชุมชนแออัดจำนวน 44 ชุมชน ประชากร 12,598 ครัวเรือน และมีจำนวน ประชากรอาศัยอยู่ 111,027 คน พื้นที่ภายในอาคารพักอาศัยทั้ง 5 วัด ไม่เพียงพอต่อการรองรับ ผู้ประสภภัยพิบัติฉุกเฉินอย่างเห็นได้ชัด เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณประชากรจาก 44 ชุมชน ที่อยู่โดยรอบ พื้นที่ของวัดที่เป็นกรณีศึกษา

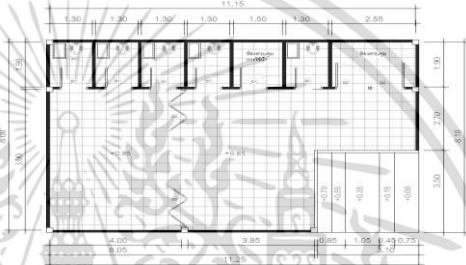

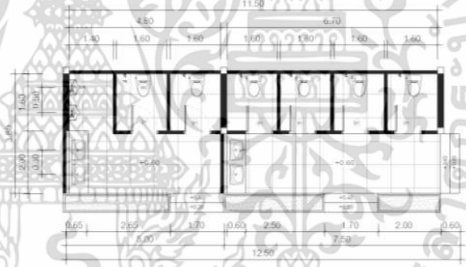

ตารางที่ 4.2 แสดงขนาดพื้นที่และจำนวนรองรับผู้ประสบภัยเทียบกับเกณฑ์การจัดพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ใช้สอยสำหรับที่พักพิงฉุกเฉิน พิจารณาจากมาตรฐานขั้นต่ำ (ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย พ.ศ. 2560)

วัดกรณีศึกษา	ผังบริเวณ 	ผังพื้นที่	ขนาดพื้นที่ 3.5 ตร.ม./คน	ลักษณะกายภาพอาคารศาลาการเปรียญ
T1. วัดสันติธรรมมาราม			356 ตรม./ 101 คน	
T2. วัดกัณฑ์ธาราราม			168 ตรม./ 48 คน	
T3. วัดใหญ่ศรีสุพรรณ			480 ตรม./ 137 คน	
T4. วัดบางไส้ไก่			120 ตรม./ 34 คน	
T5. วัดประดิษฐาราม			112 ตรม./ 32 คน	

ตารางที่ 4.3 แสดงขนาดพื้นที่และจำนวนรองรับผู้ประสภภัยเทียบกับเกณฑ์การจัดพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ใช้สอยสำหรับศูนย์พักพิงชั่วคราว พิจารณาจากมาตรฐานขั้นต่ำ (ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย พ.ศ. 2560)

วัดกรณีศึกษา	ปริมาณห้องน้ำขั้นต่ำ	จำนวนห้องน้ำ	ผังห้องน้ำ	ลักษณะกายภาพ
วัดสันติธรรมมาราม	6 ห้อง	ห้องน้ำหญิง 2 ห้องน้ำชาย 2 ห้องน้ำรวม 5		
วัดกัณฑ์ธาราราม	3 ห้อง	ห้องน้ำหญิง 4 ห้องน้ำชาย 8		
วัดใหญ่ศรีสุพรรณ	7 ห้อง	ห้องน้ำหญิง 4 ห้องน้ำชาย 4		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

วัดกรณีศึกษา	ปริมาณห้องน้ำชั้นต่ำ	จำนวนห้องน้ำ	ผังห้องน้ำ	ลักษณะกายภาพ
วัดบางไผ่ไก่อ	2 ห้อง	ห้องน้ำหญิง 3 ห้องน้ำชาย 2		
วัดประดิษฐาราม	2 ห้อง	ห้องน้ำหญิง 4 ห้องน้ำชาย 4		

สำหรับการแบ่งแยกห้องน้ำชายหญิง ทั้ง 5 วัด มีการแบ่งแยกห้องน้ำชายห้องน้ำหญิงออกอย่างชัดเจน ตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในระนาบเดียวกัน และตำแหน่งห้องน้ำวัดใหญ่ศรีสุพรรณ มีมุมอับหลายจุด T1 และ T2 มีอุปกรณ์สำหรับอาบน้ำ ลักษณะถังเก็บน้ำใช้ชั้นตักอาบในบริบทคนไทยการอาบน้ำแบบตักอาบเป็นที่คุ้นชิน และเป็นฝักบัว ส่วน T3-T5 ไม่มีห้องที่สามารถอาบน้ำได้ละไม่มีอุปกรณ์ที่สามารถใช้อาบน้ำได้ อุปกรณ์ภายในห้องน้ำวัดส่วนใหญ่มีความชำรุดทรุดโทรม ขาดการดูแลรักษา บางห้องไม่สามารถใช้งานได้

จากตารางที่ 4.2-4.3 หลังจากให้นำข้อมูลมาวิเคราะห์จากการสำรวจและประเมินจากสภาพของกายภาพ โดยยังไม่ได้พิจารณาร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเทียบกับเกณฑ์การจัดพื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่ใช้สอยสำหรับศูนย์พักพิงชั่วคราว พิจารณาจากมาตรฐานขั้นต่ำ ยกตัวอย่าง วัดประดิษฐาราม มีพื้นที่ทั้งหมด 112 ตรม. เมื่อนำเกณฑ์การจัดพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ใช้สอยสำหรับศูนย์พักพิงชั่วคราว พิจารณาจากมาตรฐานขั้นต่ำ กำหนดให้พื้นที่พักอาศัย (พื้นที่ส่วนตัว/ ที่นอน) ปริมาณ 3.5 ตรม./คน จำนวนห้องน้ำ 1 ห้อง ต่อ ผู้หญิง 20 คน และ 1 ห้อง พร้อมโถปัสสาวะต่อผู้ชาย 35 คน (ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย พ.ศ. 2560) มาหาค่าเฉลี่ยได้ว่า วัดประดิษฐารามสามารถรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินได้ จำนวน 32 คน และมีห้องน้ำเพียงพอต่อผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน คือ มีห้องน้ำชาย จำนวน 2 ห้อง และห้องน้ำหญิง จำนวน 4 ห้องสรุปผลการวิเคราะห์ได้ว่า วัดทั้ง 5 วัด มีจำนวนห้องน้ำเพียงพอต่อการรองรับผู้ประสบภัย

4.1.3 คุณภาพกาย ความปลอดภัยและการเข้าถึงภาพพื้นที่ใช้สอยภายในวัดกรณีศึกษา

4.1.3.1 พื้นที่พักอาศัย

1) คุณภาพ

ลักษณะกายภาพอาคารทั้ง 5 วัด มีความแข็งแรงทางโครงสร้าง มีประตูหน้าต่างหลังคา ที่สามารถเปิดปิดได้ และอยู่ในสภาพดี มีการระบายอากาศถ่ายเทได้สะดวก ตรงตามข้อพิจารณาในการกำหนดพื้นที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว มีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ระบบไฟฟ้า ระบบประปา และการจัดการขยะ ในช่วงเวลาปกติอาคารศาลาการเปรียญใช้เป็นที่ทำบุญในช่วงวันพระ และวันสำคัญทางศาสนา และบางเดือนใช้เป็นี่เรียนของพระภิกษุสงฆ์ ภายในเป็นพื้นที่โล่ง บางแห่งมีพื้นที่สำหรับเก็บของ หรือห้องน้ำเป็นส่วนประกอบจากกรณีศึกษา วัดสันติธรรมาราม ในช่วงที่มีผู้ประสบภัยเข้ามาอาศัยอยู่ในวัด ด้วยอาคารศาลาการเปรียญที่ใช้เป็นที่พักอาศัยนั้น เป็นรูปแบบอาคาร 3 ชั้น ทางวัดได้จัดพื้นที่ชั้น 2-3 ไว้สำหรับพักอาศัย ชั้นหนึ่งต้องใช้พื้นที่สำหรับประกอบกิจทางศาสนาเป็นประจำ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “ด้วยผู้ประสบภัยมีจำนวนมากจำเป็นต้องให้บางส่วนมานอนพักอาศัยบริเวณลานด้านหน้ารอบๆ อาคาร โดยปูเสื่อกางมุ้งเป็นการชั่วคราว”

2) ความปลอดภัยและการเข้าถึง

เริ่มตั้งแต่ด้านหน้าทางเข้าอาคารมีการยกระดับพื้นสูงจากพื้นด้านนอกทั้ง 4 วัด ได้แก่วัดสันติธรรมาราม วัดกัณฑ์ธาราราม วัดใหญ่ศรีสุพรรณ และ วัดบางไส้ไก่ มีเพียงวัดประดิษฐาราม ที่มีทางลาดและราวจับในพื้นที่ยุติระดับก่อนเข้าถึงภายในอาคาร (ตารางที่ 4.4) ซึ่งทำให้ไม่เอื้อต่อการเข้าถึงสำหรับกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ และผู้พิการ มีเพียงวัดกัณฑ์ธาราราม รูปแบบอาคารเป็นลักษณะยกใต้ถุนสูง พื้นที่ทำกิจทางศาสนาอยู่ด้านบน ในช่วงผู้ประสบภัยเข้ามาพักอาศัยได้ใช้พื้นที่ใต้ถุนอาคารหลังนี้ ภายในมีการจัดสรรพื้นที่แยกเป็นครอบครัวโดยใช้ม่านกั้นเพื่อสร้างความเป็นส่วนตัวและด้านหลังอาคารมีห้องน้ำสามารถเข้าใช้ได้สะดวกแตกต่างจากวัดสันติธรรมที่มีผู้ประสบภัยที่เป็นผู้พิการไม่สามารถเข้าพักอาศัยในวัดชั่วคราวได้ เนื่องด้วยสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 4.4 แสดงกายภาพอาคารภายนอกและในวัดกรณีศึกษา

4.1.3.2 ห้องน้ำ แ่งประเดินได้ดังนี้

1) คุณภาพ

ห้องน้ำและห้องอาบน้ำ มี 3 วัด ที่ไม่มีห้องอาบน้ำ ได้แก่ วัดประดิษฐาราม วัดบางไส้ไก่และวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ในประเด็นเกี่ยวกับการเข้าถึงพื้นที่ห้องน้ำ ด้วยกายภาพที่ตั้งห้องน้ำ ทั้ง 5 วัด เป็นพื้นที่ที่มีความต่างระดับ จากการสำรวจพบว่าห้องน้ำของทุกวัดที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว ไม่มีทางลาด จึงเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงของผู้สูงอายุหรือผู้พิการทางการเคลื่อนไหวที่ต้องใช้รถวีลแชร์ และไม่มีห้องน้ำสำหรับรองรับผู้พิการมีเพียงวัดใหญ่ศรีสุพรรณที่มีห้องน้ำคนพิการ วัดกัณฑ์ทาราราม มีห้องน้ำอยู่ภายในของอาคาร และมีการแบ่งแยกห้องน้ำชายและห้องน้ำหญิง และมีห้องอาบน้ำแยกส่วนออกไป ในส่วนวัดสันติธรรมมารามมีห้องน้ำรวมที่ไม่ได้แยกเพศในการใช้งานอยู่ภายนอกอาคาร และมีห้องน้ำแยกชายหญิงภายในชั้นสองของอาคาร มีการจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับอาบน้ำอยู่ภายในห้องน้ำ แต่รูปแบบของสุขภัณฑ์ที่ไม่ถูกสุขลักษณะคือ เป็นโถสุขภัณฑ์แบบนั่งยองทำให้นั่งทำธุระลำบาก เกิดอาการเจ็บกล้ามเนื้อขา ไม่เหมาะกับผู้สูงอายุ และอุปกรณ์อาบน้ำและสุขภัณฑ์ภายในห้องน้ำส่วนใหญ่ ชำรุด สามารถใช้ได้บางส่วน

2) ความปลอดภัยและการเข้าถึง

สำหรับการแบ่งแยกห้องน้ำชายหญิง ทั้ง 5 วัด มีการแบ่งแยกห้องน้ำชาย ห้องน้ำหญิงออกอย่างชัดเจน ตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในระนาบเดียวกัน และตำแหน่งห้องน้ำ วัดใหญ่ศรีสุพรรณ มีมุมอับหลายจุดในการใช้งานตอนกลางคืน เสี่ยงต่อการเกิดความปลอดภัยกับผู้ประสบภัยโดยเฉพาะ เด็กและผู้หญิง เสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรมและทำร้ายร่างกาย

ตารางที่ 4.5 แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัด

วัดกรณีศึกษา	ที่พักอาศัย	ห้องน้ำ	อุปกรณ์ อาบน้ำ	อุปกรณ์ราวจับ ในห้องน้ำ	ทางลาด
T1. วัดสันติธรรมมาราม	มี	มี	มี	ไม่มี	ไม่มี
T2. วัดกัณฑ์ทาราราม	มี	มี	มี	ไม่มี	ไม่มี
T3. วัดใหญ่ศรีสุพรรณ	มี	มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
T4. วัดบางไส้ไก่	มี	มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
T5. วัดประดิษฐาราม	มี	มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.5 วัดกรณีศึกษาทั้ง 5 วัดมีที่พักอาศัยและห้องน้ำ แต่มีเพียง 2 วัด ได้แก่ T1 และ T2 มีอุปกรณ์สำหรับอาบน้ำ และทั้ง 5 วัด ไม่มีห้องน้ำสำหรับคนพิการรวมถึงทางลาดและสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึงพื้นที่ในอาคารที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ

สำหรับประเทศไทยไม่มีกฎหมายหรือข้อบังคับในการจัดตั้งที่พักพิงฉุกเฉิน มีเพียงทางกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้มีนโยบายกำหนดพื้นที่วัดเป็นที่พักพิงฉุกเฉินชุมชน ด้วยวัดเป็นพื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและตั้งกระจายอยู่ใกล้ชุมชน และมีคู่มือการเลือกพื้นที่ปลอดภัย และการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับเหตุอุทกภัยในประเทศไทย ในการนี้ผู้วิจัยได้อ้างอิงจากคู่มือข้างต้นเพื่อใช้ในการประเมินพื้นที่วัดไทยในฐานะที่พักพิงฉุกเฉิน ในประเด็น 1) ประเมินความต้องการเบื้องต้นของชุมชน 2) การสำรวจและประเมินสถานที่ปลอดภัยและสาธารณูปโภค รองรับผู้ประสบภัยที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดเหตุอัคคีภัย เป็นภัยพิบัติฉุกเฉินที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า สร้างความเสียหายบ้านเรือนเป็นวงกว้างอย่างรวดเร็ว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 ประเมินความต้องการเบื้องต้นของชุมชน

	หัวข้อประเมิน	รายละเอียด	ยอดรวม
ประชากรชุมชนแออัดเขตธนบุรี			
1.	จำนวนประชากรในพื้นที่เสี่ยงเกิดเหตุอัคคีภัยและจำเป็นต้องอพยพ	ชุมชนแออัดจำนวน 44 ชุมชน ประชากร 12,598 ครัวเรือน จำนวนประชากรอาศัยอยู่ 111,027 คน	111,027 คน
2.	เพศ	ผู้ชาย 52,144 คน ผู้หญิง 58,613 คน ผู้หญิงมีครรภ์ 1.92% เด็กชาย (ต่ำกว่า 18 ปี) 10,329 คน เด็กหญิง (ต่ำกว่า 18 ปี) 10,246 คน	
3.	จำนวนคนพิการที่จำเป็นต้องอพยพ	ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) 22,444 คน ผู้สูงอายุต้องมีคนดูแล 16% ผู้สูงอายุที่ไม่ต้องมีคนดูแล 84%	
ความต้องการประจำวัน			
1.	มีพื้นที่สำหรับพักอาศัย	3.5 ตารางเมตร/คน	
	จำนวนห้องส้วมที่ต้องการ	1 ห้องต่อ 20 คน แยก ชายหญิง พร้อมโถปัสสาวะต่อผู้ชาย 35 คน	
2.	จำนวนห้องอาบน้ำที่ต้องการ	1 ห้องต่อ 20 คน แยก ชายหญิง	
3.	พื้นที่ซักล้าง	1 จุด	
4.	ที่ทิ้งขยะ	1 จุด	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

หัวข้อประเมิน	รายละเอียด	ยอดรวม
ความต้องการด้านสังคมและวัฒนธรรม		
1.	ห้องสวดมนต์	
2.	ห้องละหมาด	
3.	ห้องประชุม พื้นที่สันตนาการ	
พาหนะ		
1.	จำนวนยายพาหนะและพื้นที่ รถยนต์ 1 คัน กว้าง 2.50 ม. ยาว 5.00 ม. (6.00 ม.) รถจักรยานยนต์ 1 คัน กว้าง 1.00 ม. ยาว 2.00 ม.	

แหล่งข้อมูล : สถิติ 2559 กรุงเทพมหานคร, สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล

หมายเหตุ : ในการรายงานผล % อาจมีความคลาดเคลื่อนสูง เนื่องมาจากการคำนวณแหล่งข้อมูลหลายแหล่งที่ใช้ฐานข้อมูลที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยประมาณการโดยใช้หลักการประมาณการเบื้องต้น (ผู้หญิงมีครรภ์, ผู้สูงอายุต้องมีคนดูแล, ผู้สูงอายุที่ไม่ต้องมีคนดูแล, จำนวนคนพิการ)

ตารางที่ 4.7 การสำรวจและประเมินสถานที่ปลอดภัยและสาธารณูปโภค

ข้อ	รายการสำรวจเบื้องต้น	มี	ไม่มี	ต้องปรับปรุง
	ทำเลที่ตั้ง			
1.	มีถนนที่สามารถเข้าถึงได้โดยรถยนต์และพาหนะอื่นๆ รวมทั้งทางเดินเท้า	/		
2.	มีพื้นที่สำหรับจอดรถพยาบาล รถฉุกเฉิน รถบรรทุกขนส่งเสบียงอาหาร	/		
3.	เป็นพื้นที่ที่มีดินแข็ง ฐานรากแข็งแรง ไม่ยุบตัวง่าย	/		
4.	ปลอดภัยจากน้ำท่วม น้ำกัดเซาะ น้ำท่วมจากเขื่อนแตก ดินโคลนถล่ม	/		
5.	ปลอดภัยจากกรณีพายุลมแรงพัดเสาไฟ ต้นไม้หักโค่น	/		
6.	ใกล้โรงพยาบาล สถานีตำรวจ และจุดบริการต่างๆ	/		
	โครงสร้าง สิ่งก่อสร้างอาคาร			
1.	มีทางเข้า-ออก อย่างน้อย 2 ทาง	/		
2.	มีผนังอาคารอยู่ในสภาพดี ไม่แตกร้าว	/		
3.	มีหน้าต่างแข็งแรง มีกระจกบานเกร็ด บานเลื่อน บานไม้ เพื่อป้องกันลมฝน	/		
4.	มีวงกบประตูหน้าต่างอยู่ในสภาพดี ไม่ชำรุดเสียหาย	/		
5.	มีหลังคา เพดาน ที่ไม่รั่วซึม	/		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ข้อ	รายการสำรวจเบื้องต้น	มี	ไม่มี	ต้องปรับปรุง
6.	ตัวอาคารสถานที่โดยรวมมีความปลอดภัยแข็งแรงดี	/		
ระบบสาธารณูปโภค				
1.	มีไฟฟ้า หลอดไฟ สายไฟ ระบบตัดไฟ ปลั๊กไฟ และมีกระแสไฟเพียงพอ	/		
2.	มีแหล่งไฟสำรอง		/	
3.	มีจุดกระจายน้ำประปา ก๊อกน้ำ และมีน้ำไหลเพียงพอ	/		
4.	มีแหล่งน้ำใช้สำรอง เช่น บ่อน้ำ แท็งก์เก็บน้ำ		/	
5.	มีห้องอาบน้ำ ห้องส้วม เพียงพอ และแยกชายหญิง		/	
6.	มีพื้นที่สำหรับตั้งสุขาเคลื่อนที่	/		
การใช้พื้นที่อื่นๆ				
1.	มีพื้นที่สำหรับพักอาศัยรองรับตามจำนวนความต้องการ บริเวณที่พักมีอากาศถ่ายเท ไม่อับชื้น มีเพดาน และผนัง กันลมกันฝน			/
2.	มีพื้นที่ทำอาหารที่ถูกสุขลักษณะ อากาศถ่ายเท	/		
3.	มีสถานที่ทิ้งขยะเป็นสัดส่วนอยู่นอกอาคาร	/		
4.	มีพื้นที่สำหรับซักล้าง	/		
5.	มีพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์ จักรยานยนต์	/		
6.	มีพื้นที่ว่างสำหรับบ่อนกประสงค์	/		
สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ สตรีและเด็ก				
1.	พื้นเรียบไม่ขรุขระ จากทางเข้าศูนย์พักพิงจนถึงประตูอาคาร สามารถทำให้รถเข็นประเภทต่างๆ เข้าถึงได้ เช่น รถคนพิการ รถเข็นผู้สูงอายุ รถเข็นเด็ก เสี่ยงของบรรเทา ทุกข์หากพื้นไม่เรียบ สามารถนำกระดานมาปูทางได้	/		
2.	มีทางลาดขึ้นอาคาร (สัดส่วนความสูง 1 เมตร ต่อความยาว 12 เมตร) มีราวจับ 2 ข้าง และกว้างอย่างน้อย 1 เมตร เพื่อกันอุบัติเหตุลื่นล้ม			/
3.	บานประตู (ทางเข้าและประตูห้องน้ำ) ควรกว้างอย่างน้อย 90 ซม. เพื่อให้คนพิการหรือผู้สูงอายุที่ใช้รถเข็นนั่งเข้าประตูได้			/
4.	ประตูทางเข้าควรทาสีสว่าง เช่น ส้ม แดง เพื่อให้คนพิการประเภทสายตาลีอนกลางสังเกตเห็นได้ชัด		/	
5.	บานประตูเปิดได้กว้างพอ มีที่จับ ที่ล็อก บานประตูไม่หนัก สำหรับคนพิการ ผู้สูงอายุ และเด็กเปิด ปิดได้สะดวก			/

เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนลิขสิทธิ์สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตให้เผยแพร่เป็นการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ข้อ	รายการสำรวจเบื้องต้น	มี	ไม่มี	ต้องปรับปรุง
6.	มีทางลาด ทางเรียบไปห้องน้ำ มีราวจับตลอดทางเดิน สำหรับคนตาบอด ผู้สูงอายุ มีไฟส่องสว่าง และไม่มีจุดอัป สยดา ที่จะเป็นจุดเสี่ยงสำหรับผู้หญิงและเด็ก			/
7.	ห้องน้ำคนพิการต้องมีพื้นที่ที่นั่งนอกและในห้องน้ำที่กว้าง พอสำหรับการหมุนรถเข็นได้ มีโถส้วมสูงประมาณ 45-50 ซม. และมีราวจับที่แข็งแรง			/
	พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม			
1.	มีพื้นที่สำหรับสวดมนต์ ห้องละหมาด	/		
2.	พื้นที่สันทนาการ	/		
3.	พื้นที่สำหรับเด็ก	/		
4.	พื้นที่ส่วนตัวสำหรับสตรี คนพิการ			/

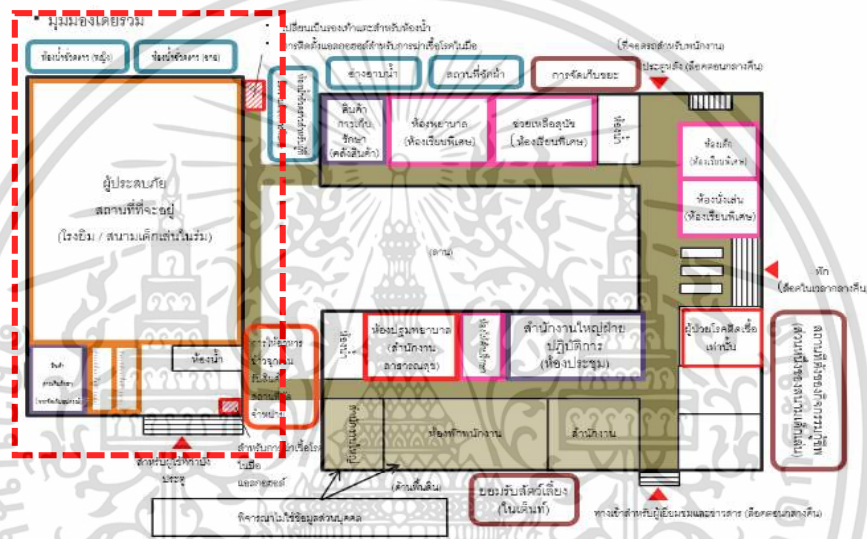
4.2 เปรียบเทียบศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับภัยพิบัติฉุกเฉินของไทยกับกรณีศึกษา ศูนย์พักพิงฉุกเฉินของประเทศญี่ปุ่น

จากการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ผู้วิจัยเห็นถึงปัญหาคุณภาพเชิงพื้นที่ศูนย์พักพิงชั่วคราวในประเทศไทยที่กำหนดวัดเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาในลักษณะการศึกษาเปรียบเทียบกับลักษณะคุณภาพเชิงพื้นที่ ศูนย์พักพิงชั่วคราวของประเทศญี่ปุ่นเป็นกรณีศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพเชิงพื้นที่ ศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน ในบริบทไทย ให้มีต้นแบบศูนย์พักพิงชั่วคราวที่เป็นมาตรฐานระดับสากล และกำหนดนโยบายแนวทางการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวต้นแบบ ใช้เป็นแนวทางการเตรียมพื้นที่สำหรับเป็นที่พักอาศัยชั่วคราวของผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินและเป็นขั้นตอนที่ทางภาครัฐต้องวางแผนรับมือต่อการอพยพในภาวะฉุกเฉินตามเป้าประสงค์นโยบายแผนทางปฏิบัติ ในการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและความเป็นอยู่ให้มีความสะดวกให้กับผู้ประสบภัยในระหว่างที่อาศัยอยู่ภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว(แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. 2558)

จากการสำรวจเอกสารประเทศญี่ปุ่นจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่โรงเรียนประถมที่กระจายอยู่ตามชุมชน ศูนย์พักพิงชั่วคราวในประเทศญี่ปุ่นหลายแห่งไม่ตรงตามมาตรฐาน จากกรณีแผ่นดินไหวคумаโมโตะ2016 แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ทางฝั่งตะวันออกของญี่ปุ่น เช่น ขนาดของศูนย์อพยพต่อคน 3.3 ตารางเมตร แต่รัฐบาลญี่ปุ่นจัดให้ 2 ตารางเมตร จำนวนส้วม คือ 1 ใน 50 ในช่วงที่เกิดภัยพิบัติภายใน 48 ชั่วโมงหลังเกิดภัย และอีก 1 ใน 20 ในกรณีอื่นๆ แต่ศูนย์พักพิงในญี่ปุ่น ห้องสุขาถูกเตรียมหลัง 48 ชั่วโมง และ ห้องน้ำ 1 ห้อง สำหรับทุกๆ 20 คน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากใช้ระยะยาว จึงได้มีการทบทวนในการปรับปรุงและเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน จากการศึกษาในกรณีแผ่นดินไหว 2009 L'Aquila ในประเทศอิตาลี ที่มีการเตรียมความพร้อมรับมือ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

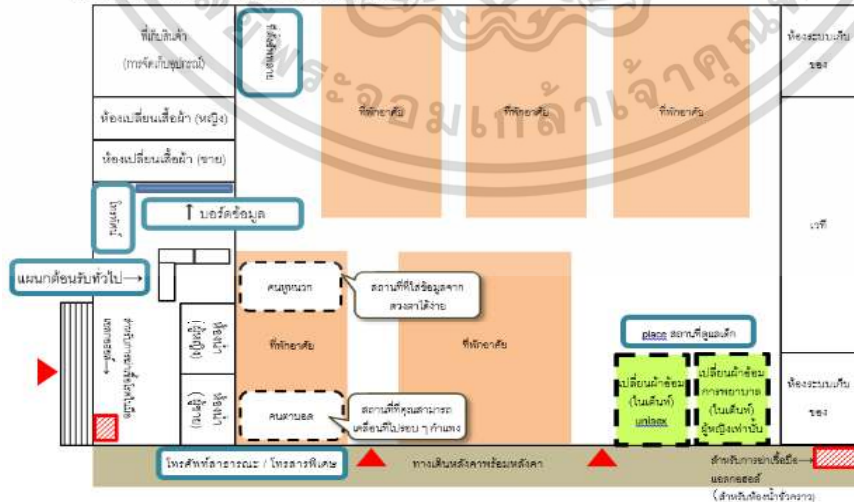
กัณฑ์พิบัติได้อย่างรวดเร็ว ประเทศญี่ปุ่นจึงได้จัดทำคู่มือการจัดการที่พิกพิงเป็นมาตรการการจัดการที่พิกพิงการเตรียมแผนผังเชิงพื้นที่ของที่พักอพยพล่วงหน้า ตัวอย่างผังโรงเรียนประถม จังหวัดไอจิ (โรงเรียนต้นแบบ) กำหนดโรงยิมเป็นสถานที่ที่ผู้ประสบภัยพักอาศัยอยู่ ใช้เป็นแนวทางการจัดการที่พิกพิง (สำนักงานรัฐมนตรี, รายงานประจำปีงบประมาณ 2559, เรื่องการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ณ ศูนย์อพยพ. 28 เมษายน 2559)

จากการศึกษาตัวอย่างการเตรียมแผนผังเชิงพื้นที่ของศูนย์พิกพิงชั่วคราว การจัดตั้งศูนย์พิกพิงชั่วคราวฉุกเฉินสำหรับพื้นที่โรงเรียนประถมต้นแบบ (จังหวัดไอจิ) ที่มา : สำนักงานรัฐมนตรี (ด้านความปลอดภัย) ประเทศญี่ปุ่น รายงานประจำปีงบประมาณ 2559, เรื่องการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ณ ศูนย์อพยพ, วันที่ 3/12/2019

ภาพที่ 4.1 แสดงโรงเรียนประถมต้นแบบ (จังหวัดไอจิ) การแสดงผังแผนผังพื้นที่ภายในโรงเรียนเพื่อกำหนดพื้นที่ใช้สอยภายในศูนย์พิกพิงชั่วคราว

- สถานที่ที่ผู้พักอาศัยอาศัยอยู่ (โรงยิม / สนามกีฬาในร่ม)

ภาพที่ 4.2 แสดงแผนผังภายในโรงยิม การแสดงแผนผังพื้นที่ภายในศูนย์พิกพิงชั่วคราว สถานที่ที่ผู้ประสบภัยพักอาศัยอยู่ภายในโรงยิม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

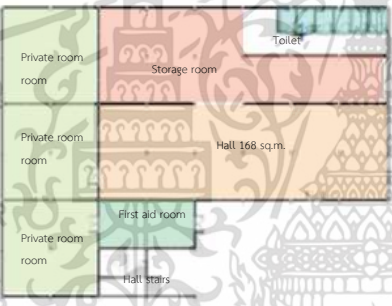

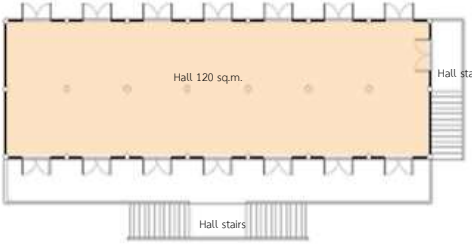
ตารางที่ 4.8 แสดงการวิเคราะห์ผังโรงเรียนประถม ประเทศญี่ปุ่น โดยกำหนดให้สามารถปรับเปลี่ยนเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นต้นแบบที่ใช้ทั่วประเทศ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อาคารเรียน		โรงยิม	
พื้นที่ใช้สอยภายในอาคารในเวลาปกติ	ปรับเปลี่ยนพื้นที่รองรับผู้ประสบภัย	พื้นที่ใช้สอยภายในอาคารในเวลาปกติ	ปรับเปลี่ยนพื้นที่รองรับผู้ประสบภัย
ห้องเรียน	- ห้องพยาบาล - ช่วยเหลือสุนัข - ห้องเด็ก - ห้องนั่งเล่น - ห้องผู้ป่วยโรคติดเชื้อ	โถงภายในโรงยิม	- ที่พักผู้ประสบภัย - ที่เปลี่ยนผ้าอ้อม แยก Unisex และ เฉพาะผู้หญิง
ห้องประชุม	สำนักงานใหญ่ปฏิบัติการ		
สำนักงานสาธารณสุข	- ห้องปฐมพยาบาล - ห้องให้คำปรึกษา	- ห้องเก็บอุปกรณ์ - ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า ช/ญ	
คลังสินค้า	เก็บของ/อุปกรณ์ต่างๆ	- ห้องน้ำ ช/ญ	
	ห้องน้ำ		
ส่วนเพิ่มเติมหรือยกมาติดตั้งหน้างาน			
<ul style="list-style-type: none"> - ห้องน้ำชั่วคราว ช/ญ - ห้องน้ำชั่วคราวที่มีความต้องการพิเศษ - อ่างอาบน้ำ/ที่อาบน้ำ - สถานที่ตั้งกิจกรรมกู่ซึฟ (ส่วนหนึ่งของสนามเด็กเล่น) - เต้นท์ 		<ul style="list-style-type: none"> - สถานที่ซักผ้า/เครื่องซักผ้า - การจัดการขยะ/ที่ทิ้งขยะ - สถานที่แจกอาหารฉุกเฉิน/โรงครัว - แผนกต้อนรับทั่วไป/ติดต่อลงทะเบียน 	

จากตารางที่ 4.8 แสดงถึงพื้นที่ใช้สอยภายในโรงเรียนเมื่อปรับการใช้งานสำหรับรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน ในพื้นที่แต่ละส่วนจะมีความยืดหยุ่นในการรองรับพฤติกรรมและความต้องการของผู้ประสบภัยเบื้องต้น และมีการเตรียมการสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมโดยการติดตั้งสิ่งจำเป็น เช่น ห้องน้ำเคลื่อนที่ โรงครัว บริเวณภายนอกอาคาร เพื่อตอบสนองการดำรงชีพในช่วงเวลาอาศัยอยู่ภายในศูนย์พักพิงชั่วคราวภายในโรงเรียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

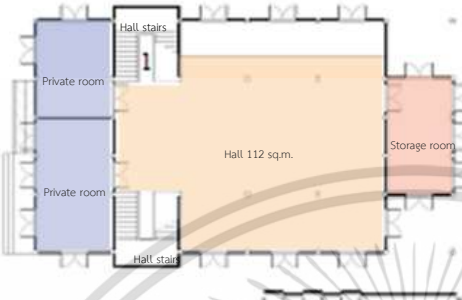
ตารางที่ 4.9 แสดงการวิเคราะห์ผังอาคารอเนกประสงค์ภายในวัดที่ถูกกำหนดเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในประเทศไทย

ผังพื้นที่อาคารอเนกประสงค์	พื้นที่ใช้สอยภายในอาคารในเวลาปกติ	ปรับเปลี่ยนพื้นที่รองรับผู้ประสบภัย
T1 วัดสันติธรรมมาราม		
 <p>(a) ผังพื้นที่ชั้น 2, (b) ผังพื้นที่ชั้น 3</p>	โถงภายใน	ที่พักผู้ประสบภัย - ที่เปลี่ยนผ้าอ้อม แยก Unisex และเฉพาะผู้หญิง
		ห้องเก็บของ
		ห้องน้ำ
T2 วัดกัณฑ์ทาราราม		
	โถงภายใน	ที่พักผู้ประสบภัย - ที่เปลี่ยนผ้าอ้อม แยก Unisex และเฉพาะผู้หญิง
		ห้องเก็บของ
		ห้องน้ำ
		ห้องพยาบาล
	Private room	ปรับเปลี่ยนไม่ได้
T3 วัดใหญ่ศรีสุพรรณ		
	โถงภายใน	ที่พักผู้ประสบภัย - ที่เปลี่ยนผ้าอ้อม แยก Unisex และเฉพาะผู้หญิง
		ห้องเก็บของ
		ห้องน้ำ
T4 วัดบางไต้ไก่		
	โถงภายใน	ที่พักผู้ประสบภัย - ที่เปลี่ยนผ้าอ้อม แยก Unisex และเฉพาะผู้หญิง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ผังพื้นที่อาคารอเนกประสงค์	พื้นที่ใช้สอยภายในอาคารในเวลาปกติ	ปรับเปลี่ยนพื้นที่รองรับผู้ประสบภัย
T5 วัดประดิษฐาราม		
	โถงภายใน	ที่พักผู้ประสบภัย - ที่เปลี่ยนผ้าอ้อม แยก Unisex และเฉพาะผู้หญิง
	ห้องเก็บของ	
	ห้องน้ำ	
	Private room	ปรับเปลี่ยนไม่ได้

จากการวิเคราะห์ผังโรงเรียนประถม ประเทศญี่ปุ่น โดยกำหนดให้สามารถปรับเปลี่ยนเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ พื้นที่ใช้สอยภายในศูนย์พักพิงชั่วคราวจากตารางที่ 4.8 เห็นได้ว่าการแบ่ง Zoning เป็นพื้นที่ส่วนตัว (โรงยิม) และพื้นที่ส่วนกลาง (อาคารเรียน, บริเวณรอบอาคาร) ภายในอาคารโรงยิมเป็นสถานที่ที่ผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินอาศัยอยู่ มีพื้นที่ใช้สอย 4 ส่วน คือ 1) โถงภายในโรงยิม ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่สำหรับที่พักผู้ประสบภัย ที่เปลี่ยนผ้าอ้อมแยก Unisex และ เฉพาะผู้หญิง 2) ห้องเก็บอุปกรณ์ 3) ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้าแยกชายและหญิง และ 4) ห้องน้ำแยกชายและหญิง ถือได้ว่าพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารโรงยิมเป็นพื้นที่ส่วนตัวสำหรับผู้ประสบภัยพิบัติ อาคารเรียนพื้นที่ใช้สอยภายในจากตารางที่ 4.8 ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ส่วนกลาง ที่บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ประสบภัยสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ เช่น หมอ พยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ เป็นต้น และส่วนบริเวณโดยรอบอาคาร ส่วนเพิ่มเติมหรือยกมาติดตั้งที่บุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงได้ง่าย

ศูนย์พักพิงชั่วคราวประเทศญี่ปุ่น สถานที่พักอาศัยของผู้ประสบภัยพิบัติกำหนดเป็นอาคารโรงยิมตั้งอยู่ภายในโรงเรียนประถมนั้น มีพื้นที่ใช้สอยในการรองรับพฤติกรรมและกิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้ประสบภัยพิบัติ ได้แก่ พื้นที่สำหรับนอนพักอาศัยซึ่งกำหนดพื้นที่บริเวณโถงภายในโรงยิม พื้นที่เก็บอุปกรณ์ ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า และห้องน้ำแยกชายและหญิง เปรียบเทียบกับประเทศไทย อาคารที่ใช้เป็นที่พักอาศัยของผู้ประสบภัยพิบัติ อาคารอเนกประสงค์จากกรณีศึกษาทั้ง 5 วัด มีความแตกต่างกันจากตารางที่ 4.9 พื้นที่ใช้สอยหลักภายในอาคารอเนกประสงค์ มีเพียงโถงโถง อาคารอเนกประสงค์บางแห่งเท่านั้นที่จะมีพื้นที่ใช้สอยอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ห้องเก็บของ หรือห้องน้ำ ทำให้เห็นได้ว่าพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารอเนกประสงค์ที่ถูกกำหนดเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวบริบทไทยนั้นยังมีความไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมและกิจกรรมในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน

4.3 วิเคราะห์บทสัมภาษณ์วัดที่เคยรองรับผู้ประสบภัยพิบัติอุทกภัย (อัครคีชัย)

เหตุการณ์ไฟไหม้ชุมชนตากสิน 23 เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2563 อยู่ในพื้นที่เขตกรณีศึกษา ผู้ร่วมให้สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระสงฆ์วัดสันติธรรมมาราม ที่อยู่ในเหตุการณ์ที่ผู้ประสบภัยพิบัติอุทกภัยเข้ามาพักอาศัยในพื้นที่วัด วิเคราะห์ได้เป็นประเด็น ดังนี้

4.3.1 ส่วนพักอาศัย

4.3.1.1 ความเพียงพอ

จากการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ณ วัดสันติธรรมมาราม เหตุการณ์ไฟไหม้ชุมชนตากสิน 23 วันที่ 13 สิงหาคม 2563 จากการสัมภาษณ์ “ผู้ประสบภัยกว่า 113 หลังคาเรือน เข้ามาพักอาศัยอยู่ประมาณเกือบ 500 คน วัดจัดเตรียมที่พักในบนศาลาชั้น 2-3 นอนกันเป็นครอบครัว ภายในอาคารสามารถรองรับคนได้แค่จำนวนหนึ่ง ผู้ประสบภัยบางส่วนลงมาทางมุ้ง ปูเสื่อเพิ่ม ที่ลานด้านหน้าอาคารศาลาเมทัลชีท” (ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์)

4.3.1.2 ความปลอดภัย

ผู้ประสบภัยมาอยู่เป็นครอบครัว เช่น พ่อแม่ลูกหลาน ทางวัดให้ผู้ประสบภัยบริหารจัดการที่พักกันเอง จะนอนรวมกันเป็นครอบครัว ทุกคนรู้จักกันหมด ไม่มีใครเอาของใครไปไม่กลัวของหาย มีห้องน้ำด้านบน ผู้ประสบภัยได้ติดป้ายแยกฝั่งชายหญิง ส่วนของบริจาควางไว้เป็นจุดๆ ของใครของมัน มีคนนอกแฝงตัวเข้ามาขโมยของบริจาค ซึ่งทางวัดได้ติดกล้องวงจรปิดไว้รอบบริเวณวัดอยู่แล้ว และมีตำรวจรวมถึงจิตอาสาเข้ามาช่วยเปลี่ยนเวรยาม สามารถจัดการปัญหาส่วนนี้ได้

4.3.1.3 การเข้าถึง

ผู้ประสบภัยมีหลายหลายอายุ มีคละเคล้ากันไป 70 80 ก็มี 40-50 มีแต่เยอะเด็ก ๆ ก็มี มีพ่อแม่ลูกหลายครอบครัว สำหรับการเข้าใช้พื้นที่ไม่มีปัญหาอะไร ด้วยคนแก่มีสุขภาพแข็งแรงสามารถเดินขึ้นลงได้สบายและดูแลตัวเองได้ ในเหตุการณ์อัครคีชัยครั้งนี้มีผู้ประสบภัยที่นั่งวีลแชร์แต่ไปพักที่บ้านญาติ จะสะดวกกับการดำเนินชีวิตมากกว่า

4.3.2 ส่วนห้องน้ำ

4.3.2.1 ความเพียงพอ

ห้องน้ำมีอยู่ภายในอาคารศาลาการเปรียญบริเวณชั้น 2 ผู้ประสบภัย บริหารจัดการโดยแยกฝั่งชายเป็นของผู้หญิง ฝั่งขวาเป็นของผู้ชาย ติดป้ายบอกชัดเจน จะได้เป็นหญิง 3 ห้อง ชาย 3 ห้อง และจะมีห้องน้ำรวม 5 ห้อง อยู่ด้านนอกใกล้กับอาคารที่พักอาศัยของผู้ประสบภัย ถ้าเกิดกรณีในห้องน้ำด้านบนอาคารไม่เพียงพอ สามารถลงมาใช้ในส่วนนี้ได้

4.3.2.2 ความปลอดภัย

ระหว่างที่ผู้ประสบภัยเข้าพักอาศัยอยู่ไม่เกิดความผิดปกติใด อาจเป็นเพราะผู้ประสบภัยทุกคนรู้จักกันหมด และมีการบริหารจัดการอย่างเป็นสัดส่วน ตำแหน่งที่ตั้งห้องน้ำสามารถเข้าถึงได้ง่ายและทางวัดติดกล้องวงจรปิดทั่วบริเวณวัด ถ้าเกิดเหตุสามารถรู้ได้ภายใน 1 วัน

4.3.2.3 การเข้าถึง

ชั้น 2 ของอาคารพักอาศัยผู้ประสบภัย มีห้องน้ำสามารถเข้าห้องน้ำ อาบน้ำได้ตามปกติและสามารถเดินลงมาใช้ห้องน้ำด้านล่างใกล้กับอาคารที่พักได้สะดวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.3 พื้นที่ใช้สอยพื้นฐานที่จำเป็น

โรงครัว มีอุปกรณ์ทำครัวผู้ประสภภัยสามารถเข้ามาใช้ได้ ส่วนที่ตากผ้า ไม่เป็นปัญหาอะไร ผู้ประสภภัยหาที่ตากมิดชิด ที่ทิ้งขยะมีวางตามจุดต่างๆ เช่น บริเวณใกล้อาคาร ใกล้ห้องน้ำและโรงครัว เป็นต้น

4.3.4 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวภายในวัด

1. คนนอกแฝงตัวเข้ามาขโมยของบริจาค ซึ่งทางวัดได้ติดกล้องวงจรปิดไว้อยู่แล้ว และมีตำรวจรวมถึงจิตอาสาเข้ามาช่วยเปลี่ยนเวรยาม สามารถจัดการปัญหาส่วนนี้ได้
2. เกิดการทะเลาะกันเองระหว่างผู้ประสภภัยในส่วนของความไม่มีนักจิตวิทยา ไม่มีคนที่จะมาทำความเข้าใจว่าอันไหนคือผู้ประสภภัย ผู้ประสภภัยมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างเท่าเทียมกัน
3. เกิดเหตุท่อประปาชำรุดด้านนอกพื้นที่ต้องรอการดำเนินการซ่อมแซมแล้วเสร็จ ทำให้ขาดแคลนการใช้น้ำ ณ ช่วงเวลานั้น

ในระหว่างที่ผู้ประสภภัยเข้าพักอาศัยอยู่นั้น กิจกรรมที่เกิดขึ้นทางศาสนายังคงดำเนินไปได้ตามปกติ ด้วยทางวัดได้บริหารจัดการแบ่งโซนพื้นที่เป็นสัดส่วนหลังจากที่ผู้ประสภภัยย้ายออกจากพื้นที่วัด หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาดูแลความเรียบร้อยในส่วนของคุณดูแลความสะอาดพื้นที่ให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติตามรูปแบบการใช้งานภายในพื้นที่วัดตามปกติ

ในเหตุการณ์ที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ไปสำรวจและสัมภาษณ์วัดที่เคยรองรับผู้ประสภภัยพิบัติจากเหตุอัคคีภัยชุมชนนั้น มีวิธีการในการบริหารจัดการพื้นที่ได้ เป็นแนวทางในการจัดการซึ่งเป็นข้อดี แต่ทั้งนี้ บริบทสภาพแวดล้อมของวัดแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน รวมถึงชุมชนที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านเชื้อชาติ และศาสนา ดังนั้นในการจัดที่พักพิงฉุกเฉินในพื้นที่วัดแต่ละแห่งมีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขที่ต่างกัน เช่น ทรัพยากรโครงสร้างพื้นฐาน ภายภาพอาคาร การบริหารจัดการภายในวัด เป็นต้น

4.4 สนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญด้านสหวิชาชีพ

ผู้วิจัยได้จัดสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญด้านสหวิชาชีพ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปนิก ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเพื่อทุกคน และผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข แต่ละกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีกลุ่มละ 2 ท่าน มีประสบการณ์ในสายวิชาชีพไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยวิธีการให้ผู้เชี่ยวชาญระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมสรุปข้อพิจารณาการจัดสภาพแวดล้อมศูนย์พักพิงชั่วคราวภายในพื้นที่วัดอย่างปลอดภัย ผู้วิจัยนำบทสรุปและข้อพิจารณาที่ผ่านการวิเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญด้านสหวิชาชีพมาเขียนแบบพรรณนา (Descriptive Writing) โดยแยกแต่ละประเด็น 1) มีความคิดเห็นอย่างไรเมื่อวัดถูกกำหนดให้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว 2) สภาพกายภาพของวัดที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสภภัยพิบัติฉุกเฉิน มีสภาพปัญหาและสภาพที่เอื้อต่อการจัดตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวอย่างไร และ 3) แนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสภภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัดควรเป็นอย่างไร โดยสรุปในแต่ละประเด็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง : มีความคิดเห็นอย่างไรเมื่อวัดถูกกำหนดให้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว

ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปนิก : เห็นด้วยวัดเป็นที่รู้จักของชุมชนอยู่แล้วและเป็นที่พักพิงของชาวบ้าน ตั้งแต่อดีตประวัติศาสตร์ของไทย แต่ในความจำเป็นและความเหมาะสมกายภาพของวัด ไม่การันตีว่า จะสามารถเป็นได้ทุกวัดหรือไม่ ต้องคำนึงถึง

- ตำแหน่งและเส้นทางที่จะเข้าถึง ชาวบ้านผู้ประสบภัยจะรู้ถึงเส้นทางหรือไม่
- การเข้าถึงที่จอดรถหรือการอพยพคนที่จะขึ้นไปสถานที่ของวัดเป็นอาคารประเภทไหน เช่น 1 ชั้น 2 ชั้น ถ้าเป็นกรณีผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีปัญหาทางกายภาพอาจจะขึ้นไม่ได้ และถ้าเป็น 1 ชั้น ภายในอาคารสามารถรองรับหรือจุนได้กี่คน กรณีถ้าผู้ประสบภัยจำนวนเยอะจะมีที่กางเต็นท์ในกรณีฉุกเฉิน
- ห้องน้ำภายในวัดมีความสำคัญมาก กายภาพเหมาะสมที่จะเป็นศูนย์พักพิงฉุกเฉินหรือไม่ เช่นจำนวนห้องน้ำวัสดุที่ใช้ภายในห้องน้ำจะเหมาะสมกับผู้ใช้น้ำหรือไม่
- เส้นทางออกฉุกเฉินสามารถสัญจรเข้าถึงได้สะดวกหรือไม่
- ระบบสาธารณูปโภคน้ำ-ไฟ มีระบบน้ำ ระบบไฟฉุกเฉิน เก็บพลังงานทดแทนจะต้องคำนึงถึง สิ่งเหล่านี้ว่ามีความเพียงพอต่อการรองรับจำนวนคนปริมาณมากๆ
- เส้นทางจากบ้านมาสู่ศูนย์พักพิงฉุกเฉินมาทางไหน เมื่อเกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติฉุกเฉิน ผู้ประสบภัยจะมีภาวะตื่นตระหนก

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเพื่อทุกคน : วัดมีความพร้อมในเรื่องของทั้งห้องน้ำ เรื่องของสถานที่พักอาศัย ตัววัดเองมักจะอยู่ในใจกลางชุมชนและเป็นที่ศูนย์รวม เช่น ที่ประชุมชุมชน คนเข้าถึงได้ สะดวกต่อการเดินทางที่จะเข้าไปในวัดมากกว่าที่จะเข้าไปในพื้นที่อื่นๆ ตัววัดเดี๋ยวนี้เริ่มมีการออกแบบในเรื่องของ Universal Design ส่วนเรื่องอาหารการกินมีความพร้อมอยู่ในระดับหนึ่งเพราะว่ามีคนมาช่วยกันบริจาค

ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข : ชาวพุทธวัดถือว่าเป็นที่พักพิงของคนไร้บ้านหรือญาติไม่มีที่อยู่อาศัยก็มาอาศัยที่วัด ถือว่าเป็น Shelter รูปแบบหนึ่ง แต่ต้องดูรูปแบบวัด อย่างกรณีวัดป่าคอนช้างลำบาก อาจต้องเป็นวัดบ้าน วัดเป็นที่พึ่งชุมชน และชุมชนก็เป็นที่พักพิง

ประเด็นที่สอง : สภาพกายภาพของวัดที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน มีสภาพปัญหาและสภาพที่เอื้อต่อการจัดตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวอย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปนิก

- ทางขึ้นหรือทางเข้าตัวอาคารศาลาการเปรียญหรืออาคารอเนกประสงค์ส่วนใหญ่จะมีระดับสูงกว่าพื้นปกติและหลาย ๆ วัด ไม่มีทางลาด บางวัดมีทางลาดแต่ด้วยมีระยะสไลป์ ที่อาจไม่เหมาะสมต่อความลาดชัน

- ห้องน้ำขนาดประตูแคบมาก มีราวจับน้อย จำนวนห้องน้ำไม่เพียงพอ แสงสว่างไม่เพียงพอ

- ระบบไฟฟ้าระบบน้ำ เชื่อมกับทางวัดในกรณีรองรับจำนวนคนมากๆ จะมีปัญหา ปรับปรุงเพิ่มปั๊มน้ำไฟฟ้าหรือพื้นที่อยู่อาศัย

- พื้นที่โรงครัวบางวัดไม่มีพื้นที่เหล่านี้เตรียมไว้

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเพื่อทุกคน :

- เรื่องของ Priority ในความเป็นพระมีความเป็นผู้ชายและความเป็นผู้หญิงจะไปอยู่ในที่พระสงฆ์จะไม่ค่อยสะดวก จะมีการแบ่งแยกในเรื่องของความเป็นพื้นที่ผู้หญิงจะเข้าไม่ได้ ตรงนี้อาจจะไม่ค่อยสะดวกในเรื่องของความเชื่อ และผู้หญิงเปลี่ยนเสื้อผ้า

- ความเป็น Universal Design เนื่องจากวัดมีเจตคติในสมัยแต่ก่อนว่าวัดจะต้องปรับเป็นที่สูงคือก็จะมีความเป็นภูเขา พอคนแก่หรือคนเจ็บอาจจะลำบากในเรื่องของการเข้าถึงพื้นที่ ไม่มีทางลาด

- สถานที่ภายในวัดนี้จะมีลานเยอะ กิจกรรมที่จะรองรับคนเยอะอยู่แล้ว นั่นคือว่ามีอะไรที่เป็นเหตุฉุกเฉินนี้ก็ไม่ต้องเคลียร์พื้นที่อะไรมาก ในพื้นที่มีทั้งตัวลานเองที่เป็นทางแจ้งแล้วก็เป็นพื้นที่ที่เป็นแบบ Indoor

ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข : เรื่องความปลอดภัยชีวิตและทรัพย์สิน ประเด็นคนเร่ร่อน ห้องน้ำ ห้องส้วมต้องแยกชาย หญิง เวลาเปิดปิดวัด วัดต้องมีศูนย์สุขภาพ หรือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ดูแลอย่างใกล้ชิด การเข้าถึงวัดของการขนส่งผู้ป่วย วัดต้องไม่ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติ และไม่อยู่ไกลจากบ้านพัก วัดรองรับผู้ประสบภัยได้ 50-100 คน เพราะอาจเป็นการรบกวนพระ และความปลอดภัย การคุกคามทางเพศ

ประเด็นที่สาม : แนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัดควรเป็นอย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปนิก :

- เพิ่มการจัดแยก Zoning พื้นที่ใช้สอย เช่น พื้นที่ส่วนกลาง พื้นที่ส่วนตัว ที่นอนจัดแบ่งแยกชายหญิง

- แผนผัง Layout สำหรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน เช่น แผนภาพเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้ประสบภัยเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวก ทำแผนภาพแสดงเส้นทางเข้าออกห้องน้ำ พื้นที่ส่วนอื่นที่จำเป็น เช่น ทางออกฉุกเฉินเป็นเส้นสีแดงไม่ควรเป็นทางเดียวกับทางเข้าออกหลัก หรือปรึกษาทางวัดเพื่อเตรียมความพร้อม

- ห้องน้ำต้องปรับกระเบื้องเลือกใช้วัสดุที่ไม่ลื่น ปรับประตูทางเข้าห้องน้ำให้กว้าง คำนึงถึงแสงสว่าง เพิ่มทางลาดสำหรับเข้าห้องน้ำ ปรับให้เหมาะกับการใช้งาน

- อุปกรณ์เครื่องนอนพับเก็บได้ บูที่นอนหมอนไม่ปวดหลังขึ้นอยู่กับงบประมาณ มีพื้นที่สำหรับเก็บของมีค่าอาจเป็นกล่องเก็บของเช่นพระหรือของมีค่าอื่นๆ

- เฟอร์นิเจอร์ อุปกรณ์เลือกใช้ที่สามารถพับเก็บได้ง่าย ตามงบประมาณ และมีพื้นที่เก็บของเตรียมไว้เพื่อพักพิงชั่วคราว เก็บหมอน ที่นอน เป็นต้น

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเพื่อทุกคน :

- ใช้พื้นที่อาคารที่มีอยู่แล้ว คิดว่าอาจจะไม่ค่อยเหมาะสมเพราะว่าพื้นที่เหล่านั้น มีแบบของมีค่าต่างๆ ที่อยู่ข้างในนั้น แล้วก็เรื่องของความเชื่อเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ถ้าสมมติว่าไปนอนหรือทำไปชี้โดนฝั่งใดฝั่งหนึ่งในนั้นมันก็จะมีการจัดลำบาก กระทั่งกิจกรรมทางศาสนาที่เกิดขึ้น แรกๆ ชาวบ้านเขาอาจจะแบบยินดีแต่พอไปอยู่สักแป๊บหนึ่งก็มีคนตายขึ้นมาแล้วก็ไม่มีที่จัดงานศพเขาอาจจะมีการขัดแย้งในใจขึ้นมา เรื่องของศาลาอะไรพวกเนี่ยน่าจะเป็นการเอื้ออำนวยต่อการใช้งานมากกว่า เรื่องของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม การก้าวล่วงความเชื่อของคนอื่นเป็นการดูถูกความเชื่อของคนอื่นมาก เพราะฉะนั้น

- วัดช่วยในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องของห้องน้ำ โรงครัว ศาลาการเปรียญ น่าจะเป็นศูนย์อำนวยความสะดวกเก็บของมากกว่าคือแบบชั่วคราวแทนที่จะให้คนไปนอนอยู่ตรงนั้นเลย

- ตัวลานวัดเองน่าจะเป็นพื้นที่ตอบโจทย์มากกว่า ในการที่จะเอาเต็นท์มากางเป็นที่อยู่อาศัย ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ของวัดอย่างเช่น เรื่องของสุขาเรื่องของโรงครัว

ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข :

1. ทำประชาวิจารณ์กับชุมชนและทำความเข้าใจ
2. แยกระบบบริหารจัดการ ทำภาคีเครือข่าย เป็นระบบจัดเตรียมความพร้อม องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ศูนย์อำนวยการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) วัด และชุมชน เพื่อมอบหมายบทบาทหน้าที่
  - สถานที่ต้องได้รับการบูรณะให้กลับมาสะอาดเหมือนเดิมหลังจากปิดศูนย์พักพิงฉุกเฉิน
  - มีงบประมาณเข้ามาดูแลความเสียหาย ความสะอาด ดูแลสถานที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินการตามโครงการศึกษาวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวเพื่อผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด จากคำถามงานวิจัย 1. สภาพกายภาพของวัดที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน มีสภาพปัญหาและสภาพที่เอื้อต่อการจัดตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวอย่างไร และ 2. แนวทางการพัฒนาพื้นที่วัดเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวเป็นอย่างไรนั้น ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะโดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 สภาพกายภาพของวัดที่เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน มีสภาพปัญหาและสภาพที่เอื้อต่อการจัดตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว

จากการประเมินพื้นที่วัดในฐานะศูนย์พักพิงชั่วคราว สรุปได้ดังนี้

5.1.1 สภาพที่เอื้อต่อการจัดตั้งพื้นที่วัดเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว

วัดเป็นพื้นที่ที่เข้าถึงได้สะดวกต่อการเดินทางและการติดต่อจากภายนอกเพื่อการช่วยเหลือเข้ามาที่ที่พักฉุกเฉินด้วยยานพาหนะ เช่น รถยนต์ รถพยาบาล และรถกู้ภัย พื้นที่ศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัดจากกรณีศึกษาทั้งหมดกำหนดให้เป็นอาคารศาลาการเปรียญ ด้วยขนาดพื้นที่ที่มีอยู่จำกัด รองรับผู้ประสบภัยได้บางส่วน ในแต่ละครั้งเหตุการณ์ไฟไหม้ ผู้ประสบภัยที่ได้รับความเดือนร้อนที่อยู่อาศัยมีจำนวนมาก ทางวัดต้องเตรียมพื้นที่โล่งแบ่งโซนไว้สำหรับการอยู่อาศัยชั่วคราว กางเต็นท์ หรือกางมุ้ง บริเวณรอบๆ พื้นที่วัด และข้อดีของวัด คือ

- สถานที่ตั้งใกล้พื้นที่ชุมชน มีความสัมพันธ์กับชุมชน
- มีขนาดพื้นที่หลากหลาย
- มาศสาธารณูปโภคจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า ห้องน้ำ เป็นต้น
- วัดส่วนใหญ่มีโรงครัว อุปกรณ์เครื่องใช้ และห้องน้ำจำนวนมาก
- มีคณะกรรมการบริหารจัดการของสถานที่เพื่อช่วยบริหารจัดการ

5.1.2 สภาพปัญหาต่อการจัดตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว

วัดที่เป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ไม่มีห้องอาบน้ำหรืออุปกรณ์ที่สามารถอาบน้ำได้สะดวก เช่น ฝักบัวอาบน้ำ หรือถังใส่น้ำและขันตักอาบ ในบริบทไทยการใช้ขันตักน้ำอาบเป็นที่คุ้นชินอยู่แล้ว ในกรณี que ผู้เข้ามาพักพิงในกรณีฉุกเฉินมีจำนวนมากและห้องน้ำที่มีอยู่ในวัดไม่เพียงพอ จากกรณีศึกษาที่ทำการศึกษาค้นคว้าได้ให้ข้อมูลว่า จะต้องเพิ่มจำนวนห้องน้ำด้วยห้องน้ำเคลื่อนที่ ดังนั้นควรพิจารณาเตรียมพื้นที่หรือลานไว้สำหรับห้องน้ำเคลื่อนที่ สำหรับจำนวนห้องน้ำและอุปกรณ์ในห้องน้ำที่ไม่สะดวกต่อการอาบน้ำ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากวัตถุประสงค์ในการสร้างอาคารเหล่านี้ก็เพื่อใช้เป็นที่ในการประกอบกิจกรรมทางศาสนาซึ่งไม่มีการพักค้าง ห้องน้ำจึงถูกออกแบบไว้เพียงแค่รองรับกิจกรรมที่มาใช้พื้นที่วัดในช่วงกลางวัน นอกจากนี้ในวัฒนธรรมของไทยในบริเวณพื้นที่วัดจะเป็นที่พักอาศัยของพระสงฆ์ จะมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บุคคลธรรมดาอาศัยอยู่เพียงแค่เจ้าหน้าที่ของวัดเท่านั้น และหลักของศาสนาพระสงฆ์ไม่สามารถอยู่อาศัยกับผู้หญิงได้ ในพื้นที่ของวัดจึงมักจะไม่ได้เตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกไว้สำหรับการพักอาศัยของผู้หญิง ประกอบกับตามข้อพิจารณาในการออกแบบที่เป็นพื้นที่ของวัดตามกฎหมายของไทย ไม่มีการกำหนดจำนวนห้องส้วมว่าต้องมีจำนวนเท่าไร ที่พอเทียบเคียงได้คือ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 กำหนดว่าพื้นที่ที่เป็นหอประชุมต่อพื้นที่อาคาร 200 ตารางเมตรหรือ 100 คน ต้องมีห้องส้วมชายไม่น้อยกว่า 3 ห้อง ห้องส้วมหญิงไม่น้อยกว่า 3 ห้อง แต่ไม่ได้กำหนดให้มีห้องสำหรับอาบน้ำ ดังนั้น ในการก่อสร้างศาลาการเปรียญ ห้องน้ำจึงไม่ได้ถูกพิจารณาว่าเป็นส่วนที่จำเป็นต้องมี และด้วยสาเหตุที่กิจกรรมที่เกิดขึ้นในศาลาการเปรียญมักเป็นกิจกรรมที่ไม่ต้องมีการพักค้าง ห้องอาบน้ำจึงไม่ได้ถูกพิจารณาให้มีหรือจำเป็นต้องมีตั้งแต่ต้น

ความสะดวกในการใช้สถานที่ในการใช้งานจากกรณีศึกษา ไม่มีทางลาดสำหรับรถเข็นจากพื้นถึงตัวอาคารต่างระดับที่เป็นพื้นที่พักของผู้ประสภภัย ไม่มีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ประตูทางเข้าแคบไม่เพียงพอสำหรับรถเข็นและไม่มีอุปกรณ์หรือราวจับภายในห้องน้ำเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ประสภภัยที่นั่งรถเข็น

โดยสรุปการใช้พื้นที่ของวัดเพื่อมาใช้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสภภัยพิบัติฉุกเฉินจึงเป็นนโยบายที่มีพื้นฐานมาจากการที่วัดเป็นพื้นที่สาธารณะที่สะดวกต่อการใช้พื้นที่และอยู่ใกล้กับชุมชนต่างๆ โดยปกติพื้นที่วัดเหล่านี้เป็นพื้นที่สำหรับพระสงฆ์และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา สภาพภาพของอาคารจึงรองรับกิจกรรมทางศาสนาและพระสงฆ์ แต่เมื่อต้องมาปรับเปลี่ยนเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสภภัยพิบัติฉุกเฉินเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์มาตรฐานของการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวพบว่าในเรื่องของปริมาณพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกไม่สามารถรองรับจำนวนประชาชนและความหลากหลายของกลุ่มคนในชุมชนโดยรอบวัดได้ เมื่อเกิดเหตุภัยพิบัติฉุกเฉิน ผู้ประสภภัยต้องมาอาศัยวัดเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราวจึงไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิต สภาพความเป็นอยู่ภายในศูนย์พักพิงชั่วคราวไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีให้กับผู้ประสภภัยได้ มีอุปสรรคในการเข้าถึงพื้นที่ของผู้สูงอายุและผู้พิการ ย่อมส่งผลต่อความไม่ปลอดภัยในช่วงที่อาศัยอยู่ภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว และอาจจะนำไปสู่การซ้ำเติมความทุกข์ให้กับผู้ประสภภัย

5.2 แนวทางการพัฒนาพื้นที่วัดเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว

พื้นที่วัดควรได้รับการปรับปรุงสถานที่เพื่อให้มีศักยภาพที่สามารถรองรับผู้ประสภภัยในกรณีที่จะต้องเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสภภัยพิบัติฉุกเฉิน เนื่องจากการเกิดภัยพิบัติฉุกเฉินเป็นเหตุการณ์ที่ไม่สามารถล่วงรู้ได้ล่วงหน้า ที่มีโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงการใช้งานและความปลอดภัยที่เหมาะสมตรงกับความต้องการผู้ใช้ในอนาคต เพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ นโยบายแผนทางปฏิบัติในการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและความเป็นอยู่ให้มีความสะดวกให้กับผู้ประสภภัยในระหว่างที่อาศัยอยู่ภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว เพื่อการวางแผนจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัดเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานสากล ดังนั้นแนวทางการพัฒนาพื้นที่วัดเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว มีรายละเอียดดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2.1 แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่วัดเมื่อปรับเปลี่ยนเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินอย่างปลอดภัย แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 : การจัดสภาพแวดล้อมที่มีอยู่เดิม

- กำหนดขอบเขตบริเวณจัด Zoning พื้นที่ใช้สอยสำหรับเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน เป็นการจัดโซนพื้นที่แยกออกจากกิจกรรมประจำวันภายในวัด เพื่อไม่เป็นการรบกวนประชาชนที่เข้ามาประกอบกิจกรรมทางศาสนา และป้องกันความไม่ปลอดภัยที่คนนอกจะเข้ามาสร้างความเดือนร้อนต่อชีวิตและทรัพย์สินผู้ประสบภัย

- นอกจากสถานที่พักอาศัยแล้ว ภายในบริเวณพื้นที่วัดต้องเตรียมสถานที่ไว้สำหรับแผนกต้อนรับทั่วไป/ ติดต่อลงทะเบียน สถานที่แจกอาหารฉุกเฉิน/ โรงครัว พื้นที่ปฐมพยาบาล การจัดการขยะ/ ที่ทิ้งขยะ สถานที่ซักผ้า/ ตากผ้า และพื้นที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาตามความเหมาะสม

- ทำแผนผังหรือแผนที่เส้นทางจากตำแหน่งในการเข้าถึงพื้นที่ใช้สอยที่พักอาศัยไปสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ห้องครัว ห้องเก็บของ ทางเข้า-ออก ฉุกเฉิน เป็นต้น

- ผู้ประสบภัยมีจำนวนมากทำให้ห้องน้ำที่มีอยู่เดิมไม่เพียงพอ จึงควรมีการเตรียมพื้นที่ไว้สำหรับสร้างห้องน้ำเพิ่มเติมหรือพื้นที่โล่งไว้สำหรับติดตั้งห้องน้ำเคลื่อนที่

- ติดตั้งระบบแสงสว่างให้เพียงพอไม่ให้เกิดมุมอับอันก่อให้เกิดอาชญากรรม

- ติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัยครอบคลุมทุกพื้นที่ เช่น ติดกล้อง CCTV สามารถมองเห็นรอบพื้นที่ได้อย่างทั่วถึงช่วยเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ร่วมกับการตั้งเวรรักษาความปลอดภัย

- เตรียมระบบไฟฟ้าและน้ำสำรองสำหรับรองรับคนจำนวนมาก

ระดับที่ 2 : การปรับปรุงเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมในการเข้าถึงพื้นที่อย่างปลอดภัย

- ห้องน้ำ ติดตั้งอุปกรณ์อาบน้ำ เช่น ฝักบัว หรือ ถังน้ำไว้ตักอาบ ซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ชำรุดให้สามารถใช้งานได้อย่างสม่ำเสมอ ปรับปรุงห้องน้ำบางส่วนให้รองรับผู้สูงอายุหรือผู้พิการ เช่น ขยายประตูระยะเคลียร์อย่างน้อย 0.90 ม.ขยายห้องน้ำให้ภายในห้องมีเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 1.50 ม. ให้รถเข็นสามารถหมุนตัวได้ ติดอุปกรณ์ราวจับ วัสดุปูพื้นที่ไม่ลื่น ประตูทางเข้าควรทาสีสว่าง เช่น ส้ม แดง เพื่อให้คนพิการประเภทสายตาสีเหลืองกลางสังเกตเห็นได้ชัด กรณีไม่สามารถปรับปรุงได้ เตรียมพื้นที่ว่างไว้สำหรับห้องน้ำเคลื่อนที่ หรือสร้างห้องน้ำสำหรับทุกพลภาพที่เป็นไปตามข้อกำหนด

- ติดตั้งทางลาดในตำแหน่งพื้นที่ต่างระดับ มีระยะลาด 1:12 พร้อมราวจับ

- ปรับปรุงต่อเติมพื้นที่ใช้สอยอาคารอเนกประสงค์ที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เช่น ต่อเติมห้องน้ำ ห้องเก็บของ และห้องครัว ให้สามารถเดินเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวก

- ใช้ลานโล่งภายในวัด ทางเดินสำหรับเป็นที่อยู่อาศัย เตรียมพื้นที่สำหรับติดตั้งห้องน้ำเคลื่อนที่ และพื้นที่ทำครัว ใช้อาคารอเนกประสงค์เป็นศูนย์อำนวยความสะดวก เก็บของ อุปกรณ์เครื่องนอน และของใช้ที่จำเป็น เช่น หมอน มุ้ง เต็นท์ อาหารแห้ง รวมถึงของบริจาค

ระดับ 3 : การสร้างสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสร้างความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

5.2.2 การพัฒนาปรับปรุงสถานที่พักอาศัยภายในวัดเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน แบ่งออกเป็น 3 ทางเลือก ดังนี้

ทางเลือกที่ 1 : กรณีกำหนดอาคารอเนกประสงค์เป็นสถานที่พักอาศัย จะต้องปรับปรุงพัฒนาสภาพภาพเชิงพื้นที่อาคารให้ตอบสนองต่อการใช้งานสำหรับเป็นที่พักอาศัยรองรับผู้ประสภภัยที่มีความหลากหลายทั้ง เพศ อายุ และกลุ่มเปราะบาง

- ติดตั้งอุปกรณ์ทางลาดในพื้นที่ต่างระดับตามระยะที่กฎหมายกำหนด โดยมีระยะ 1:12 พร้อมราวจับ

- เพิ่มจำนวนห้องน้ำที่สามารถเดินเชื่อมถึงได้กับพื้นที่พักอาศัยโดยยังอยู่ในโซนพื้นที่ส่วนตัว ต้องแยกชายหญิง ต่อเติมตัวอาคารหรือแบ่งพื้นที่ภายในอาคาร ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของพื้นที่ มีห้องน้ำสำหรับผู้พิการอย่างน้อย 1 ห้อง

- ปรับปรุงซ่อมแซมอุปกรณ์ห้องน้ำรวมถึงติดตั้งอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ประตูมีระยะเคลียร์ 0.90 ม. ติดอุปกรณ์อาบน้ำและราวจับและค้ำยื่นถึงแสงสว่างให้เพียงพอ

- เพิ่มห้องเก็บของสำหรับเก็บอุปกรณ์เครื่องนอน ผ้าห่ม อาหารแห้ง น้ำดื่ม ของรับบริจาคที่จำเป็น สามารถนำมาใช้ในยามฉุกเฉินได้ทันที

ทางเลือกที่ 2 : กรณีอาคารอเนกประสงค์ เป็นศูนย์อำนวยความสะดวก เป็นสถานที่สำหรับเก็บของหรืออุปกรณ์ เฟอร์นิเจอร์ที่สามารถพับเก็บได้ง่าย เครื่องนอน เต็นท์ อาหารแห้ง น้ำ ของรับบริจาคสิ่งของที่จำเป็น เตรียมไว้เพื่อพักพิงชั่วคราว และใช้สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ในพื้นที่วัด เช่น โรงครัว และห้องน้ำที่อยู่นอกตัวอาคารอเนกประสงค์

- ใช้ลานกว้างพื้นที่ภายในวัดเป็นที่พักอาศัย จัดแยก Zoning พื้นที่ใช้สอย ประกอบด้วย 1) พื้นที่ส่วนกลาง ตั้งห้องน้ำเคลื่อนที่ที่ต้องแยกชาย หญิง เต็นท์ลงทะเลียน พื้นที่ปฐมพยาบาล จุดรับบริจาค พื้นที่ซักล้าง/ ตากผ้า เป็นต้น และ 2) พื้นที่ส่วนตัว สำหรับนอนพักอาศัย ที่นอนจัดแยกชายหญิง ใช้เต็นท์หรือที่นอนประกอบติดตั้งได้ง่าย

- ติดแผนผัง Layout สำหรับผู้ประสภภัยพิบัติฉุกเฉิน เช่น แผนภาพเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้ประสภภัยเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวก ทำแผนภาพแสดงเส้นทางเข้าออกห้องน้ำ พื้นที่ส่วนอื่นที่จำเป็น เช่น ทางออกฉุกเฉินเป็นเส้นสีแดงไม่ควรเป็นทางเดียวกับทางเข้าออกหลัก หรือปรึกษาทางวัดเพื่อเตรียมความพร้อม

ทางเลือกที่ 3 : กรณีวัดมีจุดประสงค์ที่จะสร้างศาลาการเปรียญหรืออาคารอเนกประสงค์ใหม่ ศาลาการเปรียญหรืออาคารอเนกประสงค์ในพื้นที่วัดเป็นอาคารเพื่อใช้ประโยชน์ทางศาสนา และชุมชนถือได้ว่าเป็นอาคารสาธารณะ ดังนั้นในการออกแบบต้องคำนึงถึงกฎหมายควบคุมอาคาร พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ

อาคารอเนกประสงค์นี้ออกแบบสำหรับการใช้งานเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) จุดประสงค์เพื่อเป็นสถานที่ทำบุญหรือประกอบพิธีทางศาสนา รองรับจำนวนคนได้มาก และ 2) จุดประสงค์เพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยชั่วคราวของผู้ประสภภัยพิบัติ ดังนั้นพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารอเนกประสงค์แบ่งออกเป็น 3 โซน คือ โซนที่ 1 : พื้นที่สำหรับพระสงฆ์ในการทำกิจกรรมทางศาสนา ประกอบด้วย โถงทางเข้าสำหรับพระสงฆ์ อาสน์สงฆ์หรือที่นั่งสำหรับพระสงฆ์ และส่วนเก็บอุปกรณ์สำหรับประกอบพิธีกรรม เช่น โต๊ะหมู่บูชา อาสนะ เป็นต้น โซนที่ 2 : โถงทางเข้าด้านหน้าและพื้นที่กึ่งโถงกึ่งทางเดินยาวใช้เป็นทางสัญจรภายในอาคาร เพื่อเชื่อมต่อระหว่างโถงทางเข้าด้านหน้าและโถงทางเข้าสำหรับพระสงฆ์ โถงกลางโถง เป็นพื้นที่สำหรับประชาชนเข้ามานั่งทำบุญ ประกอบพิธีทางศาสนา พื้นที่ส่วนนี้มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนเป็นที่นอนพักอาศัยของผู้ประสภภัยพิบัติฉุกเฉินได้ และ โซนที่ 3 : พื้นที่รองรับผู้ประสภภัยพิบัติฉุกเฉิน ประกอบด้วย 1) ห้องน้ำที่สามารถอาบน้ำได้แบ่งแยกชายหญิงชัดเจน มีห้องน้ำสำหรับคนพิการอย่างน้อย 1 ห้อง 2) ห้องเก็บของ อุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น เครื่องนอน เต็นท์ ที่นอนพับเก็บได้ อาหารแห้ง น้ำดื่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ยาสามัญประจำบ้าน เป็นต้น 3) พื้นที่ท่าคร้ว 4) พื้นที่ปฐมพยาบาล 5) พื้นที่ซักล้าง/ตากผ้า และ 6) พื้นที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา เพื่อให้เป็นไปตามข้อพิจารณาศูนย์พักพิงชั่วคราวมาตรฐานสากล (ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย พ.ศ. 2560)

5.3 ข้อจำกัดงานวิจัย

งานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด ทำการศึกษาภัยพิบัติฉุกเฉินในเหตุการณ์ไฟไหม้ชุมชนแออัด และศูนย์พักพิงฉุกเฉินในพื้นที่วัดราษฎร์เท่านั้น อาจยังไม่ครอบคลุมกับภัยพิบัติฉุกเฉินประเภทอื่นๆ และศูนย์พักพิงฉุกเฉินในสถานที่สาธารณะที่สามารถพัฒนาให้มีความพร้อมเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉินในพื้นที่วัด เพื่อการใช้งานที่เท่าเทียมกันซึ่งใช้ได้จริง มีประโยชน์ ยุติธรรมและเป็นไปได้สำหรับทุกคน ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน มีประสิทธิภาพและสะดวกสบายในการเข้าถึง การใช้งานและความปลอดภัย มีต้นแบบศูนย์พักพิงชั่วคราวที่เป็นมาตรฐานระดับสากล ผู้วิจัยได้แยกข้อเสนอแนะออกเป็น 2 มิติ 1) การดำเนินการของภาครัฐ และ 2) การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัดระหว่าง หน่วยงานภาครัฐ ชุมชน และวัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การดำเนินการของภาครัฐ

- กำหนดนโยบายแนวทางการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวต้นแบบ จัดทำคู่มือการจัดการที่พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัดต้นแบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวพื้นที่วัดทั่วประเทศ

- กำหนดกฎหมายข้อบังคับควบคุมอาคารสาธารณะที่พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน เช่น อาคารอเนกประสงค์หรือศาลาการเปรียญให้มีพื้นที่รองรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน ประกอบด้วย 1) พื้นที่สำหรับนอนพักอาศัย 2) ห้องน้ำที่สามารถอาบน้ำได้แบ่งแยกชายหญิงชัดเจน มีห้องน้ำสำหรับคนพิการอย่างน้อย 1 ห้อง 3) ห้องเก็บของ อุปกรณ์ที่จำเป็น 4) พื้นที่ท่าคร้ว 5) พื้นที่ปฐมพยาบาล 6) พื้นที่ซักล้าง/ตากผ้า และ 7) พื้นที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา ภายในอาคารที่พักอาศัยผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและระบบใช้งานที่มีความปลอดภัย ผู้สูงอายุ คนพิการ ทารก และบุคคลอื่นที่ต้องการความเอาใจใส่เป็นพิเศษใช้งานได้ง่าย

- จัดสรรงบประมาณและมีฝ่ายสนับสนุนดูแลพื้นที่ภายในวัดที่กำหนดเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว โดยเทศบาลดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัดให้มีสภาพแวดล้อมที่ดีอยู่เสมอและไม่ให้ตกเป็นภาระของวัด

2) การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัดระหว่าง หน่วยงานภาครัฐ ชุมชน และวัด

- หน่วยงานของรัฐ ชุมชน และวัด ควรจัดทำแผนในการจัดการพื้นที่วัดและสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะร่วมกัน โดยในสภาวะปกติวัดไม่ต้องแบกรับภาระในการดูแลทรัพยากรที่ยังไม่ได้ใช้ และเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินการปรับเปลี่ยนพื้นที่ภายในวัดให้กลายเป็นที่พักพิงฉุกเฉินได้ในทันที

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ทำประชาวิจารณ์วัดกับชุมชนและทำความเข้าใจในการบริหารจัดการตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว
- แยกระบบบริหารจัดการ ทำภาคีเครือข่าย เป็นระบบจัดเตรียมความพร้อม อบต. อปภ. อสม. วัด และชุมชน เพื่อมอบหมายบทบาทหน้าที่
- เชื้อผู้ป่วย เช่น ติดเตียง ติดเชื้อ คนท้อง คนแก่ คนพิการ ในชุมชน ประสานงานกับ สาธารณสุขชุมชนหรือโรงพยาบาลชุมชน
- ประเมินวัดสามารถรองรับผู้ประสบภัยได้กี่คน รับคนกลุ่มไหนได้บ้าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

กันต์ เอี่ยมอินทรา. 2559. **งานวิจัยแผนรับมือภัยพิบัติ เทศบาลนครเกาะสมุย.** การค้นคว้าอิสระนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ เชิงกลยุทธ์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. 2560. **การจัดการภัยพิบัติโดยมีชุมชนเป็นฐาน : กรณีศึกษาอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก.** การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านการบริหารกิจการสาธารณะ ครั้งที่ 4. การบริหารกิจการสาธารณะภายใต้ประเทศไทย 4.0.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. 2557. **การลดความเสี่ยงภัยพิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ สำนักงานโครงการพัฒนา แห่งสหประชาชาติ สำนักงานประเทศไทย.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. 2557. **แผนปฏิบัติการและบรรเทาภัย จากแผ่นดินไหวและอาคารถล่มกรุงเทพมหานคร.** พิมพ์ครั้งที่ 1. ชุมชนุมนุสสรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย จำกัด.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. 2565. **คู่มือการจัดตั้งและการบริหารจัดการ ศูนย์พักพิงชั่วคราว.**

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ม.ป.ป. **กลไกการช่วยเหลือทางสังคมใน ภาวะวิกฤตภัยพิบัติ.**

จรงค์ ศุกกิจเจริญ และคณะ. 2560. **ประสบการณ์การเรียนรู้ ปัจจัยและแรงจูงใจของนักศึกษา ในการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ณ ศูนย์พักพิงชั่วคราว มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต).** วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 25(2).

จรัญพัฒน์ ภูวนันท์ และคณะ. 2558. **นโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับการพัฒนา ที่อยู่อาศัยเพื่อ ผู้ประสบภัยพิบัติในประเทศไทย.** วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. 22(1).

นันทกา สวัสดิพานิช และจุไร อภัยจิรรัตน์. 2556. **สภาพที่พักในการจัดศูนย์อพยพสำหรับ ผู้ประสบอุทกภัย : มุมมองของเด็กและผู้ปกครอง.** วารสารสภาพพยาบาล. 28(3).

นลินี รุดโล และสักการ ราชีสุทธิ. 2558. **กรอบแนวคิดการออกแบบบ้านพักชั่วคราวสำหรับ ผู้ประสบภัยแผ่นดินไหว.** วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 14(2).

ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร. ม.ป.ป. **แผนการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556-2560.** สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร.

ไททัศน์ มาลา และคณะ. 2557. **แนวทางในการจัดการอุทกภัย : กรณีศึกษาเทศบาลนคร นนทบุรี.** สถาบันพระปกเกล้า.

พงศ์ตะวัน นันทศิริ และคณะ. 2560. **รูปแบบการจัดวางพื้นที่ของชุมชนเพื่อรองรับภัยพิบัติ แผ่นดินไหว ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงของรอยเลื่อนแม่จัน.** วารสารการวิจัย กาสะลองคำ. 11(3).

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. 2554. **พลังชุมชนท้องถิ่น จัดการภัยพิบัติอย่างยั่งยืน.** เอกสารประกอบการ สัมมนา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ บริษัท วิสคอมเซ็นเตอร์ จำกัด.

เอกสารนี้เป็นเอกสารต้นฉบับที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนและเผยแพร่ความรู้เท่านั้น ไม่สามารถนำ ไปใช้

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ทศพล ศรีบัวเอี่ยม. 2554. นโยบายและการบริหารจัดการพื้นที่พักพิงชั่วคราวผู้หนีภัยการสู้รบจากพม่าในพื้นที่พิเศษกรณีศึกษา พื้นที่พักพิงฯบ้านใหม่ในสอย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่ง MGRonline. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/japan/detail/9590000049828>. 2559.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่ง MGRonline. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://mgronline.com/around/detail/9610000079877>. 2559.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่ง MThai. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://news.mthai.com/social-news/490500.html>. 2559.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่ง MThai. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://news.mthai.com/world-news/680556.html>. 2561.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่ง MThai. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://news.mthai.com/general-news/619536.html>. 2561.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่ง Sanook. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.sanook.com/campus/934876/gallery/254803/>. 2554.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่ง SENDAI. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://sendai-resilience.jp/en/efforts/government/development/evacuation_facilities.html. 2566.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่ง Thaipublica. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://thaipublica.org/2011/10/risk-communication-katrina-lessons/>. 2554.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่ง VOVworld. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://shorturl.asia/SqbwQ>. 2559.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่ง YouTube. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : ชาวเที่ยง MCOT HD30. 2565
- ระบบฐานข้อมูลแหล่ง จส100. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.js100.com/en/site/post_share/view/50508. 2561.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่งPantip. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://topicstock.pantip.com/blueplanet/topicstock/2011/10/E11178813/E11178813.html>. 2554.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่งไทยโพสต์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.thaipost.net/main/detail/18704>. 2562.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่งไทยโพสต์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://news.thaipbs.or.th/content/274895>. 2562.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่งไทยรัฐ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.thairath.co.th/content/1176835>. 2561.
- ระบบฐานข้อมูลแหล่งพิบูลวิทยาลัย. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://1517pibul.blogspot.com/2011/04/blog-post_6496.html. 2554.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ศูนย์ประสานการจัดการความรู้เพื่อรับมือภัยพิบัติ (ศจภ.). 2554. แนวทางการจัดตั้งศูนย์พักพิงชุมชนชั่วคราว.
- ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย. 2560. คู่มือการเลือกพื้นที่ปลอดภัย และการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับเหตุอุทกภัยในประเทศไทย. สำนักพิมพ์ Themma Group Co.,Ltd.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554. การจัดการภัยพิบัติ และการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัย กรณีศึกษาไทยและต่างประเทศ. สำนักพิมพ์ บริษัท ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). 2554. การจัดการภัยพิบัติ และการฟื้นฟู บูรณะหลังการเกิดภัย กรณีศึกษาประเทศไทยและประเทศอื่นๆ. สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. 2559. สถิติ 2559 กรุงเทพมหานคร.
- อังคณา ช่วยค้าชู. 2555. ประสบการณ์การจัดการศูนย์พักพิงช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต. วารสารสภาการพยาบาล. 27(ฉบับพิเศษ).
- องค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา. 2555. แนวทางการบริหารจัดการ ศูนย์พักพิง.
- กลุ่มประสานงานการบริหารจัดการที่อยู่อาศัยชั่วคราว. 2554. แนวทางการบริหารจัดการ ศูนย์พักพิงชั่วคราว. MOI ประเทศไทย.
- Ainoriza Mohd Aini, Nooraisyilah Murni et al. 2016. **Housing Aspirations of the Elderly in Malaysia: A Comparison of Urban and Rural Area.** Journal of Design and Built Environment. Vol. 16(2) December. 30-40
- Astuti, S.B., Setijanti, P., & Soemarno,I. **Personalization of space in private and public setting within vertical housing as sustainable living.** Journal of Architecture and Built Environment. 2017. Vol. 44(1). pp. 37-44.
- Barreca, F., and et al. 2017. **A self-built shelter in wood and agglomerated cork panels for temporary use in mediterranean climate areas.** Energy and Buildings.
- Bashawria, and et al. **An Overview of The Design of Disaster Relief Shelters.** Procedia Economics and Finance 18. 2014. No.924 – 931.
- Case, B. J. 2008. **Universal design.** San Antonio: Pearson Education, Inc.
- Cortes, G., and et al. 2016. **Full-scaletes to ftransitional wood shelter used by victims of typhoon Haiyan.** Journal of Wind Engineering and Industrial Aerodynamics J. WindEng.Ind.Aerodyn.157. No.15–22
- Duncan, R. 2007. **Universal design - Clarification and development.** USA: Ministry of the Environment Government of Norway.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Imperadorea, M., and et al. 2014. **Air Shelter House technology and its application to shelter units: the case of Scaffold House and Cardboard Shelter installations.** *Procedia Economics and Finance* 18. 2014. No.552 – 559.
- Kim, W.P. 2003. **Effects of Perceived Safe Environment on Social Interaction Among Neighbors in The Public Outdoor Space of High-Rise Apartment Housing.** *Architectural Research.* Vol.5(1). Pp. 21-28
- Knowledge Management Center for Disaster Management (OECD). 2011. **Guidelines for Establishing a Community Temporary Shelter.** Japan.
- Liz Nickels. 2016. **Shelter from the storm.** *Reinforced Plastics* Volume 60, Number 6, November/December.
- National Disaster Management Authority Ministry of Home Affairs Government of India. 2019. **National Guidelines on Temporary Shelters for Disaster – Affected Families.** New Delhi: NDMA Bhawan A-1. Safdarjung Enclave.
- Phuwanan et al. 2014. **Disaster Prevention and Mitigation Policy and Residence Development for Disaster Victims in Thailand.** *Journal of Public and Private Sector Management.*
- Rahravi Poodeh, S., & Pouriaye Vali, A. H. 2014. **Investigating the characteristics of open spaces to enhance social interactions in neighborhood environments.** *European Online Journal of Natural and Social Sciences: Proceedings.* 3(4) 148-158
- Reconstruction of Sendai. 2015. **UN world conference on disaster risk reduction.** Sendai Japan.
- SENDAI JAPAN Resilience, Harmony and Inspiration. 2018. **Sendai convention omotenashi guide Book for convention and Incentive Tours.** Sendai Convention Bureau.
- Siti Kalkhalah Shahrom & Rosilawati Zainol. 2015. **Universal design in housing for people with disabilities: A review.** *Journal of Design and Built Environment.* Vol.15 (1) June. 34-39.
- Suyeon L., and Seyeon L. 2017. **"Disaster Resilience of Low-cost Houses: Case Study of Thua Thien Hue Province, Vietnam".** *Civil Engineering and Architecture.* Vol.5(4), pp.141-151.
- Verwer, P. **Livable housing design guidelines.** [Online]. Available : http://www.dss.gov.au/sites/default/files/documents/09_2012/lhd_guidelines_2012_secondedition1.pdf. 2012.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Wenyuan We., Xin Janet Ge. 2020. **Communal Space Design of High-Rise Apartments: A Literature Review**. Journal of Design and Built Environment. Vol.20(1), pp.35-49.
- The Japan Iron and Steel Federation Japanese Society of Steel Construction. 2016. **Steel Construction Today & Tomorrow**.
- [Online]. Available : <https://asa.or.th/laws-and-regulations/cba/>, The Association of Siamese Architects Under Royal Patronage, Regulations the Building Control, [Online]. Available : <https://asa.or.th/en/>. 2565.
- [Online]. Available : <https://asa.or.th/en/>, The Association of Siamese Architects Under Royal Patronage, Building and Environments Design Recommendation for All, [Online]. Available : <https://citly.me/sKSWr>. 2565.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสัมภาษณ์ สำหรับเจ้าอาวาส/ ผู้ดูแลพื้นที่วัด

ชื่อโครงการวิจัย : ข้อเสนอแนะนโยบายเพื่อการพัฒนาศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับรองรับผู้ประสบภัยพิบัติ
ฉุกเฉินในพื้นที่วัด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ชื่อ-สกุลผู้ถูกสัมภาษณ์ : _____ เพศ : _____ อายุ : _____
ระดับการศึกษา : _____ สถานภาพ : _____ ศาสนา : _____
อาชีพ : _____ รายได้ : _____ ระยะเวลาอาศัยอยู่ในวัด : _____

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมผู้ประสบภัยที่อาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัด

1. จำนวนผู้ประสบภัยทั้งหมดมีกี่คน.....
2. ผู้ประสบภัยมากันแบบ ....คนเดียว ....ครอบครัว ....อื่นๆ
3. ผู้ประสบภัยมีลักษณะไหนบ้าง ....ผู้หญิง ....ผู้ชาย ....เด็ก ....ผู้สูงอายุ ....ผู้พิการ ....ได้รับบาดเจ็บ
.....ผู้ป่วย ....อื่นๆ
4. กิจกรรมประจำวันผู้ประสบภัยทำอะไรบ้าง นอน/ พักผ่อน ทานอาหาร ทำอาหาร ซักผ้า/ ตากผ้า อาบน้ำ
.....
5. สถานที่หรือพื้นที่ทำกิจกรรมในแต่ละวัน เช่น พื้นที่ส่วนนอน ศาลาวัด.....
6. ปัญหาที่เกิดขึ้นของผู้ประสบภัยมีอะไรบ้าง.....

ส่วนที่ 3 ลักษณะกายภาพและสภาพแวดล้อมภายในศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัด

7. ภายในวัดจัดสรรพื้นที่รองรับเป็นศูนย์พักพิงส่วนใดบ้าง เช่น.....

พื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	Chick list	สถานที่	ปกติใช้ทำกิจกรรม	ลำดับความสำคัญ
จุดลงทะเบียน				
พื้นที่นอน				
จุดรับบริจาค				
พื้นที่ประกอบอาหาร				
พื้นที่แจกอาหารและสิ่งของบรรจุกุภัณฑ์				
ห้องน้ำ และอาบน้ำ แยกชาย หญิง				
ห้องน้ำสำหรับคนพิการ				
จุดให้บริการน้ำ				
พื้นที่สำหรับทิ้งขยะของเสีย				

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	Chick list	สถานที่	ปกติใช้ทำกิจกรรม	ลำดับความสำคัญ
พื้นที่ปฐมพยาบาล หรือ ห้องพยาบาล				
พื้นที่ซักผ้า ตากผ้า				
พื้นที่เก็บของบรรเทาทุกข์ของบริจาค				
พื้นที่พักผ่อน สันทนาการ				
พื้นที่จอดรถประชาชนทั่วไป				
พื้นที่จอดรถพยาบาลฉุกเฉิน				
พื้นที่ประกอบกิจศาสนา				
พื้นที่มุมเลี้ยงเด็ก ให้นมแม่ เตรียมอาหารเด็ก				
พื้นที่เปลี่ยนเสื้อผ้าให้ผู้ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้				
ระบบความปลอดภัย CCTV เป็นต้น				

8. อาคารและสถานที่ในเวลาปกติใช้ทำกิจกรรมอะไร.....
9. ใครเป็นผู้ดูแลผู้ประสบภัยบ้าง.....รับผิดชอบส่วนใด....
10. ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นภายในศูนย์พักพิงชั่วคราวภายในวัดมีอะไรบ้าง.....
11. ข้อจำกัดของ บริบท สถานที่ รวมถึงสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกในการตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัดมีอะไรบ้าง.....
12. แนวทางในการแก้ปัญหาหรือข้อจำกัดเพื่อเตรียมรับมือกับสถานการณ์นี้ในอนาคตอย่างไร.....

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นต่อศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัด

13. มีความคิดเห็นอย่างไรเมื่อวัดถูกกำหนดให้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยพิบัติฉุกเฉิน.....
14. ข้อดีและข้อเสียของพื้นที่วัดในการจัดตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว
15. มีความคิดเห็นอย่างไรถ้าศาลาวัดมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมเพื่อรองรับกรณีฉุกเฉิน เช่น มีพื้นที่ใช้สอยบางประการเพิ่มขึ้น และอาจทำให้รูปแบบอาคารเปลี่ยนแปลงไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ การจัดตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวในพื้นที่วัด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

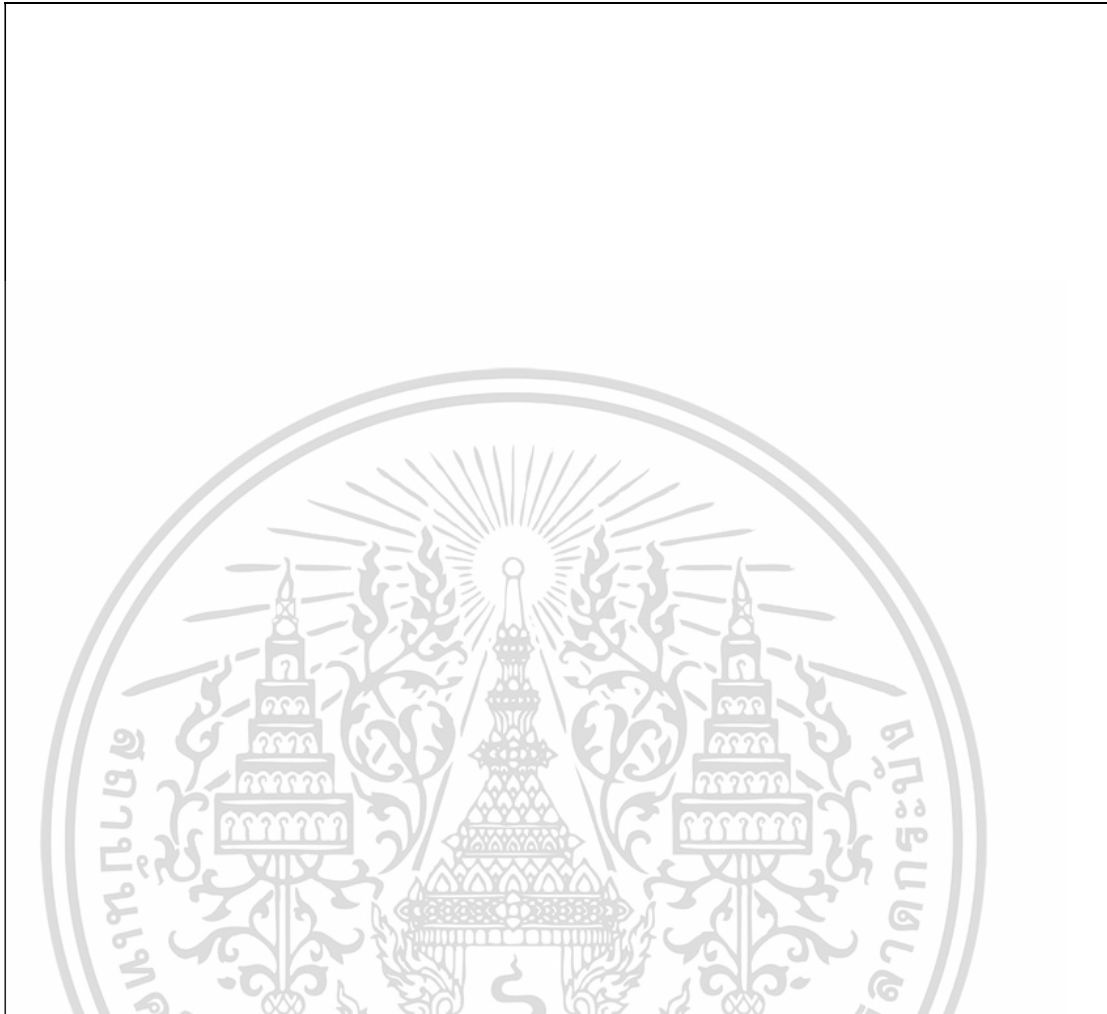
.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำรวจกายภาพอาคาร วัด..... เขต.....

1. พื้นที่ใช้สอยภายในวัด

พื้นที่ที่มีความจำเป็นต่อการจัดตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราวมาตรฐานสากลขั้นต่ำ

อาคาร พัก อาศัย	ห้อง ส้วม	ห้อง อาบน้ำ*	ห้องน้ำ สำหรับ รถเข็น*	ห้อง อาบน้ำ สำหรับ รถเข็น*	พื้นที่ ซักผ้า ตากผ้า	ที่ทิ้ง ขยะ	โรง ครัว	พื้นที่ ปฐม พยาบาล	พื้นที่ ประกอบ กิจกรรม ทาง ศาสนา

ที่มา : ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย

*ผู้วิจัยเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรณีฉุกเฉินเพื่อลดความเสี่ยงเท่านั้น ไม่อนุญาตให้พิมพ์ไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. กายภาพอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับทุกคน

พื้นที่	รายละเอียด ขนาดต่างๆ	หมายเหตุ
สภาพแวดล้อมภายนอกอาคาร		
ทางเข้าออกวัด		
ที่จอดรถสำหรับใช้รถเข็น		
บันได - ขนาด ความกว้าง ลูกตั้ง ลูกนอน - ราวจับ		
ทางลาด - ความกว้าง - ความยาว - ความสูง ความชัน		
พื้นทางเดิน - ต่างระดับ - วัสดุ - ขนาด		
สภาพแวดล้อมภายในอาคาร		
ขนาดภายในอาคาร		
ทางเข้า-ออกอาคาร		
ทางสัญจรภายในอาคาร		
พื้นภายในอาคาร		
ห้องน้ำ/ ส้วม - จำนวน - แยกชาย/ หญิง		
ห้องอาบน้ำ - จำนวน - แยกชาย/ หญิง		
ห้องน้ำสำหรับใช้รถเข็น		
ห้องอาบน้ำสำหรับใช้รถเข็น		
ลิฟต์		
ห้องครัว		

อื่นๆ.....
 .....
 .....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ข
กรุงเทพมหานครแบ่งพื้นที่การปกครอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กรุงเทพมหานครแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 50 เขต ได้แก่

- 1) พื้นที่ชั้นใน ประกอบด้วย เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตสัมพันธวงศ์ เขตปทุมวัน เขตบางรักเขตวัฒนา เขตยานนาวา เขตสาทร เขตบางคอแหลม เขตดุสิต เขตบางซื่อ เขตพญาไท เขตราชเทวี เขตห้วยขวาง เขตคลองเตย เขตจตุจักร เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ และ เขตดินแดง รวม 21 เขต
- 2) พื้นที่ชั้นกลาง ประกอบด้วย เขตพระโขนง เขตประเวศ เขตบางเขน เขตบางกะปิ เขตลาดพร้าว เขตบึงกุ่ม เขตบางพลัด เขตภาษีเจริญ เขตจอมทอง เขตราชบุรีบูรณะ เขตสวนหลวง เขตบางนา เขตทุ่งครุ เขตบางแค เขตวังทองหลาง เขตคันนายาว เขตสะพานสูง และเขตสายไหม รวม 18 เขต
- 3) พื้นที่ชั้นนอก ประกอบด้วย เขตมีนบุรี เขตดอนเมือง เขตหนองจอก เขตลาดกระบัง เขตตลิ่งชัน เขตหนองแขม เขตบางขุนเทียน เขตหลักสี่ เขตคลองสามวา เขตบางบอน และเขตทวีวัฒนา รวม 11 เขต

อาณาเขตกรุงเทพมหานคร		ประเภทชุมชน (ชุมชน)						
แบ่งพื้นที่	ตัวแทนเขต	เคหะชุมชน	ชานเมือง	เมือง	หมู่บ้านจัดสรร	อาคารสูง	แออัด	รวม
พื้นที่ชั้นใน	เขตธนบุรี	-	-	-	-	-	44	44
พื้นที่ชั้นกลาง	เขตภาษีเจริญ	-	2	34	4	-	13	53
พื้นที่ชั้นนอก	เขตลาดกระบัง	16	30	15	3	-	1	65

แหล่งข้อมูล : กองการพัฒนาชุมชน สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร. สถิติ. 2559

*ประเภทที่เกิดเพลิงไหม้มากที่สุด ได้แก่ ตึกแถว-ห้องแถวไม้ บ้านพักอาศัย ชุมชนแออัด

ที่มา : แผนการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556-2560

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวดวงใจ ลิ้มศักดิ์ศรี
วัน เดือน ปีเกิด	28 พฤศจิกายน 2531
ที่อยู่	28 ม.1 ตำบลวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว 27210 โทร.099-9152994
ประวัติการศึกษา	2555 สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2559 สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมเขตร้อน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ความชำนาญเฉพาะด้าน	1.) สถาปัตยกรรม 2.) สถาปัตยกรรมเขตร้อน 3.) เทคโนโลยีอาคาร
ประสบการณ์การทำงานและผลงานวิจัย	
พ.ศ.2555-2558	สถาปนิก บริษัท Idealist limited
พ.ศ.2559-2565	อาจารย์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ปัจจุบัน	อาจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้